

ISSN 1512-6609

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

3-4

Sarajevo

mart-april 2015.

VOL. LXXVII • Str. 215-434

U ovom broju pišu:

Nedim Avdibegović • Adis Poljić • Muhamed Busuladžić • Elvir Duranović • Jusuf Džafić • Emin Mesić • Alen Duraković • Enes Karić

| Sadržaj

Hutba

- 221-228 Nedim Avdibegović • Zašto muslimani ne drže pse kao kućne ljubimce

Studije

- 229-252 Adis Poljić • Ugovor o prodaji u hadisu, pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine

Kulturna baština

- 253-266 Muhamed Busuladžić • Nastanak obrazovnih i naučnih ustanova u svijetu islama
- 267-280 Elvir Duranović • Kalendarska dovišta u Bosni i Hercegovini s osvrtom na travničko muftijstvo
- 281-296 Jusuf Džafić • Biografski leksikoni hanefijskih pravnika i proučavanje biografija hanefijskih pravnika na našim prostorima
- 297-304 Emin Mesić • Fascinantna aktuelnost Šuvalićeve književne filozofije

Pogledi

- 305-314 Alen Duraković • Interpretacija sunneta u djelima Tariqa Ramadana

Osvrti

315.350 Enes Karić • Održivo i neodrživo u Dinerovim tumačenjima zaostalosti islamskog svijeta

Službeni dio

351-367 Aktivnosti Rijaseta

368-434 Dekreti

| فهرست

خطبة الجمعة

٢٢١ - ٢٢٨ نديم عبيدغوفيتش: لماذا لا يجوز للمسلمين اتخاذ الكلاب حيوانات مدللة تعيش معهم في بيوتهم

دراسات

٢٢٩ - ٢٥٢ آدس بوليتش: عقد البيع في الحديث النبوي وفي تشريع كل من جمهورية صربيا ودولة البوسنة والهرسك

تراث ثقافي

٢٥٣ - ٢٦٦ محمد بوسولاجيتش: نشأة المؤسسات العلمية والتربوية في العالم الإسلامي
٢٦٧ - ٢٨٠ ألوير دورانوفيتش: أماكن الدعاء الجماعي التقويمية في البوسنة والهرسك بلمحة خاصة إلى دار إفتاء ترافنيك
٢٨١ - ٢٩٦ يوسف جافيتش: كتب تراجم الفقهاء الحنفيين ودراسة تراجم الفقهاء الحنفيين في أنحائنا
٢٩٧ - ٣٠٤ أمين مسيتش: حالة أخاظة لفلسفة شوايتش الأدبية

نظرات

٣٠٥ - ٣١٤ آلن دوراكوفيتش: تفسير السنة النبوية في مؤلفات طارق رمضان

لمحات

٣١٥ - ٣٥٠ أنس كاريثش: ما يمكن قبوله وما لا يمكن من تفسيرات دينر لتخلف العالم الإسلامي

رسميات

٣٥١ - ٣٦٧ نشاطات الرئاسة

٣٦٨ - ٤٣٤ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

Khutba

- 221-228 Nedim Avdibegovic • Why Muslims do not Keep Dogs as Pets

Studies

- 229-252 Mr. Jurist. Addis Poljic • Sales Agreement in the Hadith, Serbian Law and Bosnian Law

Cultural Heritage

- 253-266 Prof. Dr. Muhammad Busuladzic • Genesis of Education and Scientific Institutions in the World of Islam
- 267-280 Dr. hfz. Elvir Duranovic • Calendar Pilgrimage Sites in Bosnia-Herzegovina with Reference to Travnik Mufti District
- 281-296 Yusuf Dzafic • Biographical Lexicons of Hanafi Jurists and the Study of Biographies of Hanafi Jurists in Our Region
- 297-304 Emin Mesic • Fascinating Actuality of the Suvalic's Literary Philosophy

Views

- 305-314 Alen Durakovic • Interpretation of the Sunnah in the Works of Tariq Ramadan

Reviews

315-350	Enes Karic – The Sustainable and the Unsustainable in Diner’s Interpretations of Backwardness of the Islamic World
---------	--

The Official Part

351-367	The Activities of Riyasat
368-434	Decrees

Zašto muslimani ne drže pse kao kućne ljubimce

Nedim Avdibegović

profesor, svršnik Fakulteta Islamskih nauka
nedim.avdibegovic@stari-ilijas.edu.ba

Uvod

Pas je Allahovo stvorenje među mnogobrojnim drugim životinjama. On stvara ono što On hoće, a razloge Njegovog stvaranja ne možemo uvijek dokučiti. Allah, dž.š., dao je životinjama, drveću i biljkama njihovo pravo kod ljudi i naredio je čovjeku da se lijepo odnosi prema njima. Međutim Uzvišeni je postavio čovjeka kao halifu na Zemlji i potčinio mu je i biljke i životinje kako bi se njima koristio i uzimao pouku iz njihovog postojanja i stvaranja. Tako čovjek ima emanet upravljanja dunjalukom, a životinje su stvorene kao ibret za razmišljanje o Allahovom savršenstvu i kao blagodat ljudima.

Uzvišeni u Kur'anu spominje stvaranje stoke za nas kao blagodat, da jedemo njihovo meso, pijemo mlijeko, ili da ih koristimo u poslovima: *Kako oni ne vide da Mi samo zbog njih stoku stvaramo i da oni njome raspolažu kao vlasnici! I da smo im dali da se njome služe – na nekima jašu, a nekima se hrane, i drugih koristi od nje imaju, i mlijeko, pa zašto nisu zahvalni.*¹

¹ Kur'an, 36:71-73.

Životinju je dozvoljeno ubiti samo onda kada će nam njeno ubistvo koristiti, bilo da ćemo tu životinju iskoristiti za jelo, ili da otklonimo neko njeno zlo. U svim drugim slučajevima životinja ima pravo na život i njeno ubistvo je grijeh. Osim toga, svaki loš odnos prema životinji je grijeh. Ako nam šteti, na lijep način i bez mučenja ćemo je ubiti ili otkloniti štetu, a ako nam ne šteti, ostavit ćemo je.

Sve češće na ulicama naših gradova možemo vidjeti ljude koji šetaju pse i poklanjaju im veliku ljubav i pažnju, a ta ljubav bi trebala biti usmjerena prema njihovim najbližim. Među njima ima i muslimana, pa postoji potreba da se, njima i onima koji, možda, planiraju imati psa, pitanje pasa kućnih ljubimaca razjasni.

Pas u Kur'anu i sunnetu

Psi se, u različitim kontekstima, spominju u Kur'anu i u sunnetu Poslanika, a.s. Njihova funkcija na zemlji može biti različita, pa se propisi razlikuju ovisno o njihovoj namjeni.

Pas se kao pomoćnik u lovu u Kur'anu spominje kada Allah govori o dozvoljenom mesu:

Pitaju te što im se dozvoljava. Reci: „Dozvoljavaju vam se lijepa jela i ono što vam ulove životinje (psi, sokolovi...), koje ste lovu podučili, onako kako je Allah vas naučio. Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome, i bojte se Allaha, jer Allah, zaista, brzo sviđa račune.“²

Kao što vidimo, pas je ovdje spomenut kao životinja koja može biti podučena da lovi drugu životinju za svog vlasnika i u tom slučaju on koristi čovjeku. Pas se također spominje u suri Kehf (Pećina), kada Uzvišeni govori o mladićima koji su se, čuvajući vjeru, sklonili u pećinu, pa su Allahovom voljom uspavani na duži period. Zajedno sa njima ispred pećine boravio je i njihov pas: *I pomislio bi da su budni, ali oni su spavali; i mi smo ih prevrtali sad na desnu, sad na lijevu stranu, a pas njihov, opruženih prednjih šapa, na ulazu je ležao; da si ih vidio, od njih bi pobjegao i strah bi te uhvatio.*³

² Kur'an, 5:4.

³ Kur'an, 18:18.

Pas koji se spominje u ajetu nije bio u pećini sa njima, nego na ulazu, da ne bi uznemiravao meleke, jer nas je Poslanik, a.s., obavijestio da meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalazi pas. "Njihov bereket je zahvatio njihovog psa, pa je i njega savladao san kao što je i njih savladao u takvom stanju. U ovome se primjećuje korist druženja sa odabranima, pa je zbog toga i ovom psu ostao spomen, vijest i značaj."⁴

Uzvišeni spominje psa i u suri El-A'raf, poredeći ga sa čovjekom u negativnom kontekstu: *I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili.*⁵ Prema Ibn Kesirovom tumačenju, ajet govori o čovjeku iz Benu Israila kome je Allah dao dokaze i druge blagodati, ali ih je on zanemario.

Allahov Poslanik, a.s., psa je spomenuo u različitim kontekstima. Pored njegovog govora o propisima vezanim za pse, o čemu će kasnije biti govora, važno je napomeniti slučaj čovjeka koji je napojio psa: "Išao jedan čovjek pa previše ožednio. Tada siđe u jedan bunar i iz njega se napi. Kada je izašao, vidio je da pas isplaženog jezika od žeđi grize zemlju. Ovoga je stiglo, pomisli on, isto ono što je bilo stiglo i mene. On je tada napunio svoju mestvu (vodom), pridržao je svojim ustima, ispeo se i napojio psa. Allah mu je za to zahvalio (učinio dobro) i oprostio mu grijeh. 'Allahov Poslaniče', upitali su (prisutni), 'ima li nam nagrada i za životinje?' 'Za napajanje svake vlažne džigere (sve što je živo) ima nagrada, odgovorio je on.'"⁶

Kao što se razumije, dobrim odnosom prema psu, ili drugoj životinji, čovjeku mogu biti oprošteni grijesi, a ako Allah nagrađuje za dobro učinjeno životinji, kako tek nagrađuje za dobro učinjeno čovjeku.

4 *Tefsir Ibn Kesir*, skraćena verzija, Muhammed Nesib er-Rifa'i, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2002., str. 801.

5 Kur'an, 7:175-176.

6 Hadis bilježi Buhari, poglavlje Napajanje i navodnjavanje, hadis br. 2363.

Pas kao kućni ljubimac

”Stavovi su ljudi prema životinjama različiti. Postoji opća tendencija ka ljubavlju prema životinjama koje se tetoše i ka odbacivanju gmizajućih životinja. Postoje neki ljudi koji jedu meso životinja, dok drugi, pak, odlučuju biti vegetarijanci. Neki ljudi preduzimaju lovačke ekspedicije samo radi sporta, dok drugi pak to rade radi stjecanja neke novčane dobiti, npr. trgovine slonovačom.”⁷

Kada je u pitanju držanje životinje kao kućnog ljubimca u kući, ili van nje, ono je u osnovi dozvoljeno. Allahov Poslanik, a.s., rekao je: ”Kažnjena je žena zbog mačke koju je zatvorila, pa je od gladi krepala i tako je ta žena dospjela u Džehennem.”⁸ Ovaj hadis stavlja naglasak na izgladnjivanje životinje, što nam ukazuje da ova žena ne bi bila kažnjena da je držala mačku zatvorenu i hranila je.

Ako bi musliman držao kućnog ljubimca obavezan je da se prema njemu lijepo odnosi, a to podrazumijeva da ga hrani i daje mu sve što je potrebno za život. Na ovakav način čovjek može zaraditi i sevab. Međutim iz opće dozvole držanja kućnih ljubimaca Poslanik, a.s., izuzeo je psa. Držanje psa u kući je kategorički zabranjeno hadisom: ”Meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalazi pas ili slika!”⁹ Osim zabrane držanja psa u kući Allahov Poslanik, a.s., zabranio je držanje psa i van kuće, ako za to ne postoji opravdan razlog. Kazao je, s.a.v.s.: ”Ko drži psa, smanjuje mu se od njegovog (dobrog) posla svaki dan po jedan kirat, izuzimajući psa za usjev i stoku.”¹⁰

Kada pročitamo ova dva hadisa odgovor na naše, u naslovu, postavljeno pitanje postaje jednostavan. Muslimani ne drže pse kao kućne ljubimce, jer nas je naš Poslanik, a.s., uputio da to ne radimo, a Uzvišeni pohvaljujući vjernike u suri El-Bekare opisuje ih na sljedeći način: *...I oni govore: ”Čujemo i pokoravamo se, oprosti nam, Gospodaru naš, tebi ćemo se vratiti!”* Stoga je osnova za propise koji su jasno pojašnjeni Kur'anom i sunnetom Vjerovjesnika, a.s., da ih prihvatimo, a nakon toga možemo

7 Ebu Fadl Muhsin Ibrahim, *Transplantacija organa, eutanazija, kloniranje i pokusi na životinjama; islamski stav*, U.G. Mladi muslimani, Sarajevo, 2005., str. 21.

8 Hadis bilježi Buhari, poglavlje Napajanje i navodnjavanje, hadis br. 2365.

9 Hadis bilježi Buhari, poglavlje Početak stvaranja, hadis br. 3225.

10 Hadis bilježi Buhari, poglavlje Obradivanje zemlje, hadis br. 2322.

tražiti mudrost istih. Sve mudrosti i razloge propisivanja određenih propisa nećemo dokučiti, ali nema sumnje da oni postoje, znali mi za njih, ili ne. Takav je slučaj i sa propisom o držanju pasa kao kućnih ljubimaca.

Često možemo čuti kako je pas čovjekov najbolji prijatelj. Ovakav stav je daleko od našeg vjerovanja, jer čovjeku najveći prijatelj može biti samo drugi čovjek, a najprije njegovi roditelji, djeca i supružnik. Pas može biti najbolji prijatelj čovjeku samo u izopačenim sredinama gdje je čovjek čovjeku vuk. U takvim sredinama čovjeku njegovo dijete ne može biti najveći prijatelj, jer ga nije odgojio da to bude, a ni supružnik jer oboje žive u laži i prevari. Naravno, čovjek čovjeku može biti i veliki neprijatelj, ali nam je Muhammed, a.s, ukazao na prijatelje i neprijatelje među ljudima, pa ćemo se držati njegovih savjeta.

Neki alimi smatraju da bi razlog zabrane držanja pasa mogao biti što laju na goste, što straše siromahe koji dolaze po sadaku i što ganjaju i uznemiravaju prolaznike.¹¹ Na ulazima u pojedina privatna dvorišta možemo pročitati natpis "Čuvaj se psa". Postavlja se pitanje kakvu poruku domaćin šalje sa ovakvim natpisom. Kako jedan siromah ili putnik može pokucati na vrata ovog domaćina i upitati za svoju potrebu, kada im već na ulazu u dvorište natpis "Čuvaj se psa" i pas koji laje ukazuju da nisu dobrodošli. Ko god želi da posjeti ovakvog čovjeka mora se čuvati i bojati njegovog psa.

Osim ovog momenta, istraživanja pokazuju da držanje psa donosi opasnosti po ljudsko zdravlje. U praksi se dešava da osobe svojim psima - kućnim ljubimcima - dopuštaju da ližu ruke ukućana, kao i posude iz kojih jedu. Također, često svoje pse grle i ljube. Mnogi su ljudi preskupo platili svoje neznanje, jer je pseća trakavica (ehinokokus) uzročnik hroničnih zaraza koje pokatkad rezultiraju smrću.¹²

Kada se čovjek zarazi ovim glistama, koje se prenose preko pseće pljuvačke, on je podložan raznim vrstama oboljenja, kao što su: upala pluća, mišića, slezene, bubrega itd. Liječenje ovakvih vrsta oboljenja je jako teško i često neuspješno.

¹¹ Jusuf el-Karadavi, *Halal i haram u islamu*, Libris, Sarajevo, 2012., str. 194.

¹² Ibid, str. 197.

Nakon ovakvih saznanja jasno nam je zašto je Poslanik, a.s., još prije mnogo godina, ukazao na ovaj problem: "Kada se pseto napije iz posude nekog od vas, neka je opere sedam puta."¹³ "Ako bi jeo iz posude u kojoj je čvrsta hrana, treba baciti taj i okolni dio, a preostali dio hrane može se iskoristiti, jer ostaje na utvrđenoj osnovi (čistoća). Što se tiče pseće dlake, preovladavajuće je mišljenje da je ona čista jer nema dokaza o njenoj nečistoći."¹⁴ Da nauka otkrije nešto mnogo godina nakon što je Muhammed, a.s., to rekao jasan je dokaz o nadnaravnosti sunneta.

Držanje psa koji nam nije potreban može se smatrati i gubljenjem vremena, a naše vrijeme na ovom prolaznom svijetu je dragocjeno. Svaki trenutak koji nam prođe beskorisno ne možemo više vratiti, a mogli smo ga iskoristiti da uradimo dobro djelo koje će nam koristiti u vječnosti, ili ono od kojeg ćemo imati koristi na ovom svijetu. Stoga musliman treba da koristi svoje vrijeme za dobrobit ovog ili budućeg svijeta.

Kako je ranije spomenuto, Muhammed, a.s., iz zabrane je izuzeo pse koji koriste ljudima. Pas čovjeku može koristiti na različite načine. Može pomoći lovcu da lakše dođe do plijena, a Muhammed, a.s., spomenuo je lov sa psom u sljedećem hadisu: "Jedi ono što on uhvati za tebe, jer ono što on uhvati i zakolje smatra se klanjem. Ali ako sa tvojim psom ili psima nađeš još nekog psa pa pretpostaviš da je i on učestvovao u hvatanju ulova i njegovom klanju, onda nemoj jesti, jer ti si spomenuo Božije ime samo kod puštanja svog psa, a nisi spomenuo Božije ime kod puštanja tuđeg psa!"¹⁵

Prilikom puštanja psa u lov treba spomenuti Allahovo ime i dozvoljeno je jesti ono što on ulovi. Međutim ukoliko plijen ulovi pas koji nije podučan, onda taj plijen nije dozvoljeno jesti, jer je pas to ulovio za sebe. Također nije dozvoljeno konzumirati plijen ukoliko je pas počeo da jede isti. Bitno je napomenuti da lov nije dozvoljen ako ulovljenu životinju nećemo iskoristiti.

Osim psa za lov dozvoljeno je držanje psa i radi čuvanja stoke, usjeva, ili neke druge imovine, ukoliko se ukaže potreba. Posjedovanje psa je dozvoljeno i u drugim slučajevima kada će njegovo držanje otkloniti

¹³ Hadis bilježi Buhari, poglavlje Abdest, hadis br. 172.

¹⁴ Sejjid Sabik, *Fikhus-sunne*, Bookline, Sarajevo, 2008., knjiga 1, str. 47.

¹⁵ Hadis bilježi Buhari, poglavlje Zaklane životinje i lov, hadis br. 5475.

neku štetu, jer Šerijat mnogo pažnje posvećuje pribavljanju koristi i otklanjanju štete. Ovdje možemo navesti primjer psa vodiča za slijepe, ili psa koji služi policiji u istragama.

Oni koji imaju psa radi potrebe trebaju se prema njemu na najljepši način odnositi i kod njega mogu zaraditi dobra djela, ali i loša lošim tretiranjem. Obavezni su da ga hrane i osiguraju adekvatan smještaj van kuće. Osim toga moraju voditi računa o čistoći kada je u pitanju njegova pljuvačka.

Zarađivati kupoprodajom pasa nije dozvoljeno, osim ako se radi o psima koji se koriste radi stvarnih potreba, koje smo ranije naveli.

Zaključak

Uzvišeni Allah uredio je svoju vjeru savršeno, i čovjek samo slijeđenjem Njegovih uputa može postići sreću na oba svijeta. Savršenstvo Njegovog stvaranja uviđamo i u mnogobrojnom i raznolikom živom svijetu oko nas. Životinje imaju razloge svog postojanja, neke od njih možemo razumjeti, a neke ne.

Kur'an pse spominje u nekoliko konteksta, a u sunnetu posljednjeg Allahovog poslanika, a.s., nalazimo propise vezane za ovu životinju.

Spomenuli smo da naša vjera ne opravdava posjedovanje psa bez potrebe, na što nam ukazuje više hadisa. Zabrana držanja pasa ima i svoju razumsku i naučnu potporu. Međutim, iz opće zabrane izuzimaju se oni psi koji koriste nekim stvarnim potrebama, kao što su psi za lov, čuvanje stoke, usjeva, ili oni namijenjeni za slijepe i slabovidne, policiju i sl. Ovakvi psi imaju status povjerene stvari od Uzvišenog, Koji ih je stvorio, stoga se prema njima treba ponašati na najljepši način. Uostalom savršenstvo i ljepota naše vjere ogleda se i u obavezности lijepog odnosa prema životinjama, a Kur'an vrlo često napominje čovjeka da će se on smatrati odgovornim za sva djela koja učini: *Onaj ko čini dobro sebi ga čini, a onaj ko radi zlo, radi protiv sebe, a na kraju ćete se Gospodaru svome vratiti.*¹⁶

¹⁶ Kur'an, 45:15

لماذا لا يجوز للمسلمين اتخاذ الكلاب حيوانات مدلة تعيش معهم في بيوتهم

إن اتخاذ الكلاب حيوانات مدلة تشارك أصحابها في السكن ظاهرة أصبحت بنحو ما ميزة من ميزات هذا العصر. ومع أن هذه العادة ليست من تقاليد المسلمين إلا أنها بدأت تتسلل إلى عائلاتهم. إن المؤلف يأتي في هذه المقالة بموقف الإسلام من الحيوانات بما فيها الكلب والذي ورد ذكره في القرآن الكريم في مواضع كثيرة، ثم يأتي بأحاديث رسول الله صلى الله عليه وسلم حول هذا الموضوع ليقدّم في النهاية استنتاجاً مترتباً على ذلك.

Nedim Avdibegovic

Why Muslims do not Keep Dogs as Pets

Keeping dogs in houses and apartments is a phenomenon that, in some way, becomes a characteristic of this time. Although it is not in the tradition of the Muslims, this habit seems to begin penetrating into Muslim families too. In this paper, the author firstly presents the view of Islam about animals in general, including the attitude towards dogs which are mentioned in several places in the Qur'an. He then quotes the Prophet Muhammad, p.b.u.h., on the keeping of dogs, and then makes his own conclusion.

Ugovor o prodaji u hadisu, pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine

mr. jur. Adis Poljić,

općinski sud u Tuzli,
adispoljic@yahoo.com

Sažetak

Predmet ovog rada su sličnosti ugovora o prodaji u hadisu, pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine. U velikoj mjeri je zastupljeno mišljenje da se šerijatsko pravo u potpunosti razlikuje od Evropskog kontinentalnog prava, tako i prava Republike Srbije i Bosne i Hercegovine. Naime, ugovor o prodaji, kao ugovor koji je najzastupljeniji u pravnom prometu, u većem dijelu je normiran hadisom. Hadis se ne može smatrati kao pravni propis s obzirom na to da ima i vjerski karakter, ali pravilnim tumačenjem pronalazimo pravne norme kojima se uređuju pravni odnosi, u ovom slučaju ugovor o prodaji. Pored propisa koji normiraju direktno ugovor o prodaji ukazuje se i na odredbe koje se odnose na pravo konkurencije, zloupotrebu dominantnog položaja, s obzirom na to da protivkonkurencijsko postupanje može dovesti do ništavosti ugovora o prodaji. Na kraju se zaključuje da ugovor o prodaji ima veliki broj sličnosti u hadisu, pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine, koje se posebno odnose na karakteristike ugovora o prodaji, načelo savjesnosti i poštenja, zabranjeni predmet ugovora o prodaji, određenost predmeta ugovora o prodaji, nedopušten uslov, prihvatanje neposredne ponude, pregled stvari, odgovornost za materijalne nedostatke, prava kupca u slučaju postojanja nedostataka na stvari, prelazak rizika, predaja plodova predmeta kupoprodaje, zabrana zloupotrebe dominantnog položaja, pravo preče kupovine i prodaja sa obročnim otplatama cijene.

Ključne riječi: ugovor o prodaji, hadis, pravo Republike Srbije, pravo Bosne i Hercegovine, obligacioni odnosi.

Uvod

Ugovor o prodaji je pravni posao koji se najčešće koristi u praksi. Svakodnevno se vrše kupovine i prodaje raznih stvari, počev od predmeta koji su potrebni za domaćinstvo pa do predmeta koji se koriste u poslovne svrhe, i pri svakoj kupovini ili prodaji predmeta zaključuje se ugovor o prodaji. Iako se prilikom vršenja navedenih radnji ne posmatra uvijek sa aspekta pravnih posljedica, prilikom svakog zaključenja ugovora o prodaji se vežu pravne posljedice kao i prilikom zaključenja pismenog ugovora o prodaji. Globalizacija nalaže harmonizaciju svih pravnih normi u cilju lakšeg pravnog prometa između država, a posebno je značajno područje ugovora o prodaji. Postoje također i razmišljanja da je nemoguće ostvariti harmonizaciju. U radu se ukazuje na sličnost normiranja ugovora o prodaji u hadisu, pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine, s tim da postoje i druge sličnosti između ugovora o prodaji u šerijatskom pravu i pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da je hadis samo jedan od izvora šerijatskog prava.

Karakteristike ugovora o prodaji

Ugovorom o prodaji obavezuje se prodavac da prenese na kupca pravo vlasništva na prodatoj stvari i da mu je u tu svrhu preda, a kupac se obavezuje da plati cijenu u novcu i preuzme stvar.¹ Za nastanak ugovora o prodaji ne traži se ispunjenje određene forme niti predaja predmeta ugovora.² Ugovor o prodaji je konsenzualan, jer se smatra zaključenim u trenutku postizanja saglasnosti o bitnim elementima ugovora, predmet i cijena, dok za nastanak ugovora nije potrebna predaja predmeta, već se predajom predmeta izvršava ugovor.³ Karakteristike su i da je neformalan, dvostrano obavezan i kauzalan.

U hadisu se navodi: „...Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putu i ja sam bio na jogunastom Omerovom mužjaku deve. On me je savladao i prolazio pored naroda. Omer bi ga spriječio i vratio. Zatim je opet prošao naprijed i Omer ga je odbio i vratio. Potom

¹ Član 454 stav 1 ZOO

² Bikić, Abedin. 2005. *Obligaciono pravo-posebni dio*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, str. 8.

³ Ibid, str. 8.

je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Omeru: 'Prodaj mi ga!' 'Tvoj je, Allahov Poslaniče' - rekao je on. 'Prodaj mi ga!' - ponovio je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem). I on ga je prodao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'On je tvoj, o Abdullahu b. Omere, i radi s njim šta hoćeš.'⁴

Iz navedenog hadisa zaključujemo da je Muhammed, a.s., raspolagao sa stvari prije nego što je stvar predata kupcu i prije nego što je prodavac isplatio cijenu, što ukazuje da je ugovor o prodaji zaključen nakon što je postignuta saglasnost o zaključenju ugovora o prodaji. U hadisu se ne navodi kolika je cijena, ali je jasno da je ugovorena s obzirom na to da Muhammed, a.s., nije pristao da dobije kao poklon mužjaka deve jer je insistirao na prodaji. Neformalnost se ogleda u tome da između ugovornih strana nije bilo nikakve forme za zaključivanje ugovora. Karakteristika da je dvostrano obvezan vidi se u tome što Muhammed, a.s., treba da isplati cijenu, dok Omer treba da preda stvar koju je, zatim, Muhammed, a.s., poklonio Abdullahu b. Omeru. Također je ugovor o prodaji kauzalan s obzirom na to da je cilj kupca bio da dobije mužjaka deve, dok je cilj prodavca da dobije novac u visini cijene.

Načelo savjesnosti i poštenja

Načelo savjesnosti i poštenja je jedno od osnovnih načela u Zakonu o obligacionim odnosima Republike Srbije⁵ i Bosne i Hercegovine⁶ (u daljem tekstu: ZOO)⁷. Odredbama ZOO-a ovo načelo se ne određuje niti pojmovno niti sadržajno, pa je na sudu zadaća da pojam i sadržaj načela konkretizira u svakom pojedinom slučaju.⁸

4 Hadis 2105 *Buharijeva zbirka hadisa* 2. 2008. Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH (u radu se koristi ova zbirka hadisa)

5 *Službeni list SFRJ*, broj 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, broj 31/93 i *Službenilist SCG*, broj 1/2003 - Ustavna povelja.

6 *Službeni list SFRJ*, broj 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Službeni list RBiH*, broj 2/92, 13/93 i 13/94 u FBiH, odnosno *Službeni list SFRJ*, broj 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Službeni glasnik RS*, broj 17/93 i 3/96 (u BiH su obligacioni odnosi u nadležnosti entiteta)

7 ZOO je identičan u Republici Srbiji i entitetima Bosne i Hercegovine, te će se u radu koristiti samo skraćenica ZOO.

8 Baretić, Marko 2003. Načelo savjesnosti i poštenja u obveznom pravu. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 24, br. 1, str. 578 u: Horak, Hana et. al. 2011. *Uvod u trgovačko pravo*. Zagreb: HDK i partneri j.t.d, str. 80.

Po svom porijeklu, to je načelo u osnovi moralno pravilo o savjesnom i poštenom koje u pravu znači branu tendencijama zloupotrebe prava, korekciju krutosti pojedinih normi, izvor nekih dopunskih obaveza za učesnike obligacionih odnosa, ukratko, omogućuje moralizaciju i humanizaciju obligacionih odnosa.⁹ Riječ je, dakle, o pravnom standardu.¹⁰ Dužnost je učesnika obligacionih odnosa da se u zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa pridržavaju načela savjesnosti i poštenja.¹¹

S obzirom na to da ova odredba određuje dužnost njezinim adresatima sadržavajući izričaj *su dužni*, ona je prisilne pravne prirode pa je po prirodi stvari povredu te dužnosti pravnički dopušteno i stoga moguće utužiti pred nadležnim sudom.¹²

Poštovanje načela savjesnosti i poštenja znači postupati s povjerenjem i obzirima prema osobi i interesima druge strane, međusobno se izvještavati o stanju ugovora i polagati račune, uvažavati interese obiju strana u pogledu tumačenja ugovora, razvijati saradnju i pružanje zaštite prema trećima, suzdržavati se od dvoličnog i proturječnog ponašanja, otvorenost i iskrenost u vrijeme zasnivanja određenog obligacionog odnosa i spremnost na potpuno i valjano ostvarivanje i ispunjenje ugovorom preuzetih obaveza i očekivanje takvog ponašanja pri zasnivanju, ispunjenju i ostvarivanju prava suugovaratelja i sl.¹³

U hadisu je propisano: „Allah se smilovao čovjeku koji je blag kada prodaje i (ili) kupuje, i (ili) kada naplaćuje (potraživanje).”¹⁴ Iz ovog hadisa nam proizlazi postupanje koje je identično načelu savjesnosti i poštenja, sa terminologijom koja se koristi u hadisima. ZOO ne predviđa izričito navedeno načelo kod ugovora o prodaji, s obzirom na to da je jedno od osnovnih načela obligacionog prava, dok je u hadisu izričito navedeno. Na ovaj način se želi dodatno ukazati da potrebu „blagosti” kod zaklju-

9 Klarić, Petar; Vedriš, Martin. 2009. *Gradansko pravo. Dvanaesto neizmijenjeno izdanje*. Zagreb: Narodne novine, str. 380.

10 Horak, Hana et. al. 2011. *Uvod u trgovačko pravo*. op. cit., str. 80.

11 Član 12 ZOO

12 Miroslavljević, Tomislav 2004. Povrede načela savjesnosti i poštenja u obveznom odnosu i njihova utuživost. *Pravnik*, god. 38, br. 79, str. 100.

13 Gorenc, Vilim. 1998. *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*. Zagreb: RRiF Plus, u: *ibid*, str. 102.

14 Hadis 2076, *Buharijeva zbirka hadisa*.

čivanja ugovora o prodaji, odnosno imati u vidu sve navedene elemente načela savjesnosti i poštenja. Razlika je što nije propisana kao dužnost, kogentna norma kao u ZOO, već u vidu preporuke, ali ukazivanje da se „Allah smiluje” treba potaći ugovorne strane da pravilno postupaju. Međutim treba imati u vidu da često kršenje ovog načela dovodi i do povrede odredaba ZOO ili drugih zakona, te nastupaju pravne posljedice za stranku¹⁵. Etička razmatranja ugovora o prodaji trebaju osigurati da se stranke ponašaju na pošten i transparentan način, čime se sprečava da bilo koja strana pretrpi štetu kao posljedicu ugovornog odnosa.¹⁶

Zabranjeni predmet ugovora o prodaji

Opće je pravilo u ZOO da stvar o kojoj je ugovor mora biti u prometu, te je ništavan ugovor o prodaji stvari koja je van prometa,¹⁷ a također ugovor o prodaji nema pravno dještvo ako je u času njegovog zaključenja stvar u vezi s kojom je ugovor bila propala.¹⁸ Predmet ugovora mogu biti pokretne i nepokretne stvari, stvari određene po rodu i individualno određene stvari, potrošne i nepotrošne, zamjenjive i nezamjenjive.¹⁹

Navedeno se jasno primjenjuje i u šerijatskom pravu, ali pored navedenog hadis propisuje šta je dodatno zabranjeno kao predmet ugovora. Tako su zabranjena opojna pića²⁰, pas i tetoviranje²¹, slike i kipovi²², svinje²³ i krepane životinje.²⁴ Međutim slike mogu biti izuzetno dopuštene ukoliko se slika mrtva priroda.²⁵

15 Naprimjer, ako je ovjera potpisa na ugovoru o prometu nepokretnosti izostala zbog nesavesnog postupanja jedne ugovorne strane, onda ona nema pravo da traži od druge ugovorne strane restituciju onog što je dala u izvršenju navedenog ugovora (Odluka Vrhovnog suda Vojvodine, broj: Rev. 374/82, od 18. 6. 1982. godine, u: Tajić, Haso, Vladimir, M. Simović. 2005.. *Zakon o obligacionim odnosima - četvrt vijeka sudske prakse - izbor sudskih odluka 1980. do 2005., knjiga prva*. Sarajevo: Privredna štampa, str. 29.

16 Choudhury, Nafay 2011. Obligations in the Contract of Sale: Islamic Law and Common Law Perspective. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1950251, str. 28.

17 Član 458 stav 1 ZOO

18 Član 459 stav 1 Ibid

19 Bikić, Abedin. 2005. *Obligaciono pravo - posebni dio.*, op.cit., str. 12.

20 Hadis 2084, 2226 *Buharijeva zbirka hadisa*.

21 Hadis 2086 *ibid*.

22 Hadis 2105 *ibid*.

23 Hadis 2221 *ibid*.

24 Hadis 2236 *ibid*.

25 Hadis 2225 *ibid*.

U pogledu psa postoje različita mišljenja, ali smatramo da je pas dopušten ukoliko je lovački, ovčarski, ako bi čuvao kuću ili eventualno donio drugu korist za kupca. Pored navedenog zabranjen predmet su i druge stvari koje nisu dopuštene za upotrebu muslimanima, kao na primjer krv ili strv. Međutim, ukoliko bi određeni predmet bio zabranjen, a može se pojedini dio iskoristiti, a taj dio koji može biti koristan za upotrebu, onda nije zabranjen predmet ugovora, naprimjer koža od krepane ovce,²⁶ ali ovo se ne može odnositi na svinju. Pod dijelom koji se može koristiti ne smatra se loj krepane životinje.²⁷ Međutim Omer bin el-Hattab²⁸ je dopustio prodaju opojnih sredstava i svinja među ahl al-dhimmah ili al-dhimmiyyun (slobodno nemuslimansko stanovništvo koje žive u islamskim zemljama koje u zamjenu za plaćanje glavarine ili tolerancijskog poreza (al-jizyah), uživa zaštitu i sigurnost te su izuzeti od služenja vojnog roka), jer se za te robe smatralo da su njihovo vlasništvo.²⁹

U hadisu je zabranjena i prodaja buduće stvari³⁰, dok ZOO dozvoljava da predmet ugovora bude buduća stvar.³¹ Po tradicionalnom tumačenju ovi poslovi su zabranjeni da bi se spriječila špekulacija ili izbjegli nespo-razumi ugovornih strana.³²

Određenost predmeta ugovora o prodaji

Predmet ugovorne obaveze mora biti određen, odnosno odrediv.³³ Predmet ugovorne obaveze je određen ako je individualno određena obaveza.³⁴ Obaveza je individualno određena kada se u času zaključenja ugo-

²⁶ Hadis 2221 ibid.

²⁷ Hadis 2236 ibid.

²⁸ Omer ibn el-Hattab, drugi je halifa, izabran preporukom Ebu-Bekra, r.a. Bio je poznat među ashabi-ma kao najučenjiji u Allahovoj knjizi, kao onaj koji najdosljednije radi po Allahovoj Knjizi i kao onaj koji najviše razumije Allahovu vjeru. (http://bs.wikipedia.org/wiki/Omer_ibn_el-Hattab, 22.09.2014.)

²⁹ Alwi Haji Hassa, Abdullah. 2007. *Sales and Contracts in Early Islamic Commercial Law*. Selangor: The Other Press Sdn Bhd, str. 30.

³⁰ Hadis 2143, 2207 *Buharijeva zbirka hadisa*.

³¹ Član 458 stav 3 ZOO.

³² Karčić, Fikret. 2011. *Studije o Šerijatskom pravu i institucijama. Drugo dopunjeno izdanje*. Sarajevo: El-Kalem, str. 112.

³³ Član 46, stav 2 ZOO.

³⁴ Sarapa, Đord 2009. *Određenost i odredivost ugovorne obaveze kod obligacionih ugovora*. *Branič - časopis Advokatske komore Srbije*, god. 122, br. 2, str. 112.

vora (in obligation) tačno zna šta će dužnik biti u obavezi da daje, čini, ne čini ili trpi u času ispunjenja ugovora (in solution).³⁵ Dakle, bez obzira na to šta je sadržaj dužnikove činidbe to mora biti ugovorom precizirano u času sklapanja ugovora.³⁶ Predmet obaveze je odrediv ako ugovor sadrži podatke pomoću kojih se može odrediti ili su strane ostavile trećem licu da ga odredi.³⁷

U hadisu se navodi: „Kada prodaješ, izmjeri, a kada kupuješ, neka ti se izmjeri!”³⁸ Navedeni hadis ukazuje da se zahtijeva da predmet ugovora bude određen, odnosno da se izmjeri roba i samim time odvoji predmet obaveze od ostalog predmeta čime postaje jasno određeno šta je predmet obaveze i prodavac tačno zna šta treba dati u cilju izvršavanja ugovora.

Nedopušten uvjet

Ništav je ugovor u kome je postavljen odložni ili raskidni uvjet protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima.³⁹ Odložni uvjet odlaže učinak pravnog posla do vremena dok se uvjet ne ispuni ili ne izjalovi⁴⁰, dok je raskidni uvjet takav uvjet čijim nastupanjem prestaju učinci pravnog posla.⁴¹

U hadisu se navodi da je Aiša, majka pravovjernih, htjela kupiti robiju i osloboditi je, pa su njeni gospodari rekli: „Prodat ćemo ti je samo da starateljstvo nad njom bude naše.” Ona je to spomenula Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je rekao: „Neka te to ne ometa! Skrbništvo pripada samo onome ko je roba oslobodio.”⁴², odnosno „...a, šta je ljudima da postavljaju uslove kojih nema u Allahovoj Knjizi. Uslov koga nema u Allahovoj Knjizi je beskoristan (bespravan), pa makar se uslovljavalo stotinu puta. Allahova je odluka preča, a Allahov uslov je jači. Patronat pripada samo onome ko je roba oslobodio.”⁴³

35 Ibid, str. 112.

36 Ibid, str. 112.

37 Član 50, stav 1 ZOO.

38 Hadis 2125, *Buharijeva zbirka hadisa*.

39 Član 75, stav 1 ZOO.

40 Klarić, Petar; Vedriš, Martin, 2009. *Građansko pravo. Dvanaesto neizmijenjeno izdanje*. op. cit., str. 115.

41 Ibid, str. 116.

42 Hadis 2168, *Buharijeva zbirka hadisa*.

43 Hadis 2169, *ibid*

Iz ovih hadisa vidimo da je kao i u ZOO zabranjeno postavljati uvjete za zaključenje ugovora o prodaji koji su u suprotnosti sa prinudnim propisima, javnim poretком ili dobrim običajima, ali ukoliko nisu u suprotnosti sa navedenim, onda je ugovor o prodaji pravno valjan. U navedenim slučajevima radi se o postavljanju odložnog uvjeta s obzirom na to da je za zaključenje ugovora potrebna saglasnost da i dalje skrbništvo, odnosno patronat pripada prodavcu, te je ovaj uvjet ništavan bez obzira koliko se uvjetovao.

Prihvatanje neposredne ponude

Ponuda učinjena prisutnom licu smatra se odbijenom ako nije prihvaćena bez odlaganja, izuzev ako iz okolnosti proizlazi da ponuđenom pripada izvjestan rok za razmišljanje.⁴⁴ Po svojoj pravnoj prirodi ponuda je jednostrani građansko pravni posao; nastaje izjavom samo jednog subjekta i stvara obavezu samo za njega.⁴⁵ Ponuda je značajna s obzirom da bez ponuda nema ni ugovora, jer je za zaključenje ugovora potrebna ponuda i prihvatanje ponude.⁴⁶ Obaveza ponudioca se sastoji u tome da se unutar perioda označenog u ponudi ili, ako toga nema, u dispozitivnom propisu ostane pri ponudi.⁴⁷

U hadisu je propisano: „Kupoprodavci imaju pravo izbora (da prihvate ili ne prihvate kupoprodaju) dok se nisu rastavili, ili je rekao, sve dok se ne rastave, pa ako su bili iskreni i međusobno sve razjasnili, bit će obojici napredak (bereket) u njihovoj kupoprodaji, a ako su što jedan drugom ukrali i slagali, umanjit će im se napredak (bereket) u njihovoj kupoprodaji.”^{48 49}

Ponuda u ZOO odnosi se na zaključenje svih ugovora, dok se ponuda u hadisu odnosi na prodaju. Naime, ukoliko su ugovorne strane neposredno prisutne mogu se izjasniti da li žele ili ne žele zaključiti ugovor

44 Član 40 ZOO.

45 Trifković, Miloš; Milić, Simić; Trivun, Veljko. 2004. *Poslovno pravo - ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurencije*. Sarajevo: Ekonomski fakultet u Sarajevu, str. 24.

46 Vidi: Ryan, Daniel. 2005. *Essential Principles of Contract and Sales Law in the Northern Pacific*. Lincoln: iUniverse, str. 3, part I

47 Trifković, Miloš; Milić, Simić; Trivun, Veljko. 2004. *Poslovno pravo - ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurencije*. op. cit., str. 25.

48 Hadis 2079, *Buharijeva zbirka hadisa*.

49 Vidi: Hadis 2107, 2108 ibid.

jer imaju u vidu sve potrebne elemente za utvrđivanje opravdanosti zaključenja ugovora, ali ZOO predviđa da se ne smatra da je ponuda odbijena ukoliko je ponuđenom potreban neki rok za razmišljanje što bi mogao biti slučaj ako su za stvar potrebna svojstva za naročitu upotrebu za koju je kupac nabavlja, te je potrebno da izvrši određene provjere.

Iako su skoro identične navedene odredbe, razlika se može ogledati u određenom kraćem vremenskom razmaka kada se ugovorne strane nakon ponude ne rastave. Naime, po ZOO ukoliko ponuđeni bez odlaganje ne prihvati, dok se po hadisu ponuda neće smatrati odbijenom sve dok se ne rastanu, tek nakon što se ugovarači rastanu, onda se smatra da je ponuda odbijena. Ukoliko se odmah nakon učinjene ponude rastanu, onda je isti vremenski trenutak za oba pravna sistema.

U hadisu je također propisano: „Kupoprodavci imaju pravo izbora (prihvatiti ili odbiti kupoprodajni ugovor) dok se nisu rastavili, ili dok jedan od njih ne kaže svome drugu (sugovorniku): „Odaberi (odluči se).” A možda je rekao: „Ili dok je trgovina u statusu prava izbora.”⁵⁰ Dakle, ne postoji tačan hadis šta je tačno Muhammed, a.s., rekao. U prvom slučaju se od druge strane zahtijeva odmah da se izjasni o ponudi za zaključenje ugovora, dok se u drugom slučaju druga strana može odlučiti za zaključenje ugovora sve dok druga strana ne odustane od ponude ili povodom istog predmeta zaključi sa drugim ugovor o prodaji, kada trgovina prestaje da bude u statusu izbora. Smatramo da ponuđač može od druge strane zahtijevati da se odmah izjasni, a također može ostaviti mogućnost naknadnog izjašnjenja nakon što se rastanu.

Iz navedenih hadisa u pogledu ugovora o prodaji možemo zaključiti da primarno važi da kupoprodavci imaju pravo izbora (da prihvate ili ne prihvate kupoprodaju) dok se nisu rastavili, odnosno sve dok se ne rastave, ali da autonomija volja ugovornih strana ostavlja mogućnost da se od druge strane odmah zahtijeva da se izjasni ili da se ostavi naknadi rok za izjašnjenje.

Pregled stvari

Kupac je dužan da primljenu stvar na uobičajeni način pregleda ili je da na pregled, čim je to prema redovnom toku stvari moguće, i da o vidljivi-

⁵⁰ Hadis 2109, ibid.

vim nedostacima obavijesti prodavca u roku od osam dana, a kod ugovora u privredi bez odlaganja, inače gubi pravo koje mu po tom osnovu pripada.⁵¹

Iako je prije svega u interesu kupca da dobije stvar sa potrebnim karakteristikama, pregled stvari propisan je kao dužnost kupca u cilju onemogućavanja isticanja postojanja nedostataka nakon dužeg proteka vremena, te su propisani i kratki rokovi za obavješćavanje prodavca.⁵² Pregled robe radi provjere postojanja ili nepostojanja materijalnih nedostataka predstavlja sistem faktičkih i pravnih radnji, zajedno sa njihovim modalitetima, koje treba preduzeti da bi se došlo do relativno sigurnog i pravno relevantnog stava o tome da li isporučena roba po svojim osobinama odgovara onome što je predviđeno ugovorom.⁵³

U hadisu se navodi: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je opip i bacanje robe (da bi stranke obavezao na kupoprodaju).”^{54 55} Nesai u svom *Sunenu* navodi da je Ebu Hurejra kazao: „Kupoprodaja opipom je da čovjek čovjeku kaže: ‘Zamjenjujem svoju haljinu za tvoju’, a nijedan od njih nije vidio haljinu drugog nego ju je samo opipao u mraku ili u omotu.”⁵⁶ Bacanje i izlaganje robe je da svaka od kupoprodajnih stranaka iznese pred drugu svoju haljinu, a nijedna od njih nije prethodno pregledala ponuđenu haljinu druge stranke. Događa se da kupoprodajne stranke jedna drugoj kažu: „Prodat ću ti traženi predmet, ali kad ti ga iznesem i stavim pred tebe, nemaš pravo odustati od kupovine.”⁵⁷

Hadis zahtijeva da se izvrši pregled robe, baš kao ZOO, pa zabranjuje praksu zaključenja ugovora bez prethodnog pregleda roba bez obzira na prethodni dogovor ugovornih strana. Iako su obligacioni odnosi u velikoj mjeri u pogledu svih elemenata prepušteni ugovornim stranama, u ovom slučaju u cilju zaštite pravne sigurnosti i ostvarivanja kauze zaključenja ugovora ograničava se sloboda ugovaranja za prodavca i

⁵¹ Član 481, stav 1 ZOO.

⁵² Vidi: Član 482, ZOO.

⁵³ Trifković, Miloš; Milić, Simić, Trivun, Veljko. 2004. *Poslovno pravo - ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurencije*. op. cit., str. 64.

⁵⁴ Hadis 2146, *Buharijeva zbirka hadisa*.

⁵⁵ Vidi: Hadis 2145, 2147 ibid

⁵⁶ Ibid, str. 222 (fn).

⁵⁷ Ibid, str. 223 (fn).

kupca. Ukoliko bi i kupac pristao da prodavac proda robu na način da ponudi prodaju traženog predmeta, ali kad ga iznese i stavi pred kupca, nema pravo odustati od kupovine, takav ugovor bi bio ništavan. Razlika se ogleda u pogledu vremena pregleda stvari jer ZOO ne predviđa pregled stvari prije zaključenja ugovora kao hadis, već tek nakon izvršene predaje stvari.

Odgovornost za materijalne nedostatke

Odgovornost ili jamstvo za materijalne (i pravne) nedostatke ispunjenja, odgovornost je dužnika kada je njegova činidba, bez obzira radi li se o činidbi davanja, činjenja, trpljenja ili propuštanja, opterećena takvim nedostacima da druga strana ne može, u potpunosti ili djelomično, ostvariti svrhu radi koje je ugovor zaključen⁵⁸. Prodavac ne odgovara za materijalne nedostatke ako stvar nema potrebna svojstva za njenu redovnu upotrebu ili za promet i ako stvar nema svojstva i odlike koje su izričito ili prećutno ugovorene, odnosno propisane, ukoliko su u času zaključenja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati,⁵⁹ ali, prodavac odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lahko opaziti, ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike.⁶⁰ Prodavac neće odgovarati za neznan materijalni nedostatak.⁶¹

U hadisu je propisano: „Nijednom čovjeku nije dopušteno da proda robu znajući da ona ima neku mahanu (bolest), a da kupca o njoj ne obavijesti.”⁶² Poređenjem navedenih propisa, zaključujemo da je odgovornost prodavca na osnovu hadisa veća jer ne smije da proda robu ukoliko zna da ona ima materijalni nedostatak i uvijek postoji odgovornost prodavca, dok na osnovu odredaba ZOO prodavac neće odgovarati ako je prodavcu bilo poznato da stvar ima nedostatke koje je kupac mogao lahko opaziti ukoliko prodavac dodatno nije izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike.

⁵⁸ Petrić, Silvija 2006. *Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 27, br. 1, str. 88.

⁵⁹ Član 480, stav 1 ZOO.

⁶⁰ Član 480, stav 3 ibid.

⁶¹ Horak, Hana et. al. 2011. *Uvod u trgovačko pravo*. op. cit., str. 133.

⁶² Hadis 2078, *Buharijeva zbirka hadisa*.

Međutim, takođe i ZOO propisuje da kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije izvršio svoju obavezu da stvar pregleda bez odlaganja, ili obavezu da u određenom roku obavijesti prodavca o postojanju nedostatka, kao i kad se nedostatak pokazao tek po proteku šest mjeseci od predaje stvari, ako je taj nedostatak bio poznat prodavcu ili mu nije mogao ostati nepoznat⁶³, čime se povećava odgovornost za prodavca, odnosno znanje o postojanju nedostatka utječe na mogućnost da se kupac pozove na nedostatak i nakon proteka prekluzivnog roka od šest mjeseci.

Kupac je u obavezi da dokaže da je prodavac znao za postojanje nedostatka, ako ne dokaže ili nema saznanje da je prodavac znao za nedostatak te takav ugovor može proizvoditi pravno djestvo, kako na osnovu hadisa tako i na osnovu ZOO. Zbog navedenog, u hadisu se navodi: „Odabire tri puta (tri dana), pa ako su bili iskreni (prenosi Hakim) i sve objasnili jedan drugome, bit će blagoslovljena njihova trgovina, a ako su lagali jedan drugom i sakrili mahane, možda zarade nešto, ali će im blagoslov u njihovom trgovanju zaista nedostajati.”⁶⁴

Prava kupca u slučaju postojanja nedostataka na stvari

Kupac koji je blagovremeno i uredno obavijestio prodavca o nedostatku može: 1) zahtijevati od prodavca da nedostatak ukloni ili da mu preda drugu stvar bez nedostatka (ispunjenje ugovora); 2) zahtijevati sniženje cijene i 3) izjaviti da raskida ugovor⁶⁵, a u svakom od ovih slučajeva kupac ima pravo i na naknadu štete.⁶⁶ Ono što je specifičnost ZOO jeste konstituisanje ove mogućnosti kupca i kao prava i kao uvjeta za raskid ugovora.⁶⁷ Tri su osnova za ovakvo rješenje: insistiranje na načelu pacta sunt servanda, preferiranje principa realnog ispunjenja ugovora i uvažavanje potrebe za unifikacijom domaćeg i međunarodnog prava.⁶⁸

63 Član 485, ZOO.

64 Hadis 2114, Buharijeva zbirka hadisa.

65 Član 488, stav 1 ZOO.

66 Član 488, stav 2 ibid.

67 Trifković, Miloš; Milić, Simić; Trivun, Veljko, 2004. *Poslovno pravo - ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurencije*. op. cit., str. 99.

68 Ibid, str. 99.

U hadisu se navodi: „...ne zadržavajte mlijeko u ovcu, jer onaj ko je kupi ima pravo, nakon što je pomuze, izabрати ono što mu je bolje od ovo dvoje: ako je s njom zadovoljan, da je zadrži, a ako mu se ne svidi, da je vrati (prodavcu) i jedan sa' datula.”⁶⁹

Smatramo da se ovaj način postupanja primjenjuje na sve predmete ugovora, odnosno ne samo na životinje. Sličnost sa ZOO ogleda se u mogućnosti raskida ugovora o prodaji u slučaju da stvar ima nedostatke. Međutim razlika se ogleda što ZOO obavezuje kupca da prije izjavljivanja raskida ugovora zahtijeva od prodavca da nedostatak ukloni ili da mu preda drugu stvar bez nedostatka (ispunjenje ugovora) i zahtijeva sniženje cijene. Kada postoji kakva zapreka povratku predmeta kupoprodaje, prodavac ga ne može uzeti natrag, nego mora pristati na smanjenje cijene.⁷⁰

Dok u ZOO smanjenje cijene ima prioritet hadis smanjenje cijene stavlja u zavisnosti od mogućnosti vraćanja stvari. Također sličnost sa ZOO jeste pravo na naknadu štete. U navedenom hadisu muženje ovce stavlja u odnos sa jedan sa'⁷¹ datula, odnosno kupac je dužan dati prodavcu za muženje što ukazuje da je obaveza kupca da nadoknadi štetu prodavcu, za razliku od ZOO, gdje je obrnuta situacija. S obzirom na to da se odmah kupcu ostavlja mogućnost raskida ugovora, onda je obavezan da prodavcu naknadi štetu zbog upotrebe stvari. Ukoliko kupac ne bude imao koristi, odnosno ako prodavac ne bude imao štete ne postoji obaveza da kupac bilo šta kupcu naknadi.

Prelazak rizika

Do predaje stvari kupcu rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, a sa predajom stvari rizik prelazi na kupca.⁷²

U hadisu se navodi: „Sve što u momentu sklapanja ugovora (kleptanja ruku) bude živo i sjedinjeno (nepromijenjenog stanja) kasniji nedostatak je na štetu kupca.”⁷³ Iz navedenog hadisa mogli bismo zaključiti da

69 Hadis 2150, *Buharijeva zbirka hadisa*.

70 Ibid, str. 224 (fn).

71 1 sa' = 1 kg

72 Član 456, stav 1 ZOO

73 Hadis 2137, *Buharijeva zbirka hadisa*.

rizik u momentu zaključenja prelazi na kupca bez obzira što je stvar kod prodavca. Međutim kada predmet kupoprodaje propadne kod prodavca prije primitka po kupcu, štetu snosi prodavac, a kada predmet kupoprodaje propadne, pošto ga je kupac primio, štetu snosi kupac⁷⁴, odnosno i hadis kao ZOO prelazak rizika veže za predaju stvari kupcu. Dakle, opće je pravilo da rizik slijedi isporuku stvari, a ne prijenos vlasništva.⁷⁵

U situaciji u kojoj predmet ugovora propadne prije isporuke, šerijsko pravo razlikuje tri različita slučaja.⁷⁶ Prvo, u slučaju da je šteta nastala zbog više sile ili djelovanjem prodavca, prodaja će se smatrati poništenom, a time i prodavac snosi odgovornost. Drugo, u slučaju gdje predmet ugovora propada zbog nekog kvara od kupca, ugovor ostaje na snazi i kupac snosi odgovornost, a time je dužan platiti ugovorenu cijenu. Treće, u slučaj da je predmet uništen od strane treće osobe, odgovornost pada na treće osobe, te kupac ima mogućnost da raskine ugovor ili ne raskine.

Predaja plodova predmeta kupoprodaje

Plodovi su proizvodi i prinosi koji neposredno ili posredno nastaju od neke stvari ili prava.⁷⁷ Plodovi i druge koristi od stvari pripadaju kupcu od dana kad je prodavac bio dužan da mu ih preda.⁷⁸

U hadisu se navodi: „Ko proda palmu koja je već očišćena, njen plod pripada prodavcu, osim ako ga kupac ne uslovi za sebe.”⁷⁹ Također se navodi „Koji je god čovjek oprašio palmu, a zatim njeno stablo prodao, plod te palme pripada onom ko je obavio oprašivanje, osim ako ga kupac nije uvjetovao za sebe.”⁸⁰

Primarno postoji razlika između hadisa i ZOO, s obzirom na to da ukoliko u ugovoru o prodaji ne postoje posebne odredbe plodovi u šerijskom pravu pripadaju prodavcu ukoliko se radi o navedenim predme-

⁷⁴ Ibid, str. 218 (fn).

⁷⁵ Choudhury, Nafay, 2011. *Obligations in the Contract of Sale: Islamic Law and Common Law Perspective*. op. cit., str. 16.

⁷⁶ Zuhayli, Wahbah, 1984. *Al-Fiqh al Islami was adillatuh*. Damascus: Dar al Fikr, str. 57 u: ibid, str. 16.

⁷⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, 2009. *Građansko pravo. Dvanaesto neizmijenjeno izdanje*, op. cit., str. 85.

⁷⁸ Član 468, stav 2 ZOO.

⁷⁹ Hadis 2204, *Buharijeva zbirka hadisa*.

⁸⁰ Hadis 2206, ibid.

tima ugovora o prodaji, ali ukoliko nije bilo rada prodavca smatramo da pripadaju kupcu kao po ZOO, s tim da po ZOO plodovi pripadaju kupcu bez obzira na vrstu predmeta ugovora, i to od dana kada je prodavac bio dužan da kupcu preda stvar. Međutim prilikom zaključenja ugovora o prodaji hadis ostavlja mogućnost da ugovorne strane na drugi način urede pripadnost plodova, odnosno da plodovi pripadaju kupcu. Pod plodovima koje daje stvar podrazumijevamo prirodne kao što je, naprimjer, voće, i civilne kao što je, naprimjer, zakupnina.

Smatramo da se ovaj hadis odnosi samo na prirodne plodove u slučaju kada je prodavac već poduzeo određene radnje u cilju nastajanja ploda, jer se izričito navodi oprašivanje palme, dok u svim sljedećim berbama plodovi pripadaju kupcu. Tumačeći ovaj hadis u pogledu civilnih plodova, smatramo da će prodavac imati pravo na plodove samo ako je poduzeo ključne radnje bez kojih druga strana ne bi zaključila ugovor, te da plodovi pripadaju samo za mjesec u kojem je ugovor zaključen. Naprimjer, ukoliko je prodavac u ulozi zakupodavca zaključio ugovor sa zakupoprimcem koji se odnosi na poslovni objekat koji je posebno prilagođen za potrebe zlatare, sa posebnim zidovima i alarmima, te su upravo ove karakteristike navele zakupoprimca da zaključi ugovor.

U slučaju kada plodovi nisu neposredno vezani za predmet ugovora o prodaji, već samo posredno, odnosno ukoliko plodovi nisu cilj ugovora, u tom slučaju plodovi pripadaju kupcu bez obzira na radnje poduzete od strane prodavca.

Zabrana zloupotrebe dominantnog položaja

Kod ugovora o prodaji bitan je osnov nastanka ugovora, odnosno šta je prethodilo zaključenju ugovora, jer može doći do ništavosti ugovora o prodaji. Naime ukoliko zaključenju ugovora prethodi povreda prava konkurencije, kao u slučaju zloupotrebe dominantnog položaja kada se ograničava proizvodnja, tržište ili tehnički razvoj⁸¹, odnosno kada se ograničava proizvodnja, tržište ili tehnički razvoj na štetu potrošača.⁸²

81 Član 16, stav 2, tačka 2 Zakona o zaštiti konkurencije, *Službeni glasnik RS*, broj 51/09 i 95/13

82 Član 10, stav 2, tačka b) Zakona o konkurenciji Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, broj 48/05, 76/07 i 80/09

U hadisu se navodi: „Vidio sam one koji su kupovali hranu nasumice (đuture) da su bili udarani još u doba Allahovog Poslanika, a.s., kada je prodaju prije nego što je sklone u svoja prebivališta (i preuzmu u vlasništvo).”^{83 84}

Ovim hadisom se ukazuje da je zabranjeno svjesno kupovanje hrane, ali bez određenog izbora već samo da se ograniči tržište, kako bi došlo do smanjenja ponude te nakon toga da se odmah prodaje hrana. Posebno treba imati u vidu oskudnost hrane i značaj za postojanje veće ponude u vrijeme Muhammeda, a.s. Pod *udarani* misli se na muhtesiba, koji je bio odgovoran za kontrolu poštovanja propisa u poslovanju i trgovini i imao ovlasti da u slučaju kršenja udari lice koje ne poštuje propise u poslovanju i trgovini. Dakle, u hadisu se također ukazuje na značaj poštovanja prava konkurencije kako bi naknadno zaključeni ugovor bio pravno valjan, odnosno propisano je ponašanje protivno pravu konkurencije koje postoji u pravu RS i BiH.

Pored navedenog u hadisu nalazimo: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da stanovnik grada preprodaje (što) od stanovnika pustinje; da jedni druge namamljuju da bi podigli cijenu artikla...”⁸⁵, koji želi ukazati na zabranu ograničavanja tržišta, u ovom slučaju samo na grad cijeneći da je položaj stanovnika u gradu povoljniji za prodaju, posebno u vrijeme nastajanja hadisa.

Također hadis propisuje: „Neće se (neka se) pri kupoprodaji niko od vas nadmetati u trgovanju drugog i nemojte presretati robu dok se ona ne, spusti na tržnicu.”^{86 87} Malik smatra da se ovim hadisom žele zaštititi ekonomski interesi prodavača na pijaci više nego interes proizvođača.⁸⁸ Šafija je izjavio: „Griješi ko presreće trgovca van grada. Takav prodavalac ima pravo izbora kada stigne na tržnicu i vidi stvarnu cijenu svoga u putu prodanog artikla.”⁸⁹

83 Hadis 2132, *Buharijeva zbirka hadisa*.

84 Vidi: Hadis 2137 *ibid*.

85 Hadis 2140 *ibid*.

86 Hadis 2165 *ibid*.

87 Vidi: Hadis 2166, 2166 *ibid*.

88 *Ibid*, str. 231 (fn).

89 *Ibid*, str. 231 (fn).

Zavisno iz kojeg ugla posmatramo, možemo zaključiti čiji se interesi više štite, ali je nesporno da se štite interesi proizvođača, prodavca na pijaci, ali i potrošača. Interes proizvođača, jer kada ima uvida na tržište onda može formirati cijenu, cijeneći uloženi input u proizvodnju robe sa cijenama koje postoje na tržištu. Ukoliko sve navedeno ima u vidu, može odrediti cijenu na osnovu koje će ostvariti zaradu dok u slučaju presretanja nema u vidu sve navedene parametre te može prodati robu za puno nižu cijenu.

Interes prodavaca na tržištu se štiti na način što bi presretači mogli da robu kupe po nižoj cijeni na štetu proizvođača i ponude je na tržištu po nižim cijenama od trenutnih cijena na tržištu. U pogledu interesa potrošača isti se štiti na način da bi proizvođač na tržištu ponudio robu po nižoj cijeni nego presretači, jer trebaju i oni da ostvare profit. Također, ukoliko bi proizvođači prodavali po nižim cijenama, utjecalo bi na destimulaciju proizvođača da i dalje proizvode robu istog kvaliteta, te bi potrošači mogli da dobiju robu lošijeg kvaliteta, što je svakako na štetu potrošača jer se mora imati u vidu kumulativno cijena i kvalitet.

Pravo preče kupovine

Pravo preče kupovine podrazumijeva da se ugovornom odredbom o pravu preče kupovine obavezuje kupac da izvijesti prodavca o namjeravanoj prodaji stvari određenom licu, kao i o uvjetima te prodaje, i da mu ponudi da on stvar kupi za istu cijenu.⁹⁰ Pored navedenog ugovornog prava preče kupovine, postoji i zakonsko pravo preče kupovine. Ovo pravo postoji kada je za određena lica ustanovljeno zakonom⁹¹, s tim da trajanje zakonskog prava preče kupovine nije ograničeno.⁹²

Zakonsko pravo preče kupovine propisano je kod suvlasništva jer suvlasnik nepokretnosti koji namjerava da proda svoj suvlasnički dio dužan je da ga prethodno ponudi na prodaju ostalim suvlasnicima.⁹³ Suvla-

⁹⁰ Član 527, stav 1 ZOO

⁹¹ Član 533, stav 1 ibid

⁹² Član 533, stav 2 ibid

⁹³ Član 5, stav 1 Zakona o prometu nepokretnosti Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, broj 93/14; Član 27, stav 2 Zakona o stvarnim pravima FBiH, *Službene novine FBiH*, broj 66/13 i 100/13; Član 27, stav 2 i član 90 Zakona o stvarnim pravima RS, *Službeni glasnik RS* broj 124/08, 58/09 i 95/11

snik može svoj dio prodati, pokloniti, razmijeniti, može na svom dijelu konstituisati sva stvarna prava koja ne zadiru u stvar i na alikvontnom dijelu plodova koji proistječu iz stvari⁹⁴, ali prilikom prodaje drugi suvlasnici imaju pravo preče kupovine.

U hadisu se navodi: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uspostavio je pravo preče kupnje u svakoj imovini koja nije podijeljena, a kada se uspostave granice i putevi je podijele, nema prava preče kupnje.”^{95 96} Dakle, hadis propisuje pravo preče kupovine u slučaju postojanja prava suvlasništva bez obzira na kojoj nepokretnoj imovini, što je identično u RS i FBiH, dok u Republici srpskoj ne postoji na svakoj nepokretnoj imovini već samo na kojoj zakon propisuje pravo suvlasnika na pravo preče kupovine, a propisano je u slučaju postojanja etažnog vlasništva i prodaje porodične kuće. Ukoliko suvlasnici odluče da izvrše diobu i formiraju nove nekretnine prestaje pravo suvlasništva, a time i pravo preče kupovine, odnosno nakon uspostave granica.

U hadisu se navodi da pravo preče kupovine ima u svakoj imovini koja nije podijeljena, pod koje bi se moglo smatrati pored nepokretnih i pokretne stvari, ali s obzirom na to da se dalje navodi uspostavljanje granica i podjele putem puteva, smatramo da se odnosi samo na nepokretne stvari. Svakako da nema smetnje da ugovorne strane ugovore pravo preče kupovine na bilo kojoj vrsti stvari, ali se tada radi o ugovornom pravu preče kupovine.

Prodaja sa obročnim otplatama cijene

Ugovorom o prodaji pokretne stvari sa obročnim otplatama cijene obavezuje se prodavac da preda kupcu određenu pokretnu stvar prije nego što mu cijena bude potpuno isplaćena, a kupac se obavezuje da isplati njenu cijenu u obrocima, u određenim vremenskim razmacima.⁹⁷ Ovaj

94 Vidi: Babić, Ilija et. al. 2013. *Komentar Zakona o stvarnim pravima Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Privredna štampa, str. 229.

95 Hadis 2213, Buharijeva zbirka hadisa.

96 Hadis 2214 ibid.

97 Član 542, stav 1 ZOO

ugovor se često naziva i prodajom na kredit.⁹⁸ Ugovor o prodaji sa obročnim otplatama cijene mora biti sastavljen u pismenoj formi.⁹⁹

Ova ustanova se razvila iz potrebe seljaka za kreditom u cilju nabavke oruđa imajući istovremeno prednosti nad kupovinom na poček (pošto su interesi prodavca bili potpuno zaštićeni).¹⁰⁰ Iz tih razloga iz osman-skog zakonodavstva je preuzeta ova institucija u srpsko građansko pravo (čl. 669. SGZ), iako odredbe koje ga regulišu nisu potpuno precizne, stoga što se redaktori nisu koristili kodifikacijom Šerijata već onim što se očuvalo u narodnom građansko-pravnom sjećanju.¹⁰¹

U hadisu je propisano: „Meleki su primili (susreli) dušu jednog čovjeka od naroda koji je bio prije vas i upitali: ‘Da li si uradio kakvo dobro?’ – ‘Naređivao sam svojim momcima da daju robu na priček i da otpišu dug (oprost) čak i bogatom.’ I oni su - rekao je Muhammed, a.s., snizili njemu odgovornost.”¹⁰²

Navedenim se hadisom podstiče, čak i preporučuje, da se prodaja obavlja na način da se kupcu ostavlja rok za isplatu. Iako se izričito ne vidi da se radi o obročnim otplatama, možemo zaključiti da je to jedan od načina plaćanja jer se nastoji što više olakšati kupcu, te pored isplate cjelokupne cijene nakon određenog perioda poželjnija je isplata cijene u obrocima. Argument za ovo mišljenje je i davanje robe na priček i oprost čak i bogatom. Predmet kao i ZOO može biti samo pokretna stvar jer se navodi predaja „robe”. Identično je i da se kod ovog ugovora odstupa od istovremene predaje predmeta ugovora i isplate cijene, jer se predmet ugovora odmah predaje dok se cijena naknadno isplaćuje. Ugovor mora biti u pismenoj formi, cijeneći da se kod ugovora kod kojih se odmah izvršava ugovor preporučuje pismena forma, dok je kod ove vrste ugovora u cilju izbjegavanja nesporazuma ugovornih strana pismena forma obavezna.

98 Bikić, Abedin, 2005. *Obligaciono pravo - posebni dio*. op. cit., str. 42.

99 Član 543 ZOO.

100 Karčić, Fikret, 2011., *Studije o Šerijatskom pravu i institucijama. Drugo dopunjeno izdanje*. op. cit., str. 161.

101 K. H. Terzijeve, „Prodaja iz čl. 669 Srpskog građanskog zakonika (tragovi turskog zakonodavstva u Srpskom građanskom zakoniku)”, *Arhiv*, 1931., str. 34-39. u: ibid, str. 161.

102 Hadis 2077, Buharijeva zbirka hadisa.

Zaključak

U radu su ukazane sličnosti normiranja ugovora o prodaji u hadisu, pravu Republike Srbije i Bosne i Hercegovine. Ugovor o prodaji u oba pravna sistema je konsezualan, neformalan, dvostrano obvezan i kauzalan i jedno od osnovnih načela je načelo savjesnosti i poštenja. Kod predmeta ugovora hadis dodatno zabranjuje opojna pića, psa, tetoviranje, slike, kipove, svinje i uginule životinje, dok isti mora biti odrediv. Prilikom zaključenja ugovora zabranjeno je zaključivati ugovore o prodaji koji su u suprotnosti sa prinudnim propisima, javnim poretком ili dobrim običajima, dok je valjan ugovor pod uvjetom koji nije u suprotnosti sa navedenim.

U cilju zaključenja ugovora o prodaji neophodno je poslati ponudu, a smatra se odbijenom po ZOO ukoliko ponuđeni bez odlaganja ne prihvati, dok po hadisu ponuda se neće smatrati odbijenom sve dok se ne rastanu, što ukazuje na sličnost vremenskog perioda, ali razlika je što je potrebno duže vrijeme u hadisu da bi se smatralo da je ponuda odbijena, osim ukoliko se ponudilac i ponuđeni odmah rastanu. U hadisu i ZOO predviđen je pregled stvari kao obaveza kupca, ali ZOO ne predviđa pregled stvari prije zaključenja ugovora kao hadis, već tek nakon izvršene predaje stvari.

Materijalne nedostatke normira hadis i ZOO, ali sa razlikom da je odgovornost prodavca veća po hadisu jer ne smije da proda robu ukoliko zna da ona ima materijalni nedostatak. U slučaju postojanja nedostataka na stvari sličnost je da je prema hadisu i ZOO propisan raskid ugovora. Rizik slučajne propasti ili oštećenja stvari snosi prodavac, a sa predajom stvari rizik prelazi na kupca. Plodovi predmeta kupoprodaje pripadaju kupcu od dana predaje stvari, s tim da u određenim slučajevima hadis predviđa da pripadaju prodavcu.

Iako pravo konkurencije veći značaj dobija krajem 20. vijeka, hadis ukazuje na potrebu nepostupanja protivno pravu konkurencije, s tim da se oblik konkurencije zabranjen hadisom može smatrati zloupotrebom dominantnog položaja.

Pravo preče kupovine normirano je u oba pravna sistema. Prodaja sa obročnim otplatama cijene predstavlja poseban oblik ugovora o prodaji,

koji sadrži hadis i ZOO. Dakle, postoje brojne sličnosti ugovora o prodaji u hadisu i ZOO, što dalje ukazuje da između hadisa i prava Republike Srbije i Bosne i Hercegovine u pogledu ugovora o prodaji ne postoje velike razlike kako se obično smatra.

Literatura

a) Knjige

- Alwi Haji Hassan Abdullah. 2007. *Sales and Contracts in Early Islamic Commercial Law*. Selangor: The Other Press Sdn Bhd.
- Babić, Ilija et. al. 2013. *Komentar Zakona o stvarnim pravima Federacije Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Privredna štampa.
- Bikić, Abedin. 2005. *Obligaciono pravo - posebni dio*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- *Buharijeva zbirka hadisa 2*. 2008. Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH.
- Horak, Hana et. al. 2011. *Uvod u trgovačko pravo*. Zagreb: HDK i partneri j.t.d.
- Karčić, Fikret. 2011. *Studije o Šerijatskom pravu i institucijama*. Drugo dopunjeno izdanje. Sarajevo: El-Kalem.
- Klarić, Petar; Vedriš, Martin. 2009. *Gradansko pravo*. Dvanaesto neizmijenjeno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
- Ryan, Daniel. 2005. *Essential Principles of Contract and Sales Law in the Northern Pacific*. Lincoln: iUniverse.
- Tajić, Haso, Vladimir, M. Simović. 2005. *Zakon o obligacionim odnosima - četvrt vijeka sudske prakse - izbor sudskih odluka 1980. do 2005., knjiga prva*. Sarajevo: Privredna štampa.
- Trifković, Miloš; Milić, Simić; Trivun, Veljko, 2004. *Poslovno pravo - ugovori, vri-jednosni papiri i pravo konkurencije*. Sarajevo: Ekonomski fakultet u Sarajevu.

b) Članci

- Choudhury, Nafay 2011. Obligations in the Contract of Sale: Islamic Law and Common Law Perspective. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1950251

- Miroslavljević, Tomislav 2004. Povrede načela savjesnosti i poštenja u obveznom odnosu i njihova utuživost. *Pravnik*, god. 38, br. 79:99-110.
- Petrić, Silvija, 2006. Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 27, br. 1: 87-128.
- 4. Sarapa, Đorđ, 2009. Određenost i odredivost ugovorne obaveze kod obligacionih ugovora.
- *Branič - časopis Advokatske komore Srbije*, god. 122, br. 2, 109-117.

c) Pravni propisi

- Zakon o konkurenciji Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, broj 48/05, 76/07 i 80/09
- Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, broj 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, broj 31/93 i *Službeni list SCG*, broj 1/2003 - Ustavna povelja
- Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, broj 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Službeni list RBiH*, broj 2/92, 13/93 i 13/94 u FBiH,
- Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, broj 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, *Službeni glasnik RS*, broj 17/93 i 3/96
- Zakon o prometu nepokretnosti Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, broj 93/14
- Zakon o stvarnim pravima FBiH, *Službene novine FBiH*, broj 66/13 i 100/13
- Zakona o stvarnim pravima RS, *Službeni glasnik RS*, broj 124/08, 58/09 i 95/11
- Zakon o zaštiti konkurencije, *Službeni glasnik RS*, broj 51/09 i 95/13

d) Internet

- <http://bs.wikipedia.org/>
- <http://papers.ssrn.com/>
- <http://books.google.ba/>

عقد البيع في الحديث النبوي وفي تشريع كل من جمهورية صربيا ودولة البوسنة والهرسك

إن موضوع هذه المقالة التماثل بين عقود البيع في الحديث النبوي وفي تشريع كل من جمهورية صربيا ودولة البوسنة والهرسك. يرى الكثيرون أن الشريعة الإسلامية مختلفة تماما عن التشريعات الأوروبية وبالتالي عن تشريعات جمهورية صربيا ودولة البوسنة والهرسك، غير أن المؤلف يبرهن في هذه المقالة أن عقد البيع له درجة بالغة من التماثل في كل من الحديث النبوي من جانب وفي تشريع كل من جمهورية صربيا ودولة البوسنة والهرسك من جانب آخر، ويأتي المؤلف بأمثلة كثيرة يستدل بها على ذلك.

Mr. Jurist. Addis Poljic

Sales Agreement in the Hadith, Serbian Law and Bosnian Law

The paper focuses on the similarities of the sales agreement in the hadith and the laws of Republic of Serbia and Bosnia-Herzegovina. It has been, to a large extent, argued that Sharia is completely different from the European civil law and the laws of the Republic of Serbia and Bosnia-Herzegovina. However, the author argues that a sales agreement has a number of similarities in the hadith and the laws of the Republic of Serbia and Bosnia-Herzegovina, and provides several specific examples for that.

Nastanak obrazovnih i naučnih ustanova u svijetu islama

Prof. dr Muhamed Busuladžić

prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu
muhamed.busuladzic@gmail.com

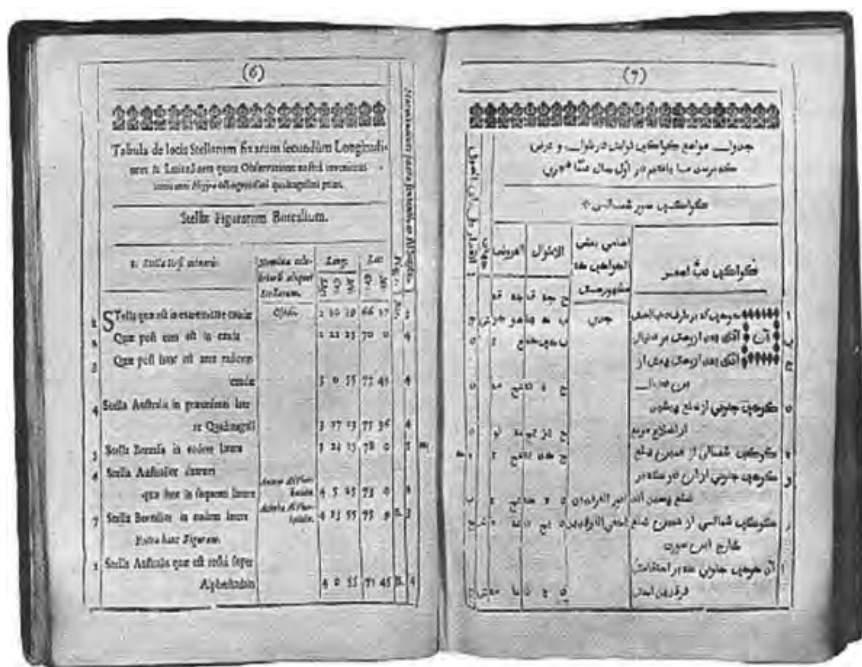
Sažetak

Drugi halifa Omer, r.a., u novoosvojene krajeve šalje ljude koji kazuju u mesdžidima osnovna načela vjere. Te prve pouke postaju zametak obrazovnog sistema. U njih se postepeno ugrađuju i drugi sadržaji pa tako nastaju osnovne škole – mektebi, obaveza za sve dječake i djevojčice. Srednjih škola nije bilo. Kasnije nastaju centri visokog obrazovanja. Vrhunac razvoja univerziteta pada u drugu polovinu XI stoljeća. Otvaraju se i akademije nauka od kojih su najpoznatije Dom mudrosti u Bagdadu i Kuća znanja u Kairu. Otvaraju se opservatorije u kojima se pored naučnoistraživačkog rada drže i predavanja. Bolnice se grade tako da se u njima nalaze predavaonice gdje se predaje klinička medicina. Općenito se predavanja drže u džamijama i na fakultetima, a vježbe na fakultetima, opservatorijama i bolnicama, zavisno od predmeta koji se sluša. Sufijski centri također imaju obrazovnu funkciju gdje se u početnim stoljećima izlažu samo ezoterička znanja, a nakon provale Mongola u istočni dio halifata i egzoteričke nauke.

Za manje od 100 godina nakon pojave islama, Islamska država se proširila na prostor koji je bio veći od Rimske imperije. Prijestonica Halifata¹ (naziv za Islamsku državu) se, dok je vladala dinastija Benu Umejje,

¹ Prvobitno je zamišljeno da se ovaj rad objavi u nekom od naučnih časopisa na Zapadu. Zbog toga su u tekstu data objašnjenja nekih termina koji su našim čitaocima već poznati.

Slika 1. U Samarkandu u 15. stoljeću Ulug - Beg je priredio tablice koordinata zvijezda stajaćica. U 17. st. u Engleskoj Flamsted je upotrebijavao prikazanu kopiju ovih tablica prije nego što je izradio svoje vlastite revidirane tablice zvijezda

nalazila u Damasku. Drugi halifa (naziv za vladara u Arapskoj državi; sama riječ „halifa“ doslovno znači namjesnik, u ovome slučaju misli se Božiji namjesnik na zemlji; riječ halifa u arapskom jeziku spada u grupu imenica koje su gramatičkog ženskog roda) nove dinastije El-Mensur prenosi je u Bagdad. Sredinom 2. (8) stoljeća halifama su bili potčinjeni Pirinejski poluotok, osim uskog pojasa Asturije, sve sredozemne države Afrike, Bliski istok, veliki rejoni Male Azije, Kavkaza, Srednje Azije i dio doline Inda sa obje strane. Ambasadori halifa su se pojavili na dvorovima Karla Velikog i kineskih imperatora.

Komentarišući ovu ekspanziju sir J. Jeans (Džins) kaže: „Velikom brzinom i bez predaha oni su gradili jednu od najvećih carevina koju je svijet ikada vidio...“²

² Sir J. Jeans, The Growth of Physical Science, University Press, London, 1947, p. 102.

U ličnosti Božijeg poslanika (s.a.v.s.³), načinu i brzini širenja „nove“ vjere, duhovnom preporodu koji je ona izazvala kod svih naroda koji su je primili, mnogi naučnici današnjice vide nešto neobjašnjivo u historiji ljudske civilizacije. Tako, npr., ruski akademik P.S. Kudrjavcev u svojoj *Historiji egzaktnih nauka* (prvo izdanje 1948. u Moskvi) kaže: „Interesantna i do izvjesnog stepena zagonetna istorijska pojava javila se na Arabijskom poluostrvu početkom VII vijeka.“

Nakon što je dovršena izgradnja države sa svim njenim formalnim institucijama društvo se okreće svom unutrašnjem razvoju. Jedan od njegovih najvećih pokretača u prvim stoljećima postaje obrazovanje i nauka. To nije bilo slučajno. Prvi zahtjev „nove“ vjere bilo je naučavanje. To ostaje i njen znak prepoznavanja. Na to upućuje kontekst mnogih kur'anskih iskaza koji govore o tome, kao i brojne izreke Poslanika, s.a.v.s. Prve učionice su bili mesdžidi⁴ i od tada su obrazovne institucije u najvećem broju postale neodvojive od njih.

Drugi halifa Omer, r.a.⁵, u novoosvojene krajeve slao je „pripovjedače“ (arapski kass), ljude koji su u mesdžidima učili Kur'an i prenosili hadise (Poslanikovu tradiciju, s.a.v.s., koja se sastojala od onoga što je Vjerovjesnik radio, preporučivao ili šutnjom odobravao). Pošto je stanovništvo u tim krajevima bilo nearapsko, u te prve pouke kiraeta (čitanje Kur'ana) i hadisa postepeno se ugrađuje arapska gramatika i književnost kako bi kur'anski tekst postao razumljiviji. Ove jednostavne pouke postaju zametak obrazovnog sistema. Iz njih se razvijaju osnovne škole - mektebi, a kasnije i centri visokog obrazovanja – fakulteti. Ovi centri, dakle, postaju prvi srednjovjekovni univerziteti.⁶ Prvi evropski univerziteti nastaju nešto kasnije po uzoru na islamske.

3 Kratica s.a.v.s. predstavlja prva slova riječi koje ulaze u odgovarajuću sintagmu na arapskom jeziku a koja se stavlja iza imena svih poslanika; značenje sintagme „Bog ga blagoslovio i spasio“.

4 Riječ mesdžid se na engleski jezik prevodi „temple“, tj. hram; u arapskom jeziku riječ mesdžid spada u grupu imenica ismu-l-mekani, tj. imenica koje označavaju mjesto na kome se nešto radi; etimološki mesdžid ima za korijen glagol sedžede, što znači „padati ničice“; dakle mesdžid bi bilo mjesto na kome se pada ničice. Mesdžidi su bile islamske bogomolje bez munare.

5 Kratica r.a. stavlja se nakon imena prve četverice halifa kao i ashaba, a znači neka je Bog zadovoljan njim.

6 Na arapskom jeziku univerzitet se kaže džamiatun. Već smo rekli da su prve učionice bile u mesdžidima. Munare su se počele kasnije praviti i takve bogomolje su nazivane džamijama. Vjerovatno će savremenog čitaoca iznenaditi saznanje da džamija znači univerzitet, ali će, možda, još više biti iznenađen kada kažemo da je riječ medresa nekada označavala sasvim nešto drugo. Naime, danas medresa označa-

Mekteb kao obrazovna ustanova se još održao u velikom dijelu islamskog svijeta. Sva djeca su bila obavezna da ga pohađaju kako dječaci tako i djevojčice. Tu se učilo čitanju i pisanju arapskog, ali i poučavalo osnovnim načelima vjere. Pouka se izvodila u pravilu pri džamijama, ali nekad i u privatnim kućama. Srednjih škola nije bilo. Već su u mektebu bila zapažena nadarena djeca i na njih se obraćala posebna pažnja. Tu su se pripremala za odlazak na ustanove za visoko obrazovanje. Na ovom nivou obrazovanja dječaci i djevojčice su stjecali poštovanje prema učitelju i znanju koje je on prenosio, što im je ostalo trajno u svijesti.

Institucije visokog obrazovanja i naučne ustanove

Krajem 2. stoljeća oko 200. (815) god. halifa El-Me'mun gradi u Bagdadu prvu akademiju nauka Bejtu-l-hikme (Dom mudrosti). U njoj je okupio veliki broj naučnika i ljudi koji su se bavili akademom. Akademija je postala slavna po bavljenju filozofijom, prirodnim naukama i matematikom. Za njene potrebe sagrađena je biblioteka i opservatorija. Finansirala ju je država. Najčešće su institucije visokog obrazovanja kao i naučne ustanove bile izdržavane posebnim zakladama ili fondacijama (vakufima) koje su osnovali vladari i bogati pojedinci. Bejtu-l-hikme je poznata po prevodima na arapski gotovo cijelog grčkog (helenskog) naučnog i filozofskog naslijeđa. Prevodilo se sa grčkog, sirske (staroaramijskog), pahlavi i sanskrite. Ovi prevodi su tako dobri da se i danas koriste rađe nego prevodi na savremene evropske jezike.

Početkom 3. (9) stoljeća iznenada se javlja pojačan interes za nauke koje su prethodile pojavi islama. One su nazvane *ulumu-l-evail* – nauke naroda koji su prethodili islamu. Posebno se javlja interes za grčku filozofiju i nauku. Objašnjenje za ovaj interes se može tražiti u novom izazovu s kojim se suočilo islamsko društvo. Naime, upuštajući se u diskusije sa filozofima manjinskih vjerskih zajednica, a posebno sa kršćanima i Jevrejima, muslimani nisu bili u stanju da logički brane načela svoje vjere kao što su to činili drugi. S druge, pak, strane i same halife su, vjerovatno, shvatile da ovaj izazov može utjecati na značaj prava u

va srednju vjersku školu. A nekada je taj termin označavao centar visokih škola, dakle univerzitet. Sama riječ medresa se može prevesti kao „učilište“.

islamu (Šerijata) na kome počiva autoritet Halifata. Svaka država počiva na nekoj ideologiji. Ukoliko uvjerenje u ispravnost te ideologije bude poljuljano stabilnost kompletnog državnog sistema biće dovedena u pitanje. Možemo zaključiti da su prve abasijske halife s ciljem očuvanja stabilnosti države i društva, podsticali ljude od nauke na bavljenje grčkim naslijeđem, posebno Aristotelovom logikom.

Glavna obrazovna ustanova do 4. (10.) stoljeća bila je medžlis⁷, nakon čega ona iščezava. Nju je vodio predavač koji je nazivan šejh, hakim ili ustaz. U tom krugu vođene su diskusije o različitim naukama i filozofiji. Na kraju tog perioda 393. (1005) god. fatimidski halifa El-Hakim II (ne treba ga miješati sa španskim halifom iz Kordobe istog imena) sagradio je u Kairu, Daru-ilm (Kuću znanja). U ovoj svojevrsnoj akademiji nauka posebno su se bavili matematikom i fizikom. Prema nekim izvještajima njena biblioteka je sadržavala više od milion knjiga. El-Hakim II poziva u Kuću znanja već proslavljenog Ibnu-l-Hejsama (latinizirano Alhazem). Tokom sljedećeg stoljeća otvorene su nove akademije koje su onu u Kairu uzimale kao uzor. Od njih spomenimo Kasku akademiju (po glavnom gradu Horezma – Kasu).

U drugoj polovini 5. (11) stoljeća seldžučki vezir Nizamul-Mulk otvara niz visokih škola u Bagdadu, Nišapuru i drugim gradovima. To je bio period kada razvoj ustanova za visoko obrazovanje – univerziteta, doseže svoj vrhunac. Najpoznatija je ona u Bagdadu otvorena 459. (1067) god. napravljena je za proslavljenog predavača teorije pravnih nauka Ebu Ishaka eš-Širazija. Najvažniju katedru je kasnije držao El-Gazali.

Nerijetko su se u islamskom svijetu fakulteti, bolnice i opservatorije gradili za jednog čovjeka. U nešto izmijenjenom obliku institucija medrese se otuda širi u ostale dijelove islamskog svijeta. Salahuddin Ejubi otvara 585. (1189.) god. medresu u Jerusalemu. Dinastija Almohadi otprilike u isto vrijeme grade fakultete u sjevernoj Africi. U Granadi se otvara Veliko učilište 750. (1349.) god. Na ovom univerzitetu je među ostalim studirao biskup Gerbert, koji će kasnije postati papa Silvester II (Sylvester II). Ubrzo nakon toga sagrađena je prekrasna El-Attarin džamija u Fesu.

7 Kao i mesdžid riječ medžlis spada u grupu imenica koje označavaju mjesto na kome se nešto čini (ismu-l-mekani). Sama riječ medžlis bi doslovno značila mjesto na kome se sjedi. Naravno da svaka riječ ima više značenja. U ovom slučaju medžlis bi značio prostor gdje se raspravlja. Medžlis isto tako znači i dom ili parlament.

Na Istoku se nastavljaju graditi visoke škole, naprimjer El-Mustensarija u Bagdadu, kao i medrese u srednjoj Aziji. Posebno se ističe ona u Samarkandu, koju su napravili Timur i njegovi nasljednici. Obrazovne ustanove osnivaju Safavidi u šijskom dijelu islamskog carstva u gradovima kao što su Isfahan, Mešhed i Širaz. Čar bag (Veliki vrt) medresa u Isfahanu je remek-djelo islamske umjetnosti. Na Han učilištu u Širazu, jedan od predavača je bio Mulla Sadra, savremenik Dekarta (Descartes).

Ustanove za visoko obrazovanje održale su tradiciju i do danas. Karevijin (al-Qarawiyyin) u Fesu (Maroko) star je 11 stoljeća. To je, najvjerojatnije, prvi univerzitet u svijetu. Univerzitet El-Ezher je u XX stoljeću obilježio hiljadu godina postojanja.

Kad je u pitanju osoblje medrese, model je uglavnom isti. Klasu vodi muderis, što je danas redovni profesor na univerzitetu. On ima zamjenika (naib) - vanredni profesor, a pomaže mu i muid koji ponavlja profesorovo predavanje i odgovora zvanju repetitora na nekim zapadnim univerzitetima.

Uprkos razlikama u nastavnom programu, opća atmosfera u medresama bila je ista u cijelom islamskom svijetu. Student je obično išao određenom profesoru za kojeg je ranije bio čuo. Ukoliko je položio prijemni ispit, on se nalazio u klasi toga profesora. Odnos profesor-student uz sve poštovanje na kome insistira cjelokupna islamska tradicija, bio je neformalan. Student je slijedio upute profesora čak i u ličnim stvarima i na neki način se odnosio prema njemu kao prema ocu. Školovanje je bilo uglavnom besplatno, jer je studentu bila osigurana soba i ishrana u internatu.

Kada bi student ovladao ukupnom materijom, prema procjeni profesora, dobivao bi diplomu (idžaza) za tu granu nauke. Najdarovitiji student bi bio pripreman da naslijedi profesora. Pri tom izdavanju diploma izuzetno je uvažavan prenosni lanac (isnad) koji je garantovao očuvanje najvećih vrlina islamske tradicije. Bliski kontakt između profesora i studenta je omogućavao ne samo prenošenje znanja nego i duha islamskog učenja kao i morala i ponašanja u društvu. Kao što je rečeno, nastavni programi su se razlikovali na visokoškolskim ustanovama. Ipak su oni, u

većini visokih škola, utemeljeni na principima klasifikacije nauka prema Ibn Haldunu.

Ova klasifikacija sa definicijama nauka je jedna od najboljih koje su učinjene u islamskom svijetu. Izložena je u dijelu *Uvod u istoriju*, arapski *Mukaddima* – u latinskom prevodu *Prolegomena* (Mukaddima), koja je njenog autora proslavila na Zapadu. Student koji bi želio slušati predavanja iz nauke koja se nije izlagala na nekom fakultetu, uvijek je mogao naći drugu visoku školu gdje je to bilo moguće.

Opservatorije

Astronomska opažanja su vršili i narodi drevnih civilizacija, ali ono što islamski svijet uvodi kao novinu jeste da se opservatorije grade kao izdvojene naučne ustanove pri kojima se, uz to, još i drže predavanja iz astronomije i njoj srodnih nauka. Ove ustanove u islamskom svijetu postaju učilišta, imaju, dakle, i obrazovnu funkciju. Prva opservatorija u islamskom svijetu je glasovita Šemmasija (Shamasiya) u Bagdadu. Sagrađio ju je El-Me'mun 213. (828.) god. u svojoj prijestonici. Opservatoriju su vodila dva velika astronoma: Naubaht (jedno vrijeme glavni bibliotekar Haruna er-Rešida) i El-Horezmi (Algoritmi). Ubrzo nakon toga nastaje čitav niz opservatorija. Svaka od ovih opservatorija ostaje prepoznatljiva po jednom čovjeku. Tako se ime El-Bettanija (latinizirano Albategnius) veže za onu u Raki (ar-Raqqah in Syria).

U Hamadanu se gradi 414. (1023.) god. opservatorija za Ibn Sinu. Seldžučki vladar Melikšah gradi u Isfahanu opservatoriju na kojoj će slavni Omer Hajjam (Umar Khayyam) sa još nekoliko astronoma načiniti *Dželali kalendar*, koji se i danas koristi u Perziji, a tačniji je od gregorijanskog, koji se koristi u Evropi. Naziv je dobio prema imenu vladara kako je tada bio običaj.

U zapadnom dijelu carstva poznata je opservatorija u Toledu. Njena se slava veže za Ez-Zerkalija (Arzachel), 5. (11) stoljeće, prethodnika Keplera. N. Kopernik u svom glavnom djelu „O kretanju nebeskih krugova“ (*De Revolutionibus Orbium Coelestium*) iskazuje nekoliko puta svoj dug prema ovoj izuzetnoj ličnosti.

Prekrasna kula Sevilje, Hiralda, služila je kao opservatorija a vezuje se za poznato ime Džabira ibn Efla.⁸ Sada je taj toranj dio katedrale. Postojale su i privatne opservatorije. Takvu je imao i Ibn Badždže (latinski Avempace) na Zapadu poznat između ostalog i po svojoj teoriji kretanja. Ovom teorijom kretanja mladi Galileo, u svom radu „Pizzanski dijalog“, suprotstavlja se Aristotelovom učenju o kretanju.

Novo poglavlje u razvoju opservatorije, kao naučne i kao obrazovne institucije, počinje izgradnjom opservatorije u Maragi (Maragheh). Maraga je prijestolnica Hulagu-hana⁹, unuka Džingis-hana. Na nagovor znamenitog naučnika Et-Tusija sagradio je opservatoriju 657. (1259.) god. na obali jezera Urmia na granici današnjeg Irana i Turske. Mjesto je strateški povoljno, a klima je veoma prijatna. Opservatoriju je izdržavala, kao što je to bio običaj u islamskom svijetu, posebna vjerska zaklada – vakuf. Imala je predavaonice i biblioteku od 400.000 knjiga. Tu su dolazili naučnici i ljudi koji su se bavili akademijom iz najudaljenijih krajeva. Bilo ih je iz Sjeverne Afrike (npr. čuveni El-Magribi) pa do kineskih naučnika - poznati astronom Fao-Mun-Dži (engleski Fao Munji).

Ugledni filozof i enciklopedista, biskup Sirske¹⁰ kršćanske crkve, Gregorije Bar Hebraeus predavao je predmete „Elementi“ Euklida i „Almagest“ Ptolomeja (napomenimo da sirska kršćanska crkva spada u skupinu crkava takozvanog istočnog obreda; to su sve one crkve koje su se javile na prostorima koje je zahvatio Helenski kulturni krug). Opservatoriju je vodio Et-Tusi. Pomagala su mu i dvojica sinova.

To je vrijeme kada u Evropi počinje buđenje i tada Evropa, naravno, nije mogla imati utjecaja na islamski istok. Sam Bar Hebraeus nije dao nikakav doprinos razvoju nauke, ali se njegovo ime spominje u literaturi kako bi se ukazalo na činjenicu da su kršćani i Jevreji kao i drugi manjinski narodi uživali ista prava i imali punu slobodu.

8 Latizirana forma njegovog imena u kasnijim prevodima na latinski je Geber filius Afflae.

9 Hulagu spada u grupu mongolskih osvajača koji nikada nisu primili islam. Ipak je za svog savjetnika uzeo glasovitog naučnika Et-Tusija, što nije bio rijedak slučaj, kao što nije bio ni rijedak slučaj da islamski vladari uzimaju za svoje savjetnike ili dvorske sekretare naučnike drugih vjeroispovijesti. Napomenimo da je Et-Tusi zahvaljujući velikom povjerenju koje je uživao kod Hulagu-hana uspio da spasi mnoge obrazovne i naučne institucije od razaranja.

10 Treba razlikovati izraz „Sirski“ od riječi „Sirijski“. Pridjev sirski se odnosi na kršćansku civilizaciju koja je postojala prije pojave islama, a koja se javila na području koje je obuhvatalo i današnju Siriju. Riječ „sirijski“ se odnosi na današnju Siriju. Da ne bi bilo zabune napomenimo da naš izraz „sirski“ odgovara engleskoj riječi syriac.

Posljednjih pedesetak godina vršena su temeljita istraživanja rada na opservatoriji Maraga i njenom odnosu prema kasnijem razvoju astronomije u Evropi.

Ipak, vrhunac razvoja opservatorija kao naučna ustanova doživljava u Samarkandu 9. (15.) stoljeća, a veže se za ime koje je ovjekovječeno u nauci *Ulugh-Beg*¹¹. Unuk je velikog osvajača Timura-hana. Rođen je u Sultaniji u Srednjoj Aziji, nakon čega je doveden na dvor svoga djeda, gdje je odgajan.

Od djeda je naslijedio znatiželju i ljubav prema zvjezdanom nebu. Da je veliki osvajač Timur-han bio zaista zaljubljenik u astronomiju, pokazuje i natpis na obelisku pored čuvene Plave džamije, koju je dao sagrađiti u svojoj prijestolnici Samarkandu. Naime na obelisku je ispisan ajet Kur'ana: *Ako neko od vas sumnja u našu moć, neka pogleda nebo iznad sebe.*

Nakon djedove smrti postaje vladar Maveramnahra, čiji je glavni grad Samarkand. Politika ga nije mnogo zanimala jer je bio zaljubljenik u nauku. On otvara univerzitete u Samarkandu i drugim gradovima. Glavni predmet na univerzitetu u Samarkandu bila je astronomija. Astronomiju predaje sam Ulugh-Beg. To je jedinstven slučaj u historiji da je vladar jedne države ujedno i profesor na univerzitetu.

Pored univerziteta na tri etaže on gradi i opservatoriju koja će postati poznata u cijelom svijetu. Ona je posjedovala i džinovski sekstant Fakhri (na arapskom znači ponosni) radijusa 43 m koji predstavlja najveći instrument toga tipa u svijetu.

Na poziv Ulugh-Bega u Samarkand dolazi Perzijanac Kaši (Jamshīd al-Kāshī) i biva postavljen za prvog direktora opservatorije. Pored toga Kaši na univerzitetu predaje matematiku. Živio je neko vrijeme u bijedi jer nije želio da se bavi ljekarskom praksom kao mnogi naučnici u to vrijeme. Čekao je životnu šansu koja mu se sada ukazala. Odmah je kod njega primijećeno pomanjkanje dvorske etikecije, ali mu je to Ulegh-Beg gledao „kroz prste“ visoko ga uvažavajući kao naučnika. Za rektora univerziteta u Samarkandu Ulegh-Beg imenuje Rumija (Qādī Zāda al-Rūmī), turskog naučnika.

¹¹ Ulugh-Beg je vladarska titula. Pravo ime Timurovog unuka je Muhammed Taragaj. Inače ulugh znači – veliki. Ulugh-Beg je sa engleskog prevedeno kao Great Prince, što na našem jeziku znači Veliki Knez.

Nakon smrti Kašija, direktor opservatorije postaje Rumi.¹² Na univerzitetu u Samarkandu predavanja iz matematike i astronomije sluša Turčin Ali Kušči¹³ (Ali Qushji). On postaje četvrti u ovoj slavnoj ekipi. Nakon smrti Rumija biva imenovan za direktora opservatorije.

Ulugh-Beg je napisao djelo po kojem će postati besmrtni u svijetu nauke „*Tablice koordinata zvijezda stajaćica*“ (Tabula de locis Stellarum fixarum) i koristit će se dvjesto godina nakon njegove smrti. Naslov originala na arapskom je *Džedvelu mevadii kevakibi sevabit*. Njih koristi u 17. stoljeću i prvi engleski kraljevski astronom Flamsted na opservatoriji u Greennichu. Veoma zanimljiv opis života i rada na opservatoriji u Samarkandu otkriva nam jedno intimno pismo koje Kaši upućuje ocu.

Preko opservatorije u Samarkandu kao i one u Istanbulu ova naučna institucija se prenosi u Evropu. Opservatoriju u Istanbulu gradi Murat III u 10. (16.) stoljeću, a savremenik je Tychoa (Tiho) Brahea, danskog astronoma. Ova opservatorija je mogla imati izvanrednog utjecaja na rad ovog danskog astronoma, što možemo zaključiti po sličnosti velikog broja instrumenata.

Bolnice

Ove ustanove su igrale, također, veliku ulogu u širenju znanja. Naime, u bolnicama su se držala predavanja iz kliničke medicine. Teorija medicinske nauke se izlagala u džamijama i na fakultetima kao što je bio običaj sa svim prirodnim naukama i matematikom. Pri gradnji bolnice predviđao se i aspekt njihove namjene. One su obično imale biblioteke i specijalno uređene predavaonice.

Prva bolnica u historiji islama otvara se u Damasku veoma rano 88. (707.) god. i nosi ime Nurudin. Sagradio ju je emevijski halifa Velid Abdul-Melik. Halife iz abasijske dinastije unose interesantnu novinu u sistem obrazovanja na medicinskim fakultetima. Nakon što se odslušaju sva predavanja i prođe svu praktičnu nastavu, student mora da napiše traktat (risala). Tek nakon što je traktat prihvaćen, apsolvent prima di-

12 Rumina arapski znači Bizantijac. Narod ga je prozvao tako jer je došao iz onog dijela islamskog svijeta koji graniči sa Bizantijom.

13 „Kušči“ na turskom znači „ptičar“. Ovaj naučnik je dobio taj nadimak jer je njegov otac uzgajao sokolove kod Ulugh-Bega.

plomu koju potpisuje njegov profesor. Diploma služi kao odobrenje da može početi vršiti liječničku praksu. Pri tome je obavezan polagati i Hipokratovu zakletvu.

Bolnice su građene često za jednog naučnika. Inače su u pravilu direktori bolnica bili istaknuti naučnici. Tako je Er-Razi (latinski Rhazes) bio direktor bolnice u svom rodnom gradu Reju. Kada je pozvan u Bagdad, postavljen je za generalnog direktora glavne bolnice. Tu je liječio pacijente i držao predavanja studentima.

Zanimljivo je da riječ „hakim“, koja je i kod nas, u nešto izmijenjenoj formi, bila uobičajena za ljekare, znači – mudrac. Naime, u prenosu naučnih znanja najistaknutije mjesto zauzimaju takozvane univerzalne ličnosti kako ih danas nazivamo. Nekada su ih nazivali mudracima. Mudrac je bio pisac, pjesnik, matematičar, astronom, ljekar...

Interesantno je napomenuti da su bolnice u Evropi nastale pod utjecajem Bliskog istoka. Prvu bolnicu u Parizu gradi Luj IX u 7. (13.) stoljeću, nakon što je tokom jedne krtaške vojne vidio prvi put tako nešto na islamskom Istoku.

Sufijski centri

Obrazovnim ustanovama moramo pribrojati i sufijske centre zawija ili hanikat. U početnim stoljećima tu su se njegovale ezoteričke nauke. Provalom Mongola u istočnim krajevima Halifata dolazi do razgradnje formalnih državnih institucija. U tom stanju haosa, bezzakonja i grubog nasilja, kada islamsko društvo nije smoglo snage da ponovo izgradi društvene institucije i osigura funkcionisanje države, hanikati postaju mjesto gdje se pored ezoteričkih njeguju i predaju i egzoteričke nauke. Učilišta pri džamijama kao regularne državne institucije u kojima su se ranije izlagale ove nauke prestaju da funkcionišu u tom periodu.

Napomena o univerzalnim ličnostima

Univerzalne ličnosti su kao što je već rečeno bili naučnici koji su dali doprinos na polju više nauka, neki od njih doslovno svim naukama. Ovde naglašavamo da treba praviti razliku između stručnjaka koji poznaje neku nauku i naučnika istraživača koji daje doprinos toj nauci. Tako, na-

primjer, ljekar je stručnjak koji liječi ljude budući da poznaje struku, dok naučnik otkriva nove stvari u medicinskoj nauci.

Ovu digresiju smo napravili da bismo pokazali veličinu nauke u svijetu islama. Naime G. Sarton, bez sumnje najveći autoritet na polju historije nauka ističe da se na Zapadu nikada nisu pojavile univerzalne ličnosti. U vezi sa univerzalnim ličnostima treba reći da nisu svi naučnici u svijetu islama bili univerzalne ličnosti, ali oni koji to jesu predavali su studentima sve predmete. Dakle jedan čovjek je predavao ilmu-l-kelam, ahlak, tefsir... fiziku, matematiku, hemiju...

S obzirom na kazano valja naglasiti da u prvim stoljećima islama nije bilo podjele nauka na vjerske i svjetovne, što odgovara izvornom islamskom učenju. Ova podjela je izvedena kasnije u kršćanskom svijetu kada islamsko društvo zapada u dekadencu i letargiju. U tom vremenu Zapad stječe premoć u odnosu na islamski svijet. Islamski svijet tada preuzima ovu podjelu kao uostalom i mnoge druge stvari sa Zapada.

To što je jedan čovjek predavao sve predmete između ostalog imalo je i tu funkciju da u svijest studenta usadi jedno od osnovnih načela izvornog islamskog učenja prema kome sve znanje potječe od Svevišnjeg, Koji je sve stvorio, pa prema tome svaka podjela gubi smisao. Samo pak postojanje univerzalnih ličnosti i to jedino u islamskom svijetu objašnjava se upravo time što su te ličnosti bile nadahnute tim izvornim islamskim načelom. Isto tako ako se posmatra sva priroda kao djelo Božije, onda su sve pojave međusobno povezane, fizikalne sa hemijskim, hemijske sa biološkim itd., tako da ne bi trebalo da bude ništa neobično da isti čovjek predaje različite prirodne nauke ako se priroda u cijelini smatra Božijim djelom kao što je to već rečeno. Sve pojave u prirodi su povezane i u konačnici ne mogu se razdvajati na fizičke, hemijske, biološke i itd.

Interesantno je napomenuti u vezi s tim da je na Zapadu već u sistemu srednjih škola umjesto predmeta Fizika, Hemija, Biologija... uveden predmet *Nauka* (Science), koji objedinjuje sve prirodne nauke. Upravo na ovakav način se posmatralo u prvim stoljećima islama. Najveći srednjovjekovni kršćanski teolog Tomo Akvinski pod utjecajem Ibn Sine kao i drugih islamskih naučnika u svome djelu *Summa Theologica* (Teološ-

ka rasprava) izlaže donekle slična uvjerenja u nekim aspektima odnosa čovjeka i znanja.

Literatura

- Briffault R.: *The Making of Humanity*, Oxford University Press, London, 1938.
- Nasr S.H.: *Science and Civilization*, Harvard university Press, Cambridge, 1968.
- Ronan C.A.: *Science: Its History and Development Among the World's Cultures*, The Hamlyn Publishing Group Limited, New York, 1982.
- Sarton G.: *Introduction to the History of Science*, The Williams and Wilkins Co., Baltimore, 1950-53

محمد بوسولاجيتش

نشأة المؤسسات العلمية والتربوية في العالم الإسلامي

كان الخليفة الثاني عمر رضي الله عنه يرسل إلى البلاد المفتوحة دعاة يشرحون الإسلام ويعلمون الناس تعاليم الإسلام في المساجد بحيث أصبح هذا التعليم المبكر نواة النظام التعليمي الإسلامي. وبالتدريج ركبت في هذا التعليم محتويات أخرى فنشأت بهذه الطريقة مدارس ابتدائية - الكتاتيب والتي أصبح الالتحاق بها إلزامياً للبنين والبنات من أولاد المسلمين. أما المدارس الثانوية فكانت حينذاك غير موجودة وذلك لأن مراكز التعليم العالي نشأت في أزمنة لاحقة. وقع أشد تطور الجامعات في النصف الثاني من القرن الحادي عشر حين افتتاحها على انتشار المناطق الإسلامية.

Prof. Dr. Muhammad Busuladzic

Genesis of Education and Scientific Institutions in the World of Islam

The second caliph 'Umar, r. a., used to send people to the newly conquered regions to teach basic principles of the faith in local mosques. These first lessons become the embryo of the educational system. Some other facilities are gradually built in them, thus producing primary Islamic schools - Maktabas, which were compulsory for all boys and girls. There were no high schools. The centers of higher education emerged later. The highlight of the university development falls in the second half of the eleventh century, when they start opening all around the Muslim regions.

Kalendarska dovišta u Bosni i Hercegovini s osvrtom na travničko muftijstvo

dr. hfz. Elvir Duranović

imam, Medžlis IZ Bugojno
elvirduranovic@yahoo.com

Sažetak

Rad se bavi kalendarom dovišta u Bosni i Hercegovini i njihovom osnovnom podjelom na tradicionalna i memorijalna, zajedničkim osobinama i faktorima razdvajanja. Tradicionalna dovišta u Bosni i Hercegovini specifična su po: lokaciji, vjerskom turizmu, unificiranosti vjerskog programa, buđenju i raspirivanju nacionalne svijesti Bošnjaka, te svojoj funkciji. Memorijalna dovišta nastala na mjestima stradanja Bošnjaka tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992.-1995. godine odlikuje: isključivo muslimansko porijeklo, svrha koja se ogleda u učenju dove za šehide i podsjećanju na zločine agresora te isključivo vjerski program bez profanih elemenata.

Ključne riječi: kalendarska dovišta, tradicionalna dovišta, memorijalna dovišta, memorijalni mevludi, šehidski mevludi

Podjela kalendarskih dovišta

U odnosu na svrhu i historijsko trajanje kalendarska dovišta mogla bi se podijeliti u dvije osnovne grupe:

- tradicionalna dovišta,
- memorijalni mevludi i dovišta.

Obje imaju svoje specifičnosti i po određenim aspektima razlikuju se jedna od druge. S obzirom na to da sva kalendarska dovišta spadaju u jednu ili drugu grupu u nastavku rada ćemo objasniti njihove zajedničke osobine i diferencirajuće faktore.

Tradicionalna kalendarska dovišta

Tradicionalna kalendarska dovišta su dovišta sa stoljetnom tradicijom koja seže duboko u predosmansko i osmansko doba i traje s manjim prekidom do današnjih dana. Odlikuju se s pet prepoznatljivih faktora:

- lokacija i porijeklo,
- vjerski obredi i socio-ekonomski sadržaji: vjerski turizam,
- unificiranost vjerskog programa,
- raspirivanje nacionalnog osjećaja Bošnjakā i promocija bošnjačke kulture
- svrha i funkcija tradicionalnih dovišta.

Lokacija tradicionalnih kalendarskih dovišta

Porijeklo većine dovišta u Bosni i Hercegovini povezano je sa staroslaven-skom, kršćanskom, bogumilskom ili muslimanskom tradicijom. Lokacije staroslaven-skih i kršćanskih molitvišta imaju isključivo predislamsko porijeklo bez muslimanskih primjesa. Kišna dovišta uglavnom se nalaze na mjestima s predislamskim i muslimanskim obilježjima, dok su tradicionalna kalendarska dovišta situirana na mjestima koja se mogu povezati s tradicijom pripadnika Crkve bosanske i svetom historijom ovdašnjih muslimana. Dva tradicionalna dovišta imaju čisto predislamsko porijeklo. To su: Lastavica¹ i Brateljevačka pećina kod Kladnja.² Dovište na Buni sadrži određene elemente kristjanske tradicije, iako se danas na dovištu nalazi tekija.³

Ostala dovišta imaju isključivo muslimansko porijeklo. Prema *Takvimu* Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini najpoznatija su: Dobre

1 Mustafa Spahić i Salih Jalimam, *Lastavica od bogumilskog zborišta do muslimanskog dovišta*, 1998. godine.
2 Muhamed Hadžijahić i H.H.S., „Pećina u Brateljevićima kod Kladnja kao kultno mjesto”, *Glasnik, VIS-a u SFRJ*, br. 3, 1981. godine, str. 473-490.
3 Muhamed Hadžijahić, „Tri etape u historijatu tekije na vrelu Bune u Blagaju”, u: *Zbornik radova – Dani mevluda i zikra 2010.19.04.-08.05.2010.*, Muftijstvo mostarsko i MIZ Mostar, Mostar, 2010. godine, str. 147-183.

Vode – pored turbeta šejh-Murata i šejh-Saliha,⁴ dovište na starom gradu u Ključu – uspomena na sultana Mehmeda el-Fatiha i pad srednjovjekovne Bosne,⁵ Ajvatovica – na mjestu čudesnog raspuknuća kamene litice,⁶ Fatihska džuma u Kamengradu – na Fatihovoj musali u Kamengradu pored Sanskog Mosta,⁷ Karići – Džamija Hajdar-dede Karića,⁸ i Kraljeva Sutjeska – Džamija sultana Mehmeda el-Fatiha.⁹

Tradicionalna kalendarska dovišta, dakle, kako se može zaključiti na osnovu njihovog porijekla, čuvaju uspomenu na religijsku tradiciju pripadnika Crkve bosanske i svetu historiju muslimana ovih prostora.

Vjerski obredi i socio-ekonomski sadržaji na tradicionalnim kalendarskim dovištima: vjerski turizam

Duhovno i materijalno, sveto i profano, podjednako se susreću i isprepliću u jedinstven sistem na tradicionalnim kalendarskim dovištima. Ne daleko od džamija, tekija i drugih dovišta paralelno uz vjerski program ljudi i žene, stari i mladi, druže se i trguju najrazličitijim proizvodima iz prehrambene, odjevne ili industrije za zabavu. Poslije vjerskog programa posjetioci dovišta vrijeme provode u šetnji, trgovini, igri i zabavi. S obzirom na to da se na dovišta uglavnom dolazi organizovano autobusi, često se među putnicima nađe svirač s harmonikom, spreman da na odmorištu, ili nekom drugom prikladnom mjestu, zasniva kolo. Nekoliko je faktora koji utječu na popularnost tradicionalnih kalendarskih dovišta od kojih su najvažniji:

- Unaprijed poznat datum dovišta, pa posjetioci mjesecima unaprijed mogu planirati odlazak.
- Organizovanje programa na dovištu vikendom, što omogućuje da i zaposlene osobe mogu doći.
- Isprepletenost obrednog i svjetovnog, tj. mogućnost duhovnog uzdizanja i psihičkog opuštanja.

4 Selman Selhanović, „U susret Dobrim vodama“, *Preporod*, br. 8/874., 15. april 2008. godine, str. 43.

5 Salih Smajlović, „Podsjećanje na vrijeme kada se sa ključkih zidina pojavilo svjetlo islama“, *Preporod*, br. 12/926, 15. juni 2010. godine, str. 21.

6 Husein Čepalo, *Ajvatovica - Mala Ćaba*, bez mjesta izdavanja, 1991. godine.

7 Bajro Perva, „Musalla kao mjesto zajedničke sedžde“, *Preporod*, br. 14/928, 15. juli 2010. godine, str. 25.

8 Azmir Muftić, *Gdje je zrno klicu zametnulo*, Rifajsko-bedeviska tekija, Vareš, 2002. godine.

9 *Asr* - bilten MIZ-a Kakanj, mart 2007. godine, str. 9.

Svake godine desetine hiljada osoba posjećuje ova dovišta, što domaćinima i putujućim trgovcima pruža izuzetnu priliku za zaradu. Najviše ekonomske koristi imaju niži organi Islamske zajednice, džemati i medžlisi na čijem prostoru se nalazi dovište. Prema neslužbenim podacima džemati iz Prusca za vrijeme Ajvatovice, na sergijama u turbetima Ajvaz-dede i Hasana Kafije Pruščaka prikupe dovoljno novca za izdržavanje imamā u Pruscu. Slična situacija je i s drugim tradicionalnim kalendarskim dovištima.

Pored toga, posljednjih godina organizatori vjerskih svečanosti na ovim dovištima čine sve veće napore u cilju popularizacije svojih dovišta kao idealnih destinacija iz domena vjerskog turizma tokom cijele godine, a ne samo jedanput godišnje. U tom smislu, kroz izgradnju modernih saobraćajnica, uređenje biciklističkih staza i prostora za kempiranje pored dovišta, povećava se broj posjetilaca tokom čitave godine što u značajnoj mjeri utječe na ekonomski prosperitet lokalnog stanovništva. Ovaj vid vjerskog turizma posebno je izražen u tekiji na Buni, te sve više na Ajvatovici.¹⁰

Napomenimo da je danas većina tradicionalnih kalendarskih dovišta mješovitog tipa, tj. posjećuju ih zajedno muškarci i žene. Izuzetak je džamija u Karićima, koju još uvijek posjećuju samo muškarci. Do 1997. godine Ajvatovicu su također posjećivali samo muškarci. Međutim nakon primjedbe tadašnjeg predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine, gospodina Alije Izetbegovića, kako je na hadžu vidio zajedno muškarce i žene, te da žene čine polovinu našeg naroda,¹¹ od 1998. godine žene su počele izlaziti na plato Ajvatovice. Danas žene čine većinu posjetilaca na Ajvatovici.

Unificiranost vjerskog programa na dovištima ovog tipa

S obzirom na to da se centralne manifestacije većine dovišta ovog tipa održavaju petkom, subotom ili nedjeljom, njihovi vjerski programi su, zbog prilagođavanja vikendu, prilično unificirani. Petkom se odredi džamija u blizini dovišta u kojoj će džuma-namaz predvoditi i hutbu kaziva-

¹⁰ Već je asfaltiran kompletan put od Prusca do Ajvatovice, uređene staze za pješake, uređen pristup Ajvaz-dedinoj stijeni itd.

¹¹ Mulo Hadžić, *Prusac i njegovo dovište...*, str. 751.

ti neki eminentni islamski učenjak. U Danima Ajvatovice centralna džuma-namaz upriliči se u Baš-džamiji u Donjem Vakufu;¹² u Karićima to je džamija u Karićima; 2011. godine za vrijeme trajanja Vjersko-kulturne manifestacije „Lastavica” glavni džuma-namaz bio je u Ensar-džamiji, a hatib je bio naibu-reis hfz. Ismet-ef Spahić.¹³

Subotom navečer, noć uoči glavne manifestacije organizuje se skoro identičan vjerski program na svim dovištima. U Pruscu program otpočinje poslije akšam-namaza učenjem mevluda, zikra i prigodnog predavanja. Iza jacije derviši obavaljaju *kijam-zikr* (grupno spominjanje Allaha, dž.š., u stojećem položaju), do ranih jutarnjih sati.¹⁴ Vjerski program na platou Lastavice također otpočinje zikrom nakon akšam-namaza i prigodnim predavanjem nekog od uvažanih vaiza i nastavlja se poslije jacije uz muhabet i druženje do sabaha.¹⁵

Pošto centralna manifestacija „Dani mevluda i zikra” pored tekije na Buni pada subotom, vjerski program započinje *kelimei-tevhidom* petkom poslije ikindije u Koski Mehmed-pašinoj džamiji, a zatim se nastavlja u avliji tekije nakon akšama s *medžlisi-zikrom*, *dersom* i *kijam-zikrom* iza jacije.¹⁶ Sličan vjerski program je i na drugim tradicionalnim kalendarskim dovištima.¹⁷

Završna manifestacija i glavna dova na ovim dovištima, svejedno da li pada u petak, subotu ili nedjelju, uči se poslije džume ili podne-namaza, pa se cjelokupan vjerski program predviđen za taj dan završi klanjanjem podne-namaza.

Na Fatihovoj musali dova se uči petkom poslije džume. Taj dan hutbu govori reisu-l-ulema ili njegov izaslanik. Prije džume organizuje se različit vjerski program.¹⁸

12 Programski sadržaji 502. Dana Ajvatovice, online adresa: <http://www.ajvatovica.org.ba/programski-sadrzaji/>. (Dostupno 03.03.2013.)

13 Program vjersko-kulturne manifestacije „Lastavica 2011.”, online adresa: http://www.rijaset.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=11337:program-vjersko-kulturne-manifestacije-lastavica-2011&catid=201:aktuelnosti-kat&Itemid=458, (Dostupno: 04.03.2013.)

14 Programski sadržaji 502. Dana Ajvatovice, online adresa: <http://www.ajvatovica.org.ba/programski-sadrzaji/>. (Dostupno: 03.03.2013.)

15 Program vjersko-kulturne manifestacije „Lastavica 2011.”,

16 Programi manifestacije „Dani mevluda i zikra” 2012., online adresa: <http://miz-mostar.com/index.php/vijesti/item/448-programi-manifestacije-dani-mevluda-i-zikra-2012>, (Dostupno: 04.03.2013.)

17 Program manifestacije „Musalla 2012”, online adresa: <http://inmedia.ba/program-manifestacije-musalla-2012/>, (Dostupno, 04.03.2013.)

18 Ibid.

Centralni vjerski program „Dani mevluda i zikra” započinje u avliji tekije na Buni u subotu u 11 sati i traje do podne-namaza. Prije klanjanja podne-namaza okupljenim vjernicima obrati se reisu-l-ulema, ili njegov izaslanik, a zatim se obavi podne-namaz i prouči dova, čime je vjerski program završen.¹⁹

Na Ajvatovici završni program započinje u nedjelju ujutro prolaskom konjanika i prozivkom bajraka ispred Handanagine džamije. Zatim porke vjernika predvođenih bajraktarima i imamima kreću ka ajvatovačkoj stijeni gdje je predviđen kraći vjerski program u 10 i 30 sati prije podne. Svečani program započinje na platou Ajvatovice u 11 sati. Prije podne-namaza mnogobrojnim vjernicima obraćaju se muftija travnički i reisu-l-ulema, a zatim se klanja podne-namaz i prouči ajvatovačka dova.²⁰

Poslije podne-namaza završavaju se centralni vjerski programi i na dovištima u: Ključu, Lastavici, Karićima, Dobrim Vodama, Kraljevoj Sutjesci i Brateljevačkoj pećini.

Raspirivanje nacionalnog osjećaja i promocija godišnjih bošnjačkih kulturnih dostignuća u programima tradicionalnih kalendarskih dovišta

Nakon prvih višestranačkih izbora 1990. godine i formalnog uvođenja demokratije u politički život Bosne i Hercegovine postepeno je počeo bujati dugi niz godina osporavani i potiskivani tadašnji muslimanski, a kasnije bošnjački nacionalni osjećaj. Pošto su na jednom mjestu okupljala veliki broj muslimana iz svih društvenih slojeva, tradicionalna kalendarska dovišta pružala su idealnu priliku za promociju bošnjačkih nacionalnih interesa.

Raspirivanje nacionalnog osjećaja i predstavljanje bošnjačkih kulturnih dostignuća posebno je bilo izraženo na Ajvatovici, najmasovnijem bosanskohercegovačkom dovištu. U govoru održanom na platou Ajvatovice povodom 500. Dana Ajvatovice 27. juna 2010. godine tadašnji reisu-l-ulema dr. Mustafa-ef. Cerić se okupljenim vjernicima obraćao izrazom Bošnjaci, a ne muslimani. *Bošnjaci su zajednica koja je uvezana*

¹⁹ Program manifestacije „Dani mevluda i zikra” 2012...,”

²⁰ Programski sadržaji 502. Dana Ajvatovice...,

kroz krv i tradiciju, a ne samo kroz vjeru... Usud Bošnjaka je da su narod definiranog povijesnog kruga, kojem nedostaje podrška države koja bi ih držala zajedno... Svaka nacija želi da ima svoj autentični put u povijesti, pa tako i Bošnjaci... Za nas Bošnjake, Bosna i Hercegovina nije dobrotvorni ili protektoratski projekat, već pitanje od središnjeg značaja za cjelokupni bošnjački narod, samo su neki od citata iz tog govora.²¹

Jedno kratko vrijeme na završnoj manifestaciji Dana Ajvatovice vjernicima su se obraćali najistaknutiji bošnjački političari. U prvim godinama nakon rata na Ajvatovici je govorio Alija Izetbegović, član Predsjedništva Bosne i Hercegovine i predsjednik najjače bošnjačke političke partije – Stranke demokratske akcije. Tako je 1996. godine programom „Dana Ajvatovice“ bilo predviđeno da gospodin Alija Izetbegović održi govor na platou Ajvatovice, dok je dovu proučio reisu-l-ulema dr. Mustafa-ef. Cerić.²² Iduće godine Alija Izetbegović je također održao govor na Ajvatovici. Nakon njega vjernicima se obratio i reisu-l-ulema dr. Mustafa-ef. Cerić, a zatim je proučio dovu.²³

Od tada do danas bošnjački političari se više nisu obraćali na platou Ajvatovice, već su to činili na manifestaciji otvaranja „Dana Ajvatovice“. Slična situacija je i na drugim dovištima ovog tipa gdje se prilikom otvaranja ili zatvaranja manifestacije uz vjerske autoritete okupljenim vjernicima obraćaju i bošnjački političari. Na završnoj svečanosti manifestacije „Musalla 2010“, naprimjer, okupljenima su se, između ostalih, obratili tadašnji načelnik općine dr. Sanjin Halimović i Šemsudin Dedić, premijer Unsko-sanskog kantona.²⁴

Intenzivno promovisanje bošnjaštva na tradicionalnim kalendarskim dovištima uzrokovano je stogodišnjim potiskivanjem nacionalnog identiteta Bošnjaka koji su za vrijeme komunističke vlasti do sedamdesetih godina XX vijeka bili potpuno ignorisani kao narod, da bi im se Ustavom iz 1974. godine priznala nacionalnost čiji je osnov bila vjera, pa su i po nacionalnosti i po vjeri bili Muslimani/muslimani. Tradicionalna kalen-

21 Cjelokupan govor vidi: „Govor reisu-l-uleme dr. Mustafe Cerića na 500-oj Ajvatovici: Vratiti našem narodu ponos i nadu u bolju budućnost“, *Preporod*, br.14/928., 15. april 2010., godine, str. 20.

22 Mulo Hadžić, *Prusac i njegovo dovište...*, str. 709.

23 Ibid., 752-753.

24 Bajro Perva, „Musalla kao mjesto zajedničke sedžde“, *Preporod*, br.14/928, 15. juli 2010. godine, str. 25.

darska dovišta su pružila idealnu priliku da se početkom devedesetih godina prošlog stoljeća pokaže homogenost muslimana, a nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992-1995., snaga Bošnjaka u svim segmentima: od vojnih, kroz konjicu i prozivku bajraka, do kulturnih, sportskih i, naravno, vjerskih.

U prvim godinama poslije agresije posebno je dolazila do izražaja sprega između visokih vjerskih i političkih dostojanstvenika koji su se rame uz rame pojavljivali na dovištima.²⁵ Vremenom je ta veza slabila, mada i danas brojni političari koriste priliku da ih narod na dovištima vidi uz ulemu. S druge strane, iako su političari sve rjeđe govorili na dovištima, vjerski lideri su sve češće, kako to između ostalog svjedoče i isječci iz govora reisu-l-uleme na 500. Ajvatovici, preuzimali ulogu promotora nacionalnih interesa i strategije bošnjačke politike.

No, ne služe samo govori vjerskih i političkih dostojanstvenika na dovištima za promociju bošnjačkih interesa. Kompletni programi obilježavanja tradicionalnih kalendarskih dovišta balansiraju između promocije vjerskog i nacionalnog. Uz produbljivanje duhovnosti dovišta se sve češće koriste za promociju bošnjačkih „proizvoda” iz domena: nauke, likovne umjetnosti, sporta, književnosti, folklora, javnog djelovanja, dramske umjetnosti itd. Naprimjer, programom obilježavanja „37. Dana mevluda i zikra” 2012. godine, predviđeni su „Prvi susreti žena Bošnjakinja”, u Kulturnom centru na Bunaru u Mostaru,²⁶ dok je izložbom „Kulturna baština Sanskog Mosta”, i promocijom knjige *Stari grad Kamen-grad*, autora mr. Fikreta Midžića, otpočelo obilježavanje manifestacije „Musalla 2012”.²⁷

U raspirivanju bošnjačkog žara i promociji bošnjačkih godišnjih kulturnih dostignuća najdalje se otišlo pri obilježavanju „Dana Ajvatovice”. Nastupanje konjanika u tradicionalnoj bošnjačkoj uniformi i prozivka bajraka neodoljivo podsjećaju na vremena kada su Bošnjaci sabljom čuvali granice svoje države, što uzburkava krv posjetilaca koji s ponosom prate, upijaju i dugo pamte ove sadržaje. Uz dovu u Ajvaz-dedinoj

25 Dženita Sarač Rujanac, „Ajvatovica: A Bridge Between Tradition and National and Religious Identity”, *History and Anthropology*, 2013, Vol. 24, No. 1, str. 128.

26 Program manifestacije „Dani mevluda i zikra” 2012...,”

27 Program manifestacije „Musalla 2012...,”

stijeni kompletan program sa smotrom konjanika i prozivkom bajraka kao magnet svake godine u Prusac privlači na desetine hiljada posjetilaca. Utjecaj Ajvatovice na organizaciju drugih dovišta, prvenstveno onih povezanih sa sultanom Mehmedom el-Fatihom je očigledan. Iako ih u početku nije bilo, danas su defile konjanika i prozivka bajraka te ostali programi s tim u vezi nezaobilazni sadržaji obilježavanja dovišta u Ključu i Kamengradu.²⁸

Svrha tradicionalnih kalendarskih dovišta

Islam je vjera svetosti. Bog je u islamu Sveti (El-Kuddūs). Prvi hram na Zemlji, Kaba u Meki, sagrađen radi Boga je svet. Shodno tome, sve džamije na Zemlji povezane s kiblom u Meki crpe svetost iz ovog hrama. Čovjek je u neprestanoj potrazi i potrebi za svetim. Svaki dan nekoliko puta odlazi u džamiju tragajući za svetošću Božijom. Međutim čovjeku to nije dovoljno, pa je Bog onima koji su u mogućnosti propisao da obave hadž i posjete sveta mjesta u Meki u Medini. Oni koji to nisu u mogućnosti traže vlastiti, bliži izlaz iz profanog u sveto. U tu svrhu služe im tradicionalna kalendarska dovišta i nije čudno što se u narodu Ajvatovica bez ikakvih vjerskih argumenata nazivala „Mala Ćaba”, „Siromašna Ćaba”²⁹ itd.

Neki posjetioci dovišta pogrešno vjeruju da je raspukla stijena na Ajvatovici sveto mjesto, da su mezari Ajvaz-dede, Hasana Kafije Pruščaka, Sarija Saltuka, šejh-Murata i šejh-Saliha, Džamija Hajder-dede u Karićima, Džamija sultana Mehmeda el-Fatiha u Kraljevoj Sutjesci i Fatihova musalla u Kamengradu mjesta spajanja zemaljskog i nebeskog i otvorena vrata ka neizmjerljivoj Božijoj milosti. Dova na ovim mjestima, za koju se vjeruje da će mnogo lakše i brže biti primljena nego ona izgovorena na nekom drugom mjestu, osnovna je svrha ovih dovišta. Grješni čovjek utonuo u glib materijalnog i profanog, pokajnički dolazi na mjesto gdje je uvjeren da će mu se dova primiti i moli Boga za svoju dušu, duše svojih najbližih, za svoj dunjaluk i svoj ahiret.

Osnovni sadržaji ovih dovišta otkrivaju njihovu drugu svrhu. Šta je, dakle, uz dovu, zajedničko svim tradicionalnim dovištima? Naravno, to

²⁸ Program manifestacije „Musalla 2012“....”,

²⁹ Husein Čepalo, *Ajvatovica „Mala Ćaba”*, bez mjesta izdanja, 1991. godine.

je zikr, spominjanje i veličanje Uzvišenog Boga. Dovoljno je otići u Kariće noć uoči centralne manifestacije, ili u tekiju na Buni, ili u Prusac kraj Hasan Kafijine džamije, ili u Ključ, pa da se vidi kako je traganje za duhovnim blaženstvom to što pokreće ljude da dođu na dovišta. U tom smislu, kako smo vidjeli, koncipirani su programi na svim dovištima.

Svi muslimani u Bosni i Hercegovini nisu pripadnici nekog od derviških redova, ali svi muslimani, naravno ako to žele, mogu u noćima prije centralnih manifestacija na tradicionalnim dovištima učestvovati u zajedničkom, najčešće *kijam-zikru*. Za osobe izvan derviških krugova takav zikr izaziva neopisive duhovne osjećaje zbog kojih se iznova svake godine vraćaju na dovišta. Uz to, ni sami pripadnici derviških redova nemaju mogućnost, mimo dovišta, obavljati zikr u prirodi njišući se u transu zajedno s Mjesecom i zvjezdama, u tišini planinskog vrhunca, ili uz šum rijeke Bune, što ostavlja neizbrisiv trag na njihovu dušu i utječe da se i oni zajedno s običnim vjernicima neprestano vraćaju na dovišta.

Naravno na svim tradicionalnim dovištima prije same dove vjernici su u prilici uživati u mevludskom programu, milozvučnom učenju odlomaka iz Kur'ana i predavanju nekog od bosanskohercegovačkih uvažanih alima, što je svakako jedan od razloga velike popularnosti ovih dovišta.

Sljedeću svrhu tradicionalnih kalendarskih dovišta također je moguće prepoznati iz programā manifestacijā. Radi se, naravno, o realizaciji nacionalnih bošnjačkih sadržaja, prezentaciji jedinstva Bošnjaka i raspirivanju nacionalnog osjećaja i ponosa. Smotra konjanika u tradicionalnim bošnjačkim uniformama i prozivka bajraktara u Pruscu, Sanskom Mostu i Ključu nedvosmisleno svjedoče o tome. U tom smislu indikativne su riječi travničkog muftije mr. Nusreta Abdibegovića izrečene za vrijeme „Dana Ajvatovice” 2012. godine na mostu Alije Izetbegovića u Donjem Vakufu dok je Salih-ef. Arslanagiću, imamu iz Karaule, predavao bajrak. Muftija je tada rekao: „Salih-efendija, predajem ti ovaj bajrak kao znak našeg bošnjačkog uspravljanja u ovoj zemlji Bosni i neka ste dobro došli na Ajvatovicu i da protekne sve hairli.”

Prisustvo desetina hiljada muslimana, uglavnom Bošnjaka, bez obzira na političko uvjerenje na tradicionalnim dovištima u prvi plan stav-

lja jedinstvo Bošnjaka, čiji identitet je pupčanom vrpcom povezan s Mehmedom el-Fatihom i dolaskom islama u Bosnu i Hercegovinu. Za tu svrhu ne postoje bolja mjesta od Fatihove musale u Sanskom Mostu, Fatihove džamije u Kraljevoj Sutjesci, Fatihovog simboličnog preuzimanja ključeva Bosne u Ključu itd.

Posljednja funkcija ovih dovišta je čisto profana. Prisustvo velikog broja vjernika na tradicionalnim dovištima trgovci koriste za dobru zaradu, pa se u blizini dovišta organizuju pravi vašari na kojima se nudi raznovrsna roba i različiti vidovi zabave. Često se nakon proučene dove organizuje slavlje uz pjesmu i kolo. Nakon tihe molitve na „blagoslovljenom” mjestu mnogima odlazak na dovište predstavlja idealnu priliku za bijeg od sive svakodnevnice.

Memorijalni mevludi i dovišta

Za vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992-1995.) ubijeno je više od 105 000 osoba od kojih su većina bili Bošnjaci. Nakon rata područja masovnih zločina nad nevino ubijenim postala su mjesta sjećanja, opomene i evociranja uspomene na žrtve agresije. Na tim mjestima muslimani se svake godine okupljaju i uče dove moleći Boga da se smiluje dušama šehida i da se zlo genocida i ubijanja više nikada i nikome ne ponovi. Najveće memorijalno dovište u Bosni i Hercegovini su Potočari, općina Srebrenica. To je mjesto genocida i najvećeg ratnog zločina u Evropi nakon Drugog svjetskog rata. Na području Muftijstva travničkog regionalna memorijalna dovišta su Ahmići, općina Vitez, gdje je mučki ubijeno 116 civila bošnjačke nacionalnosti i Vrbanja, općina Bugojno, mjesto zločina i ubistva 45 nevinih Bošnjaka. Uz ova dva, na nivou nekih mjesnih zajednica, ili džemata, također se učenjem dove i mevluda čuva uspomena na šehide minulog rata. Osnovna obilježja memorijalnih dovišta su:

- muslimansko porijeklo,
- svrha: podsjećanje na zločin i herojstvo šehida,
- isključivo vjerski program.

Muslimansko porijeklo memorijalnih dovišta

Sva kalendarska memorijalna dovišta nalaze se na mjestima zločinā počinjenih nad Bošnjacima za vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992-1995). Iako su se zločini nad Bošnjacima u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori dešavali i tokom Drugog svjetskog rata, političke okolnosti poslije 1945. godine nisu dozvoljavale Muslimanima da organizuju samo svoja memorijalna okupljanja, već je država u tu svrhu markirala mjesta zločina nad svim narodima, sve u skladu s tadašnjom politikom bratstva i jedinstva.

Pošto su se zločini nad Bošnjacima u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori dešavali svakih nekoliko desetljeća, čime se dovodilo u pitanje njihovo fizičko postojanje na ovim prostorima, Bošnjaci su iskoristili demokratske promjene i priliku da na mjestima zločina izvršenih tokom agresije od 1992-1995. godine, a s ciljem podsjećanja na ratne strahote i stradanje nevinih, organizuju memorijalna dovišta. Memorijalna okupljanja imaju i drugi narodi u Bosni i Hercegovini.

Podsjećanje na zločin i na herojstvo šehida

Osnovna svrha memorijalnih dovišta jeste podsjećanje na zločine nad nevinim ubijenim civilima i herojstvo šehida u odbrani Bosne i Hercegovine od agresije. Dvojaki cilj ovih dovišta možda je najbolje izražen u nazivu manifestacije „Šehidima dova – živima opomena”, koja se svake godine zadnje nedjelje u mjesecu julu u spomen na zločine nad Bošnjacima, organizuje u Vrbani, prigradskom bugojanskom naselju.

U organizaciji memorijalnih dovišta organima Islamske zajednice pomažu udruženja građana formirana u cilju njegovanja uspomene na žrtve masakra i genocida. Tako pri obilježavanju stradanja Bošnjaka u Vitezu, Ahmićima i Donjoj Večerskoj, Medžlisu IZ Vitez pomaže Udruženje građana žrtava rata 92-95. „16. april” Ahmići, dok s Medžlisom IZ Bugojno u organizaciji memorijalne manifestacije „Šehidima dova – živima opomena” u Vrbani učestvuje Udruženje građana „Porodice stradalih Vrbanja 93”.

U nekim naseljima gdje nisu izvršeni zločini nad nevinim civilima organizuje se dova za poginule borce, šehide iz tog mjesta. Tom prili-

kom govori se o njihovom nemjerljivom doprinosu u odbrani Bosne i Hercegovine, podsjeća na njihovo herojstvo i uči dova za njihove duše. Memorijalne manifestacije ovakvog tipa, naprimjer, organizuju se svake godine u svim džematima Medžlisa IZ Jajce. U tu svrhu, Medžlis IZ Jajce početkom svake kalendarske godine na svojoj lokalnoj vaktiji, koja se distribuira vjernicima na prostoru jajačke općine, naznači tačan datum obilježavanja svakog pojedinog memorijalnog dovišta, ili kako ga oni nazivaju „Šehidskog mevluda”.

Isključivo vjerski program na memorijalnim dovištima

Programski sadržaji memorijalnih dovišta koncipirani su tako da ispune tri osnovne svrhe dovišta: dovu za ubijene, podsjećanje na zločine i herojstvo šehida. Na mjestima većeg zločina poput Ahmića i Vrbanje došlo je do raspodjele obaveza, pa su organi Islamske zajednice zaduženi za vjerski program, dok Udruženje građana „16 april” i „Porodice stradalih Vrbanja 93”, organizuju tribine o zločinu.

Osim povremenih tribina, cjelokupan program obilježavanja masakra u Ahmićima i Vrbanci ima izrazito vjersku notu. Noć uoči manifestacije uči se mevlud u lokalnoj džamiji. Obično su izvođači programa imami iz dotičnog medžlisa. Sutradan poslije podne-namaza u istoj džamiji se organizuje centralni program uz učenje ilahija, zikra i obraćanja vjerskih autoriteta.³⁰ U nekom mjestu prije, a negdje poslije podne-namaza, obavezno se obilaze mezarluci gdje su ukopane žrtve zločina i tu se prouči sura *Ja sin* i dova.

U manjim mjestima gdje nije bilo stradanja civila izvodi se samo vjerski program. U određeni dan mještani i njihovi gosti okupljaju se u mjesnoj džamiji na podne-namaz. Nakon namaza prouči se mevlud, uz ilahije i zikr. Zatim neko od imama održi prigodno predavanje ističući vrijednost šehida, njihovu hrabrost i doprinos u odbrani Bosne i Hercegovine, a potom se prouči odlomak iz Kur’ana i dova za duše šehida. U nekim mjestima, poput Poriča, općina Bugojno, memorijalni program

30 Protokol obilježavanja stradanja Bošnjaka u Vitezu, Ahmićima i Donjoj Večerskoj, online adresa <http://www.ahmici.info/protokol-obilježavanja-stradanja-bosnjaka-u-vitezu-ahmicima-i-donjoj-vecerskoj-2012.html>, (Dostupno, 19.03.2013.)

za šehide upriliči se krajem mektebske godine. Tada se uz prigodan sadržaj na šehidskom spomen-obilježju ispred džamije prije podne-namaza obraćaju politički autoriteti, a poslije podne-namaza djeca prouče hatma-dovu pred duše šehida.

Razlike između tradicionalnih i memorijalnih dovišta u Bosni i Hercegovini

Komparativnom analizom osnovnih elemenata tradicionalnih i memorijalnih dovišta poslužiti ćemo se kako bismo ukazali na faktore koji ih odvajaju jedne od drugih. Tradicionalna dovišta u Bosni i Hercegovini, za razliku od memorijalnih mevluda i dovišta, nemaju isključivo muslimansko porijeklo, već je nerijetko njihova geneza povezana s predislamskim stanovnicima naše države.

Samo vjerski program memorijalnih mevluda bez profanih svjetovnih sadržaja, bez igre i zabave, odvaja ova dovišta od tradicionalnih dovišta na kojima su sveto i profano isprepleteni i neraskidivo povezani.

I svrha tradicionalnih i memorijalnih dovišta je različita. Vidjeli smo da tradicionalna dovišta služe za učenje dove za lični napredak i prosperitet, duhovno uzdizanje, raspirivanje bošnjačkog ponosa, trgovinu i turizam. Memorijalni mevludi i dovišta su mjesta pijeteta, evociranja uspomene na nevino ubijene, iskazivanja poštovanja i učenja dove za šehide i isticanja hrabrosti pripadnika Armije Republike Bosne i Hercegovine.

Oba tipa kalendarskih dovišta čuvaju sjećanje na najznačajnije događaje iz burne historije Bošnjaka, te ih stoga i u budućnosti trebaju nastaviti njegovati i unapređivati.

Biografski leksikoni hanefijskih pravnika i proučavanje biografija hanefijskih pravnika na našim prostorima

Jusuf Džafić

student na Šerijatsko-pravnom fakultetu Univerziteta El-Azhar u Kairu
jusuf-dz91@hotmail.com

Uvod

Islam je vjera čije je vjeroučenje usko povezano sa povijesnom naukom. Sam Kur'an, kao nebeska knjiga, vrvi od povijesti - kazivanja o Božijim vjerovjesnicima, prijašnjim narodima, povijesno-historijskim ličnostima i sl. Smatra se da povijesni dio čini trećinu Kur'ana. Radi toga je i svaki komentar Kur'ana (tefsir) u neku ruku manje-više povijesna knjiga.

Dalje, Vjerovjesnikov sunnet (tradicija, hadis) ne predstavlja ništa drugo doli historijski zapis razvojnog toka poslaničke misije sa svim njenim aspektima (vjerskim, kulturno-obrazovnim, socijalnim, ekonomskim, vojnim, političkim i dr.). Dakle, sva muslimanska baština hadiske nauke, sa više stotina zbirki hadisa, njihovim komentarima (šerhovima), nebrojenim brojem knjiga koje govore o prenosiocima hadisa (ravijama), te ogromnom cifrom knjiga iz drugih raznovrsnih naučnih disciplina hadiske nauke (ilm muhtelef el-hadis ve muškelih, ilm garib el-hadis, ilm ilel el-hadis, ilm el-esbab ve en-nuzul, ilm tarih el-hadis, ilm

el-džerh ve et-ta'dil i dr.), predstavlja najiscrpnije i najtemeljitije obrađene ogranak historiografije.

Po uzoru na muhaddise, znanstvenike hadisa, pojavljuju se i druga djela sa historijskom tematikom. Tako se prvo pojavljuju djela koja govore o siri (biografiji) Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., poput djela Urve ibn Zubejra (?-712/13), Vehba ibn Munebbiha (654/655-725 ili 737), Ibn Šihaba Zuhrija (?-741/742), Ibn Ishaka (704-761 ili 767), Ibn Hišama (?-828 ili 833) i drugih. Onda se javljaju knjige koje govore o biografijama ashaba, pa djela koja obrađuju životopise tabiina, tabitabiina itd. Potom su došli tabekati - djela koja studiozno obrađuju više generacija muslimana.

S druge strane, nastala su djela klasične historije - djela pisana po uzoru na antičke pisce (starogrčke i starorimske), koja se bave ljudskom poviješću od nastanka svijeta, odnosno čovjeka, pa do doba pojave dotičnog djela. Jedno od prvih takvih djela, koje je i sačuvano do danas, svakako je višetomno djelo *Tarih er-rusul ve el-muluk* (*Povijest poslanika i kraljeva*), autora Muhammeda ibn Džerira Taberija (839-923). Među kasnijim djelima klasične historije treba spomenuti: *Murudž ez-zeheb ve meadin el-dževher* (*Polja zlata i rudnici bisera*) Mesudija (896-956), *El-Kamil fi et-tarih* (*Kompletna historija*) Alije ibn Esira (1160-1232/1233), *El-Bidaje ve en-nihaje* (*Početak i kraj*) Ibn Kesira (1301-1373) i brojna druga djela.

Prvi biografski leksikoni pravnika i njihova korist

Nije trebalo da protekne mnogo vremena od nastanka prvih biografskih leksikona (rječnika) ravija i muhaddisa, pa da se pojavi prvi leksikon koji govori o životopisima fakiha (islamskih pravnika). Tako se već u drugoj polovini II hidžretskog stoljeća (drugoj polovini VIII stoljeća n.e.) pojavljuje jedan takav leksikon, kada Hejsem ibn Adijj (732-822), historičar, biografičar i muhaddis iz Kufe, piše svoj leksikon *Tabekat el-fukaha'* (*Generacije pravnika*). Budući da je leksikon prvi svoje vrste, nastao u drugoj polovini II hidžretskog stoljeća, odnosno u formativnom periodu mezheba (pravnih škola), kada još nisu postojale ni šafijska ni hanbelijska pravna škola¹, u leksikonu se nalaze biografije svih pravnika bez obzira na njihovu mezhebsku pripadnost.

1 Šafiija, osnivač šafijske pravne škole, rođen je 150. godine po Hidžri (767. godine), dok je Ahmed ibn

Prvi biografski leksikon koji se bavi životopisima pravnika nekog određenog mezheba, nastao je početkom V hidžretskog stoljeća (početkom XI stoljeća n.e) - oko 250 godina od prvog biografskog leksikona pravnika Hejsema ibn Adijja. Pisac tog leksikona pod imenom *El-Muzehheb fi e'ajan el-mezheb* (Pozlata - O prvacima mezheba) je Omer ibn Alija el-Muti' eš-Šafi' (?-1048), šafijski pravnik, i radi se o biografskom leksikonu šafijskih pravnika.²

Ubrzo iza dotičnog leksikona pojavili su se i leksikoni vezani za pravnike hanefijske pravne škole. Tako je prvi biografski leksikon hanefijskih pravnika *Ahbar Ebi Hanife ve ashabehu*, autora Sajmerija, pisan u prvoj polovici V hidžretskog stoljeća, odnosno u prvoj polovini XI stoljeća.³

Biografski leksikoni malikijskih i hanbelijskih pravnika pojavili su se čitavo stoljeće kasnije. Prvi biografski leksikon malikijskih pravnika *Tertib el-medarik ve takrib el-mesalik li ma'rife e'alam mezheb Malik* (Redoslijed stepeni i približavanje puteva - Poznavanje velikana Malikovog mezheba), autora Ebu Fadla el-Kadija Ijada ibn Amra ibn Musaa es-Sebtija (1083-1149), poznatog kao Kadi Ijad, napisan u prvoj polovini VI hidžretskog stoljeća (prva polovina XII stoljeća n.e.).⁴ Također u prvoj polovini VI hidžretskog stoljeća (prva polovina XII stoljeća), napisan je prvi biografski leksikon hanbelijskih pravnika *Tabekat el-hanabile* (Generacije hanbelija), iz pera Ebu Ja'la Muhammeda ibn Muhammeda ibn el-Ferra' (1059-1131).⁵

Kako se islamska pravna misao narednih stoljeća razvijala i unapređivala, dajući pritom nove plodove, do kraja XIX stoljeća, broj biografskih leksikona pravnika je dostigao nekoliko stotina.

Hanbel, osnivač hanbelijske pravne škole, rođen 164. godine po Hidžri (780. godine).

2 Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbiḥ līmen zemme et-tarih*, Muessese er-Risale, Bejrut, 1986., str. 174-175; Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, Mektebe el-Mesenna, Bagdad, 1941., reprint Dar Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, Dar el-kutub el-ilmijje, Bejrut, Dar el-ulum el-hadise, Bejrut, sv. 2, str. 1099.

3 Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1838. Vidi o biografskim leksikonima hanefijskih pravnika: Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbiḥ līmen zemme et-tarih*, str. 179; Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1098.

4 Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbiḥ līmen zemme et-tarih*, str. 179. Vidi o biografskim leksikonima malikijskih pravnika: Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbiḥ līmen zemme et-tarih*, str. 179-183; Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1106.

5 Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbiḥ līmen zemme et-tarih*, str. 183. Vidi o biografskim leksikonima hanbelijskih pravnika: Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbiḥ līmen zemme et-tarih*, str. 183; Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1107.

Danas je biografskih leksikona pravnika uređenih po mezhebima stotine, ako ne i hiljade.

Islamski učenjaci su naveli brojne koristi pisanja i uopće postojanja biografskih leksikona pravnika određene pravne škole. Te koristi se mogu sažeti u narednim tačkama:

- upoznavanje sa učenjacima određene pravne škole i njihovim generacijama,
- upoznavanje sa profesorima i učenicima dotičnih učenjaka,
- upoznavanje sa mjestom, ulogom i značajem svakog ponaosob među tim učenjacima u okviru mezheba,
- upoznavanje sa stavovima/mišljenjem učenjaka mezheba te odabir ispravnijeg (radžih) i pouzdanijeg mišljenja u slučaju oprečnosti među tradiranim rivajetima (verzijama),
- upoznavanje sa znanstvenim i misaonim radom unutar mezheba,
- upoznavanje sa pravnim djelima mezheba i njihovom gradiranj u unutar mezheba i dr.

Osvrt na biografske leksikone hanefijskih pravnika do kraja XIX stoljeća (početka XIV hidžretskog stoljeća)

Mi ćemo se u nastavku ukratko hronološki osvrnuti na biografske leksikone hanefijskih pravnika, napisane u periodu od prve polovine XI stoljeća, kada su nastali prvi biografski leksikoni hanefijskih pravnika, pa sve do kraja XIX stoljeća, odnosno do početka modernog doba. Koliko je nama poznato, u tom višestoljetnom razdoblju napisano je 33 djela - leksikona koja se isključivo bave biografijama hanefijskih pravnika.

1. *Ahbar ebi Hanife ve ashabihi* (*Ljetopis Ebu Hanife i njegovih drugova*). Autor je Ebu Abdullah Husejn ibn Alija es-Sajmeri (962-1045), hanefijski pravnik i kadija u Bagdadu. Ovo je prvi poznati biografski leksikon hanefijskih pravnika. Pisan je u prvoj polovini V hidžretskog stoljeća (prvoj polovini XI stoljeća n.e.). Jedan rukopis leksikona, prepisan u Halepu 563. godine po Hidžri (1168. godine), nalazi se pod rednim brojem 1342. u Arhivu biblioteke Manise u Manisi, zapadna Anadolija. Leksikon je štampan. Izašao je u jednom tomu u izdanju bejrutske izdavačke kuće Alem el-kutub.⁶

6 Es-Sajmeri, *Ahbar Ebi Hanife ve ashabihi*, Alem el-kutub, Bejrut, 1985.

2. *Tabekat el-hanefijje (Generacije hanefija)*. Pisac je Ebu Asim Muhammed ibn Ibrahim el-Herevi (985-1066), hanefijski pravnik. Leksikon nije štampan. Jedan rukopis leksikona je pohranjen u Bibiloteci Aja Sofije (Ayasofya Kütüphanesi) u Istanbulu pod rednim brojem 948.

3. *Tabekat el-fukaha' (Generacije pravnika)*. Pisac je Abdulvehhab ibn Muhammed eš-Širazi (?-1105/1106), hanefijski pravnik. Najvjerovatnije da rukopis leksikona nije sačuvan. Vjerovatno zbog toga i nema neko posebno ime. Ovaj leksikon spominje, između ostalih, Sehavi.⁷

4. *Tabekat el-fukaha' (Tabekat el-hanefijje ve eš-šafijije) (Generacije pravnika, Generacije hanefija i šafija)*. Pisac Muhammed ibn Abdulmelik el-Hemedani (1071-1127), hanefijski pravnik. Po svoj prilici leksikon je zagubljen. To je uzrok i nepoznavanju detaljnog imena djela. Spominju ga, između ostalog, Katib Čelebi⁸ i Kureši⁹.

5. *Vefajat el-e'ajan fi mezheb en-Nu'man (Smrti prvaka mezheba Nu'mana)*. Pisac Nedžmuddin Ibrahim ibn Alija et-Taretusi (1321-1357), hanefijski pravnik. Leksikon nije štampan. Jedan njegov rukopis nalazi se pohranjen u biblioteci Zahiriji (El-Mektebe ez-Zahirije) u Damasku pod rednim brojem 9625.

6. *El-Kitab fi tabekat el-hanefijje (Knjiga o generacijama hanefija)*. Pisac Salahuddin Abdullah ibn Muhammed el-Muhendis (1292-1367/8), hanefijski pravnik, historičar. Tačan naslov leksikona nije poznat, jer je leksikon, najvjerovatnije, zagubljen. Leksikon spominje Ibn Hadžer Askalani. Navodi da je bio ogroman, te da se njegov autor dosta namučio dok ga je napisao, budući da se pri pisanju koristio brojnim knjigama iz raznih zemalja.¹⁰ Leksikon spominje i Katib Čelebi.¹¹ Ibrahim el-Halebi (?-1549) je sazeo sada već izgubljeni biografski leksikon El-Muhendisa.¹²

7. *El-Dževahir el-mudijje fi tabekat el-hanefijje (Neprestani dragulji u generacijama hanefija)*. Pisac je Muhjiddin Abdulkadir ibn Muhammed el-Kureši (1297-1373), hanefijski pravnik, historičar. Ovo je jedan od naj-

7 Es-Sehavi, *El-l'an bi et-tevbih limen zemme et-tarih*, str. 174.

8 Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1105.

9 El-Kureši, *El-Dževahir el-medijje fi tabekat el-hanefijje*, Mir Muhammed Kutubhane, Karači, sv. 1, str. 375.

10 Ibn Hadžer, *Ed-Durr el-kamine fi e'ajan el-mie es-samine*, Medžlis Daire el-mearif el-usmanijje, Sajderabad, Indija, 1972., sv. 3, str. 62.

11 Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1098.

12 Sažetak Ibrahima Halebija je obrađen pod brojem 20.

većih i najpoznatijih biografskih leksikona hanefijskih pravnika. Štampan je. Izdavan je sprva u dva toma, a danas u moderno doba u pet toмова. Izašao je, između ostalih, u izdanju sljedećih izdavačkih kuća: Mir Muhammed Kutubhane iz Karačija (Pakistan) u dva toma, Daire el-Mearif en-nizamije iz Hajdarabada (Indija) u dva toma, Matbea Isa el-Babi iz Kaira u dva toma, Dar ihja' et-turas el-arebijj iz Bejruta i Dar el-ulum iz Rijada u pet toмова, Mektebe el-Usre iz Kaira u tri toma, Dar Hedžr iz Kaira u pet toмова, Dar el-kutub el-ilmije iz Bejruta, Muessese er-Risale iz Bejruta.¹³

Poznata su nam tri sažetka (muhtesara) Kurešijevog leksikona: *El-Mirkat el-vefije fi tabekat el-hanefije*, autor Fejruzabadi (1329–1414);¹⁴ *Telhis El-Dževahir el-mudije fi tabekat el-hanefije*, autor spominjani Ibrahim Halebi;¹⁵ *El-Esmar el-dženije fi esma' el-hanefije*, autor el-Mulla el-Kari (?-1606).¹⁶

8. *Nazm el-džuman fi tabekat ashab imamina en-Nu'man (Niz bisera u generacijama drugova našeg imama Nu'mana)*. Pisac Sarimuddin Ibrahim ibn Muhammed ibn Dukmak el-Kahiri (1349-1407), kairski historičar i autor oko 200 povijesnih knjiga. Leksikon se nalazi u rukopisu i još nije štampan. Ima tri sveska. U prvom svesku je obrađena biografija Ebu Hanife, a u ostala dva biografije ostalih hanefijskih pravnika. Jedan rukopis leksikona je pohranjen u Biblioteci Atif-efendije (Atif Efendi Kütüphanesi) u Istanbulu pod rednim brojem 1942., jedan u Biblioteci starih spisa Topkapi muzeja (Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi) u Istanbulu pod rednim brojem 2927, jedan u Biblioteci Ahmeda III (III. Ahmed Kütüphanesi (Enderun Kütüphanesi) u Istanbulu pod rednim brojem 2927, dva u Bavarskoj državnoj biblioteci (Bayerische Staatsbibliothek) u Minhenu pod rednim brojem 437 i 439, te jedan u Nacionalnoj biblioteci Francuske (Bibliothèque nationale de France) u Parizu pod rednim brojem 2096.

13 El-Kureši, *El-Dževahir el-mudije fi tabekat el-hanefije*, Mir Muhammed Kutubhane, Karači; Ibid., Daire el-mearif en-nizamije, Hajdarabad, 1914.; Ibid., Matbea Isa el-Babi, Kairo, 1978.; Dar ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut-Dar el-ulum, Rijad, 1978.-1988.; Ibid., Mektebe el-Usre, Kairo, 1993.; Dar Hedžr, Kairo, 1993.; Ibid., Dar el-kutub el-ilmije, Bejrut, 2005.

14 Sažetak Fejruzabadija je obrađen pod brojem 9.

15 Sažetak Halebija je obrađen pod brojem 19.

16 Sažetak Mulle Karija je obrađen pod brojem 28.

9. *El-Mirkat el-vefijje fi tabekat el-hanefijje* (*Čvrste stepenice-generacije hanefija*). Pisac leksikona je Medžduddin Ebu Tahir Muhammed ibn Jakub el-Fejruzabadi eš-Širazi (1329–1414), poznati arabista i autor jednog od najpoznatijih rječnika *El-Kamus el-muhit*, komentator Ku'ran (mufessir), muhaddis, malikijski pravnik, historičar. Ovaj leksikon predstavlja sažetak (muhtesar) gorespomenutog leksikona *El-Dževahir el-mudijje*, Abdulkadira el-Kurešija. Leksikon nije štampan. Jedan njegov rukopis se nalazi u Biblioteci Arif Hikmet (Mektebe Arif Hikmet) u Medini pod rednim brojem 42.

10. *Et-Tezkire (Uspomena)*. Autor Tekijjuddin Ahmed ibn Alija el-Makrizi (1364–1442), znameniti kairski povjesničar. Leksikon je, kako stvari stoje, zabačen. Na ovaj leksikon je ukazao Ibn Kutlubuga, ističući Makrizijev koncizan stil.¹⁷

11. *Tabekat el-hanefijje (Generacije hanefija)*. Pisac Tekijjuddin Ebu Bekr ibn Ahmed el-Esedi eš-Šehebi ed-Dimeški (1377–1448), mufessir, historičar i hanefijski pravnik iz Damaska. Djelo je zagubljeno. Ni iscrpnije njegovo ime nam nije poznato. Djelo spominje Zirikli.¹⁸

12. *Kitab tabekat el-hanefijje (Knjiga generacija hanefija)*. Pisac leksikona je Bedruddin Mahmud ibn Ahmed el-Ajni (1360–1451), istaknuti hanefijski pravnik, muhaddis, historičar. Tačno ime leksikona nije poznato, jer je leksikon, po svoj prilici, izgubljen. Leksikon spominju, između ostalih, Katib Čelebi¹⁹ i Ibn Imad Hanbeli.²⁰

13. *Tadž et-teradžim (Kruna životopisa)*. Autor je Zejnuddin Kasim ibn Kutlubuga (1399–1474), hanefijski pravnik i historičar iz Kaira. Leksikon je štampan. Prvi put je štampan u Lapcigu (Leipzig) u Njemačkoj 1862. godine.²¹ Potom je štampan, između ostalih u sljedećim izdavačkim kućama: Mektebe el-Mesenna u Bagdadu, Matbea el-Ani u Bagdadu, Dar el-Kalem u Damasku.²²

17 Ibn Kutlubuga, *Tadž et-teradžim*, Dar El-Kalem, Damask, 1992,

18 Hajruddin Ez-Zirikli, *El-E'alam*, Dar El-Ilm li el-melajin, Bejrut, 2002., sv. 2, str. 61.

19 Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1098.

20 Ibn Imad el-Hanbeli, *Šezerat ez-zeheb fi ahbar men zeheb*, Dar Ibn Kesir, Damask-Bejrut, 1986., sv. 9, str. 419.

21 *Die Krone der Lebensbeschreibungen enthaltend die Classen der Hanefiten von Zeid-ad-din Kasim Ibn Kutlubugha*, ed. Gustav Flügel, Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes 2.3, Leipzig, 1862.

22 Ibn Kutlubuga, *Tadž et-teradžim*, Mektebe el-Mesenna, Bagdad, 1962.; Ibid., Matbea el-Ani, Bagdad, 1962.; Ibid., Dar El-Kalem, Damask, 1992.

14. *Tabekat el-hanefije (Generacije hanefija)*. Autor Šemsuddin Muhammed ibn Mahmud el-Kunevi (?-1476), poznat kao Ibn Adža, hanefijski pravnik, historičar, teolog, muhaddis, lingvista. Leksikon je, izgleda, izgubljen. Imao je tri sveska. Nije nam poznato ni puno ime djela. Leksikon navode, između ostalih, Katib Čelebi²³ i Zirikli²⁴.

15. *Tabekat el-hanefije (Generacije hanefija)*. Pisac Muhibbuddin Ebu Fadl Muhammed ibn Muhammed es-Sekafi el-Halebi (1401-1485), poznat kao Ibn eš-Šihne es-Sagir, hanefijski pravnik, historičar, muhaddis, teolog iz Halepa. Njegov leksikon nije sačuvan, kao ni njegovo tačno ime. Imao je više svezaka. Leksikon spominju Zirikli²⁵ i Sujuti²⁶.

16. *Tabekat el-hanefije (Generacije hanefija)*. Autor Hafiz Abdurrahman ibn Muhammed Sehavi (1428-1497), poznati šafijski pravnik, muhaddis, historičar iz Kaira. Leksikon nije štampan. Jedan rukopis leksikona se čuva u odsjeku mikrofilmova pri Islamskom univerzitetu u Medini (El-Džamia el-islamijje bi el-Medine el-Munevvere) pod rednim brojem 4857/5.

17. *Muhtesar min menakib eimme el-hanefije ve eš-šafije (Sažetak vrline hanefijskih i šafijskih imama)*. Autor Ahmed ibn Sulejman ibn Kemal (1468-1536), poznat kao ibn Kemal-paša (Kemalpašazade), poznati hanefijski pravnik osmanskog doba, šejhu-l-islam Osmanskog carstva, historičar, teolog, pjesnik, lingvista. Njegov leksikon nije štampan, već se nalazi u rukopisu. Jedan rukopis leksikona se čuva u Biblioteci Časnog Mekkanskog harema (Mektebe el-Harem el-Mekijj eš-šerif) pod rednim brojem 82, dok se drugi rukopis čuva u Biblioteci Mahmudijji (El-Mektebe el-Mahmudijje) u Medini pod rednim brojem 2650/16.

18. *El-Guref el-alijje fi teradžim muteehhiri el-hanefije (Visoke sobe - biografije potonjih hanefija)*. Autor leksikona je Šemsuddin Muhammed ibn Alija ibn Tulun es-Salihi ed-Dimeški (1475-1546), hanefijski pravnik i historičar. Leksikon nije štampan i nalazi se u rukopisu. Jedan rukopis leksikona se čuva u Centru kralja Fejsala (El-Merkez el-melik Fejsal) u Rijadu pod rednim brojem 21477-21483.

23 Katib Čelebi, *Kešf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1098.

24 Hajruddin Ez-Zirikli, *El-E'alam*, sv. 8, str. 77.

25 Hajruddin Ez-Zirikli, *El-E'alam*, sv. 7, str. 51.

26 Es-Sujuti, *Nazm el-ikjan fi e'ajan el-e'ajan*, El-Mektebe el-ilmijje, Bejrut, str. 171.

19. *Telhis El-Dževahir el-mudijje fi tabekat el-hanefijje* (Sažetak Ne-prestanog dragulja u generacijama hanefija). Autor je Ibrahim ibn Muhammed el-Halebi (?-1549), poznati hanefijski pravnik, historičar. Leksikon je, ustvari, sažetak biografskog leksikona *El-Dževahir el-mudijje*, Abdulkadira el-Kurešija. Leksikon je u rukopisu i nije štampan. Jedan snimak rukopisa iz medinske biblioteke Arif Hikmet se nalazi u Rijadu, mikrofilm br. 63.²⁷

20. *Muhtesar Kitab Ibn el-Muhendis* (Sažetak knjige Ibn el-Muhendisa). Pisac je također Ibrahim el-Halebi. Rukopis nije štampan, ali zato ima dosta njegovih rukopisa. Jedan rukopis se nalazi u Narodnoj biblioteci Sirije (El-Mektebe el-umumijje bi Suriya) u Damasku pod rednim brojem 5055; jedan u kolekciji Šehida Ali-paše u Biblioteci Sulejmanijja (Šehit Ali Paşa koleksiyonu, Süleymaniye Kütüphanesi) u Istanbulu pod rednim brojem 1941; jedan u Dar el-Ulum u Karačiju u Pakistanu pod rednim brojem 1647; jedan u Nacionalnoj biblioteci Austrije (Österreichische Nationalbibliothek) u Beču pod rednim brojem 1171; jedan u Biblioteci Aja Sofije pod rednim brojem 3103; dva u Biblioteci Čuprilića (Köprülü Kütüphanesi) u Istanbulu pod rednim brojevima 1110. i 1112.

21. *Tabekat el-hanefijje* (Generacije hanefija). Autor je Muhammed ibn Omer ibn Ak Šemsuddin (?-1552), poznat kao unuk Ak Šemsuddina (Hafid Ak Šemsuddin), hanefijski pravnik. Leksikon je po svoj prilici izgubljen. Nije nam poznato ime djela. Leksikon spominje Katib Čelebi.²⁸

22. *Tabekat el-hanefijje* (Generacije hanefija). Ahmed ibn Mustafa Taškubrizade (1495-1561), poznati osmanski historičar. Leksikon nije štampan. Jedan rukopis leksikona pohranjen je u Nacionalnoj biblioteci Kuvajta (El-Mektebe el-kuvejtijje el-vetanijje) u Kuvajtu pod rednim brojem 7.

23. *Tabekat el-hanefijje* (Generacije hanefija). El-Mevla Alija Šibli ibn Emrillah ibn Abdulkadir er-Rumi (1513-1571), poznat kao Kinalizade i kao El-Hinnai, hanefijski pravnik. Leksikon je štampan. Štampa je izašla u tri toma u izdanju Matbea Divan el-vakf es-senijj u Bagdadu.²⁹

27 Hajruddin Ez-Zirikli, *El-E'alam*, sv. 1, str. 67.

28 Katib Čelebi, *Keşf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1098.

29 Kinalizade, *Tabekat el-hanefijje*, Matbea Divan el-vakf es-senijj, Bagdad, 2005.

24. *Ketaib e'alam el-ahjar min fukaha' mezheb en-Nu'man el-muhtar* (Odred odabranih velikana - Pravnici odabranog mezheba Nu'manova). Autor je Mahmud ibn Sulejman er-Rumi el-Kefevi (?-1582), hanefijski pravnik i kadija iz Kefe u Turskoj. Knjiga je u rukopisu i nije izdavana. Jedan rukopis ovog leksikona se čuva u Biblioteci Mahmudijji u Medini pod rednim brojem 2575, a drugi rukopis u Biblioteci Kadirijji (El-Mektebe el-kadirijje) u Bagdadu pod rednim brojem 1242. El-Leknevi (1848-1887) je napisao sažetak ovog leksikona.³⁰

25. *Tabekat el-hanefijje* (Generacije hanefija). Kutbuddin Muhammed ibn Alauddin el-Hindi el-Mekki (?-1582), hanefijski pravnik. Rukopis je, po svoj prilici, izgubljen. Katib Čelebi navodi da je djelo imalo četiri sveska i da je jednom prilikom izgorilo sa autorovim knjigama. Autor je započeo ponovno pisanje svojih djela, ali nije stigao da ponovo napiše biografski leksikon hanefijskih pravnika, jer ga je smrt pretekla.³¹ Također, nije nam poznato ni puno ime leksikona. Rukopis leksikona spominje, pored dotičnog Katiba Čelebija, i Ibn Imad Halebi. I on spominje da je rukopis leksikona izgorio u požaru.³²

26. *Tabekat es-sade el-hanefijje* (Generacije hanefijskih vođa). Autor Abdullah es-Suvejdi, jedan od hanefijskih pravnika X hidžretskog stoljeća (XVI stoljeća n.e.). Leksikon je u rukopisu i nije štampan. Jedan rukopis se čuva u Berlinskoj biblioteci u Berlinu pod rednim brojem 10026, dok se drugi čuva u Javnoj orijentalnoj biblioteci Huda Bahš (Khuda Bakhsh Oriental Public Library) u Patni u sjeveroistočnoj Indiji pod rednim brojem 761/12.

27. *Et-Tabekat es-senijje fi teradžim el-hanefijje* (Blistave generacije - biografije hanefija). Pisac leksikona je Tekijjuddin ibn Abdulkadir et-Temimi el-Gazzi (1543/1544-1601), hanefijski pravnik i kadija, historičar iz Gazze. Leksikon spada u najveće i najznačajnije biografske leksikone hanefijskih pravnika, budući da obrađuje oko 2500 biografija. Napisan je 1585. godine (993. godine po Hidžri). Ima četiri sveska. Dio leksikona je štampan 1970. godine u jednom tomu u izdanju Visokog vijeća za islamske poslove (El-Medžlis el-e'ala li eš-šuun el-islamijje) u Kairu. Onda

30 Sažetak Lekneviya je obrađen pod brojem 32.

31 Katib Čelebi, *Keşf ez-zunun an esamijj el-kutub ve el-funun*, sv. 2, str. 1098.

32 Ibn Imad el-Hanbeli, *Šezerat ez-zeheb fi ahbar men zeheb*, sv. 10, str. 617.

je 1983.-1989. godine, u izdanjima Dar er-Rifai iz Rijada i Dar Hedžr iz Kaira, izašao ponovo prvi tom i još tri nova toma leksikona. Time je do danas samo pola rukopisa publikovano u četiri toma.³³

28. *El-Esmar el-dženije fi esma' el-hanefije* (*Svježe ubrani plodovi među imenima hanefija*). Autor Alija ibn Sultan el-Mulla el-Kari (?-1606), poznati hanefijski pravnik, muhaddis, mufessir, kaligraf, historičar, lingvista. Leksikon predstavlja sažetak leksikona *El-Dževahir el-mudijje*, Abdulkadira el-Kurešija. Štampan je prvi put u nakladi Biblioteke Huda Bahš u Patni u Indiji u jednom tomu. Štampan je kasnije i u sljedećim izdavačkim kućama: Matbea Divan el-vakf es-senijj u Bagdadu u dva toma, te Menšurat el-Džemel (Al-Kamel Verlag) u Kelnu u Njemačkoj u jednom tomu.³⁴

29. *Tabekat el-hanefije* (*Generacije hanefija*). Autor El-Kadi Halil ibn Muhammed er-Rumi Solakzade (?-1684), hanefijski pravnik i kadija, lingvističar, historičar. Knjiga nije štampana. Nalazi se u rukopisu u Biblioteci Velijjuddin-efendije (Velijüddin Efendi Kütüphanesi) u Istanbulu, kako spominje Zirikli.³⁵ Međutim treba naznačiti da je 1952. godine Velijjuddin-efendijina biblioteka prebačena u Državnu biblioteku Bajazid (Beyazit Devlet Kütüphanesi) u Istanbulu, u tamošnju kolekciju starih spisa (Yazma Eser Koleksiyonu).

30. *Mehamm el-fukaha' fi tabekat el-hanefije* (*Značajni pravnici među generacijama hanefija*). Autor El-Kadi Muhammed Kami ibn Ibrahim el-Edirnevi er-Rumi (1649-1724), hanefijski pravnik i kadija iz Edirnea. Leksikon je, najvjerovatnije, izgubljen. Spominje ga Ismail-paša Bagdadi.³⁶

31. *Hulasa el-dževahir fi tabekat el-eimme el-hanefije el-ekabir* (*Biserni sažetak-Generacije značajnih hanefijskih učenjaka*). Abdusselam ibn Muhammed ed-Dagistani (1718-1788), hanefijski pravnik, muhaddis. Leksikon, možda, nije sačuvan. Zirikli spominje leksikon i navodi da je njegov

33 Tekijjuddin el-Gazzi, *Et-Tabekat es-senije fi teradžim el-hanefije*, El-Medžlis el-e'ala li eš-šuun el-islamijje, Kairo, 1970, sv. 1; Ibid., *Dar er-Rifai-Rijad-Dar Hedžr*, Kairo, 1983-1989, sv. 1-4;

34 El-Mulla el-Kari, *El-Esmar el-dženije fi esma' el-hanefije*, Huda Bahš biblioteka, Patna, 2002.; Ibid., *Matbea Divan el-vakf es-senijj*, Bagdad, 2009.; Al-Kamel Verlag, Keln, 2012.

35 Hajruddin Ez-Zirikli, *El-E'alam*, sv. 2, str. 322.

36 Ismail-paša el-Bagdadi, *Idah el-meknun fi ez-zejl ala Kešf ez-zunun*, Mektebe El-Mesenna, Bagdad, 1941, reprint *Dar Ihja' et-turas el-arebijj*, Bejrut, *Dar El-Kutub el-ilmijje*, Bejrut, *Dar El-Ulum el-hadise*, Bejrut, sv. 4, str. 608.

rukopis bio tada (1959. godine) čuvan u Medini u kući Muhammeda ibn Osmana, unuka Abdusselama ibn Muhammeda Dagistanija.³⁷

32. *El-Fevaid el-behijje fi teradžim el-hanefijje (Lijepe koristi - biografije hanefija)*. Autor Ebu el-Hasenat Abdulhadj el-Leknevi (1848-1887), hanefijski pravnik iz Indije, muhaddis, historičar. Leksikon sadrži oko 600 biografija hanefijskih pravnika i predstavlja sažetak i reviziju leksikona *Ketaib e'alam el-ahjar min fukaha' mezheb en-Nu'man el-muhtar*, čiji je autor gorespomenuti Kefevi. Leknevi je napisao na marginama svoga biografskoj leksikona bilješke (ta'likat) koje je nazvao *Et-Ta'likat es-senijje ala El-Fevaid el-behijje (Sjajne bilješke na Lijepe koristi)*. Leksikon, zajedno sa bilješkama, odmah je i štampan. Sljedeći nakladnici su, između ostalih, publicirali ovaj leksikon: El-Matbe' el-Mustafai el-Muhammedi u Lahoreu (Pakistan), Dar es-Seade u Kairu, Dar el-Ma'rife u Bejrutu, Dar el-Erkam u Kairu.³⁸

33. *Tabekat el-hanefije (Generacije hanefija)*. Autor Afifuddin eš-Širvani. Leksikon je u rukopisu i čuva se u Egipatskoj biblioteci (Dar el-kutub el-misrijje) u Kairu pod rednim brojem 248/5.

Na osnovu priloženog, od spomenuta 33 sastavljena leksikona u datom višestoljetnom razdoblju, sačuvano je njih 21-22, od čega se njih 14-15 nalazi u rukopisu, a svega 7 je štampano (1 leksikon samo polovično).

Proučavanje biografija hanefijskih učenjaka na našim prostorima

Nažalost, na našim prostorima do sada nije napisan nijedan biografski leksikon, ni u osmanskome razdoblju, ni u razdobljima nakon njega, koji se zasebno bavi životopisima hanefijskih pravnika. Također, koliko je nama poznato, niko se do sada nije ozbiljno bavio temom biografija hanefijskih učenjaka na našim prostorima.

Međutim postoje djela koja se manje ili više bave dotičnom tematičkom.

37 Hajruddin Ez-Zirikli, *El-E'alam*, sv. 4, str. 7.

38 El-Leknevi, *El-Fevaid el-behijje fi teradžim el-hanefijje*, El-Matbe' el-Mustafai el-Muhammedi, Lahore, 1876; Ibid., Dar es-Seade, Kairo, 1906.; Ibid., Dar el-Ma'rife, Bejrut, 1906.; Ibid., Dar el-Erkam, Kairo, 1998.

Među našim djelima koja se dotiču biografija hanefijskih učenjaka, posebno se ističe djelo *Nizam el-ulema' ila hatem el-enbija'* (*Niz učenjaka do posljednjeg Božijeg poslanika*), jedini leksikon koji govori o hanefijskim pravnicima nebošnjacima, čiji je autor Hasan Kafi Pruščak (1544-1615), jedan od najvećih bošnjačkih učenjaka osmanskog perioda.

U islamskom svijetu postoji stara jedinstvena tradicija da učitelj (šejh) u svojoj idžazetnami (diplomi), koju je uručio svojim učenicima, a koja je vezana za određeno djelo ili oblast, navede ne samo svoje ime i ime svog/svojih učitelja već i lanac (sened) učitelja, odnosno imena svih ranijih učitelja sve do pisca, odnosno utemeljitelja. U duhu dotične tradicije, Hasan Kafija je izradio gorespomenuto djelo u kome je prvo dao popis, a onda kratke biografije svih svojih profesora u hanefijskom pravu - od poslanika Muhammeda, s.a.v.s., preko Ebu Hanife, osnivača hanefijske pravne škole, do svog direktnog profesora Kara Jilan Jahja-efendje (?-1575/6) - ukupno 34 biografije u 28 poglavlja, odnosno generacije.

Onda je u posebnom poglavlju ispisao svoju biografiju do 1008. godine po Hidžri (1599. godine), u kojoj je spomenuo i imena nekih drugih svojih profesora u hanefijskom pravu. Na kraju je posvetio poglavlje biografijama trojice svojih najodličnijih učenika - Alauddin Ali ibn Mustafa ibn Husamuddin Šehović (Šejhzade), Muhammed ibn Ahmed ibn Sejfuiddin Agić (Agazade) i mulla Muhammed ibn Hasan. Zbirno, djelo ima ukupno 30 poglavlja u kome je Pruščak obradio 27 biografija hanefijskih pravnika, među kojima su biografije 4 bošnjačkih hanefijskih pravnika, 10 biografija ashaba i tabiina na koje se poziva hanefijska pravna škola, te biografiju Muhammeda, s.a.v.s.³⁹

Pri pisanju ovog djela Kafija se služio njemu tada dostupnim biografskim leksikonima: *Vefejat el-e'ajan ve enba' ebna' ez-zeman*, pisac El-Kadi Ibn Hallikan⁴⁰; *Et-Tarih*, pisac Ibn el-Gazari el-Marakeš; već spomenuti *El-Dževahir el-mudijje fi tabekat el-hanefijje*, autor El-Kureši⁴¹; *Eš-Šekaik*

39 Vidi o djelu *Nizam el-evlija*: Hazim Šabanović, *Hasan Kafi Pruščak*, Prilozi za orijentalnu filologiju, 14-15/1964-65, str. 26-27; 28. Fikret Karčić, *Kako je hanefijski mezheb došao u Bosnu*, Islamske teme i perspektive, Kalem, Sarajevo, 2009., str. 8-20; Mehmed Handžić, *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua'ar el-busna*, Muessese džaize Abdulaziz Suud el-Babtini li ibda' eš-šua'ar, Kuvajt, 2010., str. ???.

40 Ibn Hallikan, *Vefejat el-e'ajan ve enba' ebna' ez-zeman*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1998, Dar Sadir, Bejrut.

41 Vidi u poglavlju *Osvrt na biografske leksikone hanefijskih pravnika do kraja XIX stoljeća* pod brojem 7.

en-nu'manijje fi ulema' ed-devle el-usmanijje, autor Ahmed Taškoprzuade (Tašköpruzade)⁴²; već spomenuti *Ketaib e'alam el-ahjar min fukaha' mezheb en-Nu'man el-muhtar*, autor el-Kefevi⁴³; već spomenuti *Et-Tabekat es-senijje fi teradžim el-hanefijje*, pisac Ibn Abdulkadir et-Temimi el-Gazzi⁴⁴ i dr.

Danas poznajemo dvije redakcije Kafjinog djela: jedna, dosta kratka, završena prije ili za vrijeme bitke pod Egerom 1005. godine po Hidžri (1596. godine), te druga, konačna i znatno opširnija, dovršena 1008. godine po Hidžri (1599. godine). Ovu drugu je Kafija kao dar podnio tadašnjem velikom veziru Bošnjaku Gazi Damadu Ibrahim-paši Novošeherliji.⁴⁵

Leksikon je preveden dva puta na bosanski jezik. Oba prijevoda su izdata. Prvi prijevod je načinio Mehmed Handžić, publiciran 1935. godine⁴⁶, a drugi Amir Ljubović i Fehim Nametak, publiciran 1983. godine.⁴⁷ Izvornik na arapskom jeziku nije štampan i nalazi se u rukopisima.⁴⁸ Samo je holandski istraživač Jan Just Witkam na engleskom jeziku predstavio faksimil rukopisa ovog djela koje čuva u Bratislavi sa zabilježenim indeksom.⁴⁹

42 Ahmed Taškoprzuade, *Eš-Šekaik en-nu'manijje fi ulema' ed-devle el-usmanijje*, Dar El-Kitab el-arebijj, Bejrut.

43 Vidi u poglavlju *Osvrt na biografske leksikone hanefijskih pravnika do kraja XIX stoljeća* pod brojem 24.

44 Vidi u poglavlju *Osvrt na biografske leksikone hanefijskih pravnika do kraja XIX stoljeća* pod brojem 27.

45 Vidi o Ibrahim-paši Novošeherliji: Mehmed Surejja, *Sicilli Osmani*, Istanbul, 1890., sv. 1, str. 97-98; Ibrahim Alajbegović Pečevića, *Historija*, Kalem, Sarajevo, 2000., sv. 2, str. 21, 22, 24, 25, 127-128; Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1931.; Muvekkit, *Povijest Bosne*, Kalem, Sarajevo, 1998., sv. 1, str. 210-211, 214, 216, 224, 225-227, 228, 229; Jusuf Ramić, *Bošnjaci u Egiptu u vrijeme tursko-osmanske uprave*, Kalem - CNS, Sarajevo, 2012., str. 5, 12, 16-17, 99; Jusuf Džafić, *Bošnjaci, veliki veziri Osmanskog carstva - 26 velikih vezira u Osmanskoj državi bili su Bošnjaci*, Saff, 350/2013, str. 47.

46 Hasan Kafi Pruščak, *Niz učenjaka do posljednjeg Božijeg poslanika*, Islamska dioničarska štamparija, Sarajevo, 1935.

47 Hasan Kafi Pruščak, *Niz učenjaka do posljednjeg Poslanika*, Izabrani spisi, Veselin Masleša, Sarajevo, 1983., str. 125-154.

48 Rukopisi su pohranjeni u: Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, br. 1930., fol. 65-88; Ibid., br. 98, fol. 13-33 (prijepis Mehmeda Handžića iz prethodnog rukopisa); Ibid., br. 946, fol. 31-49 (prijepis koji se nalazio u Fejziji medresi u Travniku, sačinjen 1026/1617. iz autografa); Ibid., br. 3673, fol. 85-88 (skraćena redakcija prebačena iz Karadoz-begove biblioteke, prepisao Mustafa ibn Hadži Muhammed ez-Zekeri iz autografa 1083./1672.); Orijentalni institut u Sarajevu, br. 252, list 104-137; Ibid., br. 2561 (noviji prijeпис); Univerzitetska biblioteka u Bratislavi, TF 136, fol. 43-54 (prijepis Salih ibn Hadži Alije iz 191/1777); Biblioteka medrese Kilič Ali-paše u Istanbulu (jedan prijeпис iz tog primjerka je imao prof. Mehmed Teufik Okić).

49 Jan Just Witkam, *Hasan Kafi al-Aqhisari and his Nizam al-Ulama ila Katam al-Anbiya*, Manuscripts of the Middle East 4, Ter Lugt Press, Leiden, 1989., str. 85-114.

Pored Kafijinog leksikona, postoje i drugi naši leksikoni, svi nastali u zadnjih 100-ak godina, koji se dotiču biografija određenih hanefijskih pravnika, odnosno biografija određenih bošnjačkih hanefijskih pravnika, ali u znatno manjem postotku nego Kafija. Uglavnom se radi o leksikonima koji obrađuju biografije značajnih ličnosti naših krajeva tokom osmanskog doba, odnosno životopise naših pisaca toga perioda. Zbog manje relevantnosti te ograničenosti prostora, u nastavku ćemo ukratko navesti samo one najznačajnije:

- Safvet-beg Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo, 1912.,
- Ibid., *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Matica hrvatska, Zagreb, 1931. (Ibid., *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Svjetlost, Sarajevo, 1986.),
- Mehmed Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih Muslimana*, Državna štamparija, Sarajevo, 1933.,
- Ibid., *Dževher el-esna fi teradžim el-ulema' ve eš-šua' el-busna*, Muessele džaize Abdulaziz Suud el-Babtin li ibda' eš-šua', Ku-vajt, 2010.,
- Kamil al-Buhi, *Arapski radovi jugoslovenskih pisaca*, doktorski rad, odbranjen na Filozofskom fakultetu na Beogradskom univerzitetu, Beograd, 1963., neobjavljen,
- Hazim Šabanović, *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Svjetlost, Sarajevo, 1973.,
- - Smail Balić, *Die Kultur der Bosniaken*, Universitätsbuchdrucker Adolf Holzhausens (UAH), Beč, 1973. (Ibid., *Die Kultur der Bosniaken:supplement*, Beč, UAH, 1978.; Ibid., *Kultura Bošnjaka - muslimanska komponenta*, IPP "R&R,Tuzla-Zagreb, 1994.),
- Muhsin Rizvić, *Pregled književnosti naroda Bosne i Hercegovine - Književnost u doba osmanlijske vladavine*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1985.,
- Muhamed Ždralović, *Bosansko-hercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.,
- Fehim Nametak, *Pregled književnog stvaralaštva bosanskih Muslimana na turskom jeziku*, Sarajevo, 1989.

Pogovor

U ovom radu pokušali smo prvo da se ukratko osvrnemo na razvojni tok pisanja biografskih leksikona u islamskom svijetu, posebno biografskih leksikona islamskih pravnikā. Onda smo predstavili biografske leksikone hanefijskih pravnikā sastavljene do kraja XIX stoljeća (početka XIV hidžretskog stoljeća), njih 33. Na koncu smo govorili o proučavanju biografija hanefijskih učenjaka na našim prostorima, prilikom čega smo utvrdili da, izuzev djela Hasana Kafija Pruščaka *Nizam el-ulema ila Hatem el-enbija'*, te osvrta na određene biografije u 10-ak naših leksikona, koji inače govore o čuvenim osobama i piscima osmanskog doba, nije mnogo pisano. Nadamo se da će ovaj članak pionirske prirode potaknuti daljnja istraživanja ove tematike, te na kraju iznjedriti i domaće biografske leksikone hanefijskih pravnikā.

يوسف جافيتش

كتب تراجم الفقهاء الحنفيين ودراسة تراجم الفقهاء الحنفيين في أنحائنا

أتى المؤلف في هذه المقالة بلمحة إلى مجرى تطور كتب التراجم في العالم الإسلامي ولا سيما كتب تراجم الفقهاء الحنفيين، ثم انتقل بعد ذلك ليتناول دراسة تراجم الفقهاء الحنفيين في أنحائنا. ومما يدعي أن ما هو مؤلف لدينا في هذا المجال قليل فليس هناك إلا كتاب «نظام العلماء إلى خاتم الأنبياء» لحسن كافي بروشتشاك بالإضافة إلى لمحات قصيرة في بعض كتب التراجم لدينا والتي تتناول مشاهير الشخصيات والأدباء من العهد العثماني، وأشار المؤلف في النهاية إلى ضرورة القيام بالمزيد من الدراسات لدينا في هذا المجال.

Yusuf Dzafic

Biographical Lexicons of Hanafi Jurists and the Study of Biographies of Hanafi Jurists in Our Region

The author refers to the developmental course of writing biographical lexicons in the Islamic world, especially biographical lexicons of Islamic jurists. He then refers to the study of biography of Hanafi scholars in our region. He claims that, with the exception of work of Hassan Kafi Pruscak: *Nizam al-Ulema ila Hatem al-Anbiya'*, and reviews of certain biographies in ten or so of our lexicons, which otherwise are mostly about famous individuals and writers of the Ottoman period, is not much written about the topic. Therefore he points out the need for our further research on this subject.

Fascinantna aktuelnost Šuvalićeve književne filozofije

Emin Mesić¹

profesor komunikoloških nauka
tvusk@net.hr

Sažetak

Za desetak godina plodnog književnog rada (1928 – 1936), književnik Murat Šuvalić je u raznim časopisima bošnjačke kulturne i nacionalne orijentacije objavio značajan broj proznih i poetskih radova koji su se rado čitali među bosanskim muslimanima. Literarno i publicističko djelo Murata Šuvalića obimom objavljenih knjiga nije golemo, ali je tematski, jezički i stilski vrlo bogato i raznovrsno. Murat Šuvalić je rođen 10.02.1897. godine u Bosanskoj Krupi, gdje je završio mekteb i pučku školu. Gimnaziju je završio u Bihaću. Najveći dio života proveo je u rodnom gradu, a kraće vrijeme je živio i radio u Banjoj Luci. Umro je u Bosanskoj Krupi 19.03.1936. godine.

Ključne riječi: proza, publicistika, reportaža, satira, stil, etika

Uvod

Iako desetljećima zaboravljen i odbačen na marginu bosanskohercegovačke literarne javnosti, danas je književnik Murat Šuvalić (1897-1936), zahvaljujući bošnjačkoj kulturološkoj orijentaciji nekih naših mladih intelektualaca, donekle vraćen na mjesto koje mu odavno pripada u savremenoj bosanskohercegovačkoj kulturi. Sredinom prošle godine iz štam-

¹ Autor je doktor komunikoloških i žurnalističkih nauka, docent na predmetima Komunikacijske vještine i Teorije komunikacija i medija na Univerzitetu u Bihaću.

pe je izišla studija pod naslovom „Život i djelo Murata Šuvalića“, mladog bosanskokruskog autora Edvina Alijanovića, koja predstavlja kontinuitet njegove preokupacije Šuvalićevim književnim stvaralaštvom. Nepravedno zaboravljenog sugrađanina, neprestano buntovnog i progresivnog, ali, i napose, raskošno talentiranog zavičajnog literatu, autor fokusira iz različitih uglova. Još je u svome magistarskom radu pod nazivom „Zbiljni i imaginarni svijet u tekstovima Murata Šuvalića“

Murat Šuvalić (1897-1936)

Alijanović u prvi plan stavio dominantne odrednice Šuvalićeve sveukupne umjetničke orijentacije. To su, prvenstveno, ironija i satira, koje u žanrovskom smislu jasno definiraju cjelokupan književni opus ovog bošnjačkog pisca.

Dosljednom deskriptivnom elaboracijom svojih izvornih promišljanja kao i višedimenzionalnim istraživanjem Šuvalićeve proze i poezije, Edwin Alijanović također naglašava realizam kao i dokumentarističku karakteristiku jednog broja novela Murata Šuvalića. Upravo je to ono što je umjetničkom izrazu Murata Šuvalića dalo originalnu osobenost i savremenost, koja je fascinantno uporediva sa aktuelnim procesima u bosanskohercegovačkom društvu.

Važan aspekt Šuvalićevog intelektualnog aktiviteta je uzajamna isprepletenost njegovog književnog, praktičnog i javnog djelovanja, a sve to usmjereno je prema jedinstvenom cilju, čiji je zajednički nazivnik traganje za socijalnom pravdom. Kao što je poznato, glavna karakterna crta Murata Šuvalića je bila upravo briga za „malog čovjeka“, zbog koga je bio spreman i na vlastitu žrtvu. Šuvalićevo socijalno buntovništvo predstavljeno je u svjetlu različitih kritičkih opservacija. S jedne strane označeno

je njegovim razočarenjem u Austro-Ugarskou carevinu, a s druge strane nepomirljivim stavovima o nenarodnom Karađorđevićevom režimu, koji je bio okrenut protiv „malog čovjeka“ kao glavnog junaka mnogih njegovih književnih tekstova. Poznato je da je Šuvalić pod metaforom „mali čovjek“ podrazumijevao cjelokupnu bosansku sirotinju, ali zbog njihovog ponižavajućeg položaja to je, najvjerovatnije, ponajprije bio i sinonim za većinu bosanskih muslimana koji su bili žrtve nekadašnjih nedemokratskih represivnih režima.

Zavičajni i bosanski pisac

U metodološko-strukturalnom pogledu knjigu „Život i djelo Murata Šuvalića“ autor Edvin Alijanović je razvrstao u šest poglavlja. U prvom poglavlju pod naslovom „Zamrli tokovi bosanskohercegovačke književnosti“, Alijanović apostrofira geostrateški prostor Krajine kao mjesto susretanja istočnih i zapadnih kultura i njihova kulturološka prožimanja. U tom kontekstu autor razložno portretira dvije ličnosti: s jedne strane Hasanagu Beširevića Pećkog, te književnika Huseina Šehića, s druge strane, koji su svaki na svoj način presudno utjecali na formiranje ličnosti Murata Šuvalića. U svjetlu različitih povijesnih književno-teorijskih promišljanja i susretanja sa Šuvalićevim književnim radom, autor u drugom poglavlju analitički razmatra „historijsko-književno određenje Murata Šuvalića i njegovog djela“. Analitički metodološki pristup on koristi i za elaboraciju žanrovskih, stilskih i faktografskih elemenata u okviru Šuvalićeve pripovijetke, kao i putopisne reportaže i publicistike, što konkretizira u trećem i četvrtom poglavlju.

Pored izraženog osjećaja za socijalnu pravdu, a što je osnovna ideja većine njegovih radova, Murat Šuvalić, pogotovo u svojim publicističkim tekstovima promptno reagira na svaki članak srpske i hrvatske štampe, koja je u pravilu bila nedobronamjerna prema bošnjačkom pitanju i bosanskim muslimanima. On vrlo često komentira i šalje odgovore uredništvima spomenutih časopisa, izražavajući svoj protest zbog negativnih kulturoloških i religijskih konotacija upućenih muslimanima. Iako su ovi tekstovi najčešće objavljivani na marginama srpske i hrvatske štampe, pretežno štampani non-parelom, zbog oštine Šuvalićevog

jezika i jezgrovitog sadržaja, bili su vrlo zapaženi u tadašnjoj čitalačkoj javnosti. Ove Šuvalićeve rukopise preuzimali su skoro svi tadašnji časopisi bošnjačke provenijencije, pa ih i danas lahko pronalazimo u raznim arhivama i boljim bibliotekama. Bez ovih tekstova teško da bi bilo moguće cjelovito razumijevanje satiričko-kritičkog diskursa ovoga pisca.

Tako, naprimjer, u „Novom Beharu“ II/1928-29, Šuvalić objavljuje apel iz Bosanske Krupe da se zaustavi masovni odlazak Krajišnika u Tursku. Tom prilikom, on bez imalo kompleksa izražava svoju zabrinutost i zbog toga zauzima kritički stav prema turskoj državnoj politici koja podstiče iseljavanje Bošnjaka, isključivo zbog vlastitih interesa. Murat Šuvalić u ovom apelu ističe, kako Bošnjake Turci naseljavaju u pogranična područja Anadolije „gdje pate od gladi, od komitskih noževa i malarije“.²

Na sličan način Šuvalić kritizira pisanje zagrebačkog lista „Obzor“. U „Novom Beharu“ III/1929-30 pod naslovom „Prigodom pedesetogodišnjice popisa pučanstva u Bosni i Hercegovini“, on vrlo argumentirano opovrgava navode autora Stjepana Ilića o uzrocima pada nataliteta kod bosanskih muslimana. Glavni uzrok pada nataliteta kod muslimana, ovaj hrvatski autor nalazi u, navodno, „lošim zdravstveno-higijenskim uvjetima“. Na takve nedobronamjerne i neargumentirane tvrdnje Šuvalić reagira kontraargumentacijom, vrlo energično i odmjereno, manirom iskusnog polemičara. On, pored ostalog, navodi da je „nepobitno utvrđeno da muslimanski svijet sa zdravstvene i higijenske strane mnogo bolje živi nego njegovi susjedi“. U svome reagiranju na sadržaj spomenutog teksta, kao osnovni razlog enormnog pada nataliteta kod bosanskih muslimana u pedesetogodišnjem razdoblju, Šuvalić navodi česte migracije u Tursku, zbog „hrđavog upravljanja zemljom“.

Između tradicionalnog i modernog

U studiji „Život i djelo Murata Šuvalića“, autor Edvin Alijanović vrlo odgovorno i kompetentno analizira Šuvalićev književni i publicistički rad. U poglavlju pod naslovom „Murat Šuvalić revolucionarna snaga bošnjačke književnosti“, žanrovski su razvrstani Šuvalićevi tekstovi na če-

2 Šuvalić, Murat, Selenje bosansko-hercegovačkih muslimana u Tursku, „Novi Behar“, Sarajevo, II/1928-29, str. 243.

tiri područja: pripovijetke, poeziju, putopis i publicistiku. Promatrajući Šuvalićevu prozu u funkcionalnom kontekstu estetsko-etičkih afiniteta i principa, autor svoju analizu razvija na relaciji između tradicionalnog i modernog, gdje je modernost fascinantno identična aktuelnom trenutku onoga vremena. Murat Šuvalić kao pripovjedač sa lakoćom, jednako, besprijekorno dokumentira kako lokalne tako i svjetske društvene procese i probleme svoga vremena, pri čemu posebno naglašava kako „Šuvalićeva naracija predstavlja oblik društvenog kriticisma i patriotskog odnosa prema nacionalnom kontekstu“. S tim u vezi njegova proza tematski usmjerena prema osmanskome periodu, pokazuje puni etički smisao, empatički osjećaj prema čovjeku i stav tolerancije prema svim ljudima bez obzira na vjeru, naciju i kulturu, kao i prema burnim zbivanjima unutar bošnjačko-muslimanskog korpusa u tom vremenu.

Iako nikada nije putovao u zemlje Bliskog istoka, Murat Šuvalić filigranskom preciznošću opisuje prostranstva, ljude i zbivanja u tadašnjem Egiptu, Palestini, Maroku, Afganistanu i drugim islamskim zemljama, što upućuje na njegovo izvrsno znanje iz geografije, kao i na svestrano razumijevanje tadašnjih socijalnih i političkih prilika u tom dijelu svijeta. Ovi rukopisi Murata Šuvalića u žanrovskom pogledu nisu ništa drugo nego putopisne reportaže, koje su napisane snažnom, umjetničkom imaginacijom i vladanjem odličnim znanjem o aktuelnim zbivanjima na tadašnjem Bliskom istoku. Naročito su impresivni tekstovi „Afganistan i Afganci“, „Palestina“ i „Misir“, u kojima Šuvalić opisuje povijest arapskih naroda, njihovu kulturu, socijalnu situaciju i političke prilike pod kolonijalnim režimima.

Prepoznatljivom kritikom protkanom specifičnim krajiškim humorom, on osuđuje marionetske arapske vladare koji su „radi sopstvenog užitka prodali vlastite zemlje“. U putopisnoj reportaži o Afganistanu Šuvalić kaže kako je „Afganistan značio i značice u svjetskom koncernu država vazda jednu snagu, ali on može biti snažan samo onda, ako bude emancipovan od engleske supremacije“.³

Tekstovi o Palestini koje je Šuvalić objavljivao u „Novom Beharu“ tokom 1931. godine, bili su toliko popularni da se tiraž tog časopisa bio

3 „Novi Behar“ 1929/1930

utrostručio, budući da je pored historijskih analiza židovskog pitanja, vrlo stručno i kompetentno interpretirao tadašnje političke prilike u vezi s Palestinom i obespravljenosti Palestinaca, koji su protjerani sa vlastite zemlje.

Satira, alegorija i kritika

Općenito uzevši, Šuvalić je potpuno okrenut kritičkom odnosu prema svemu onom što ugrožava etničku i vjersku samobitnost njegovog naroda, a naročito je bio oštar prema takozvanoj „austro-ugarskoj okupatorskoj vlasti“, s kojom se počeo sukobljavati još dok je bio đak bihačke gimnazije. Jednako je snažan i Šuvalićev kriticism srpskog nacionalizma i hegemonizma, odnosno diktatorskog režima srpske dinastije Karađorđević.

Baveći se biografijom i književnom ostavštinom Murata Šuvalića, još je Alija Nametak ukazao na satiričko-alegorijske dionice njegovih proznih radova, u kojima je bez ostatka ismijavao dinastiju, putem lika i djela bana Vrbaske banovine, Milosavljevića.⁴

Autor knjige o književniku Muratu Šuvaliću znatan dio svoga istraživanja posvećuje biografskim crticama iz piščevog života i literarnog djelovanja. Tako on otkriva i neke nepoznate činjenice i detalje, a u tom kontekstu posebno su zanimljiva sjećanja Šuvalićevih savremenika i prijatelja kao što je bio književnik Husein Šehić i drugi. Oni su zapisali do sada potpuno zaboravljene fragmente iz piščevog privatnog života. Upravo se iz toga mogao najbolje rekonstruirati ljudski karakter i intelektualni portret Murata Šuvalića. Negovi prijatelji i poznanici ga pamte kao čovjeka uvijek spremnog na šalu, da pomogne ljudima u nevolji, da svakom ko mu se obrati pruži najbolji savjet...!

Iako i sam vrlo često izložen neimaštini i svakojakim socijalnim nevoljama, bezuvjetno je dijelio svoj skromni imetak sa brojnom krupskom sirotinjom. Književnik Husein Šehić, koji je sve do kraja Šuvalićevog života bio njegov bliski saradnik i istomišljenik, zabilježio je mnogo duhovitih epizoda nastalih tokom njihovog višegodišnjeg druženja. Izrazita

4 Nametak, Alija, predgovor Zbirke Murata Šuvalića pod naslovom „Izabrane pripovijesti“ u izdanju knjižare „Kalajdžić“, Mostar, 1942.

sklonost humoru, kao što to naglašava i Šehić, zorno ilustruje kulturološku i karakternu širinu Murata Šuvalića, njegovu naobrazbu i darovitost. Sve ovo na najbolji način upotpunjava i obogaćuje sveukupni intelektualni profil ovog književnika.

U nekrologu izgovorenem na dženazi Murata Šuvalića, Husein Šehić je, pored ostalog, istakao da bi Šuvalićevo sveukupno životno i književno djelo bilo sasvim drugačije da on nije morao ogromnu količinu energije potrošiti da bi ga sredina u kojoj je živio i radio mogla razumjeti i shvatiti.⁵ Nažalost, ni nakon osamdeset godina od smrti Murata Šuvalića, mnogi ideali kojima je težio i za koje se borio, još uvijek nisu ostvareni. U brojnim savremenim procesima i događajima može se naći dosta sličnosti kao i u vremenu u kojem je Šuvalić živio i djelovao, što njegovo književno djelo čini još zanimljivijim i aktuelnijim.

Iako širinom svoga literarnog opusa Murat Šuvalić zaslužno nosi atribut bosanskohercegovačkog književnika, ipak tematski mu je najbliži bio život i sudbina Krajišnika, iz čega je "crpio teme i inspiraciju za svoje brojne pripovijetke koje su, više ili manje, sve imale socijalnu podlogu protkanu tradicijom i kulturom Bošnjaka i motive sredine u kojoj žive".⁶

Šuvalić je o vjeri govorio emotivno i sa divljenjem i izrazitim poštovanjem. „Vjera je moral i razum, a te dvije komponente potrebne su čovjeku, kao misaonom biću, da je čovjek. Kur'an je kao najveći kodeks ljudske etike, morala i razuma poput amaneta došao ljudstvu da ga iz neznanja i barbarstva izvede razumu, moralu i napretku“.⁷

Na kraju svoje studije o životu i djelu književnika Murata Šuvalića, autor Edvin Alijanović pravi određene komparacije sa djelima drugih bošnjačkih pisaca onoga vremena. Pri tom se naglašava neosporna umjetnička vrijednost Šuvalićevog književnog djela, uprkos određenim tendencijama da se ona ospori. Svakako da raduje činjenica što se prema ovom bosanskohercegovačkom piscu u novije vrijeme rađa jedna realnija, savremena predstava, koja je domaćoj književnoj javnosti potpunom

5 „Mnogo je energije utrošio u borbi protiv društvenih napasti njegove sredine, koju je mogao upotrijebiti na književnom polju“(Šehić, Husejn, Naše rahmetlije, Novi Behar, Sarajevo, L.IV 1936., str. 273)

6 Alijanović, Edvin, „Život i djelo Murata Šuvalića“, Gradska biblioteka Bosanska Krupa, 2014., str.76.

7 Šuvalić, Murat, „Ja sam kadija, a ti nijesi ništa“, Novi Behar, Sarajevo, 1931., broj 5., God. V

i čistom argumentacijom rasvijetlila sliku u Šuvalićevom književnom i intelektualnom djelovanju između Prvog i Drugog svjetskog rata.

Zaključak

Uprkos tome što je ime i djelo Murata Šuvalića u zadnjih desetak godina znatnim dijelom revalorizirano, on i nadalje u široj kulturnoj javnosti slovi kao pisac čije je literarno i publicističko djelovanje u prvoj polovini 20. vijeka, nepravедno zameteno i prepušteno zaboravu. Sličnu sudbinu doživjeli su i mnogi drugi bošnjački pisci. U vremenu u kojem su živjeli i pisali bili su izloženi burnim procesima smjena vlasti i ideologija, diktatura i policijskih režima, te su bili u svim književnim opservacijama grubo potiskivani. U doba komunističke države, predstavljani su samo oni bošnjački pisci starije književne generacije koji su svojim ideološkim opredjeljenjima bili na strani komunističke partije.

Nepravdu prema Muratu Šuvaliću prvi je otklonio tek 1980. godine Muhsin Rizvić, a nakon agresije i rata u BiH, isto je učinio i Enes Duraković, uvrštavanjem nekih Šuvalićevih književnih radova u Antologiju bošnjačke pripovijetke XX vijeka. Međutim veliki dio odgovornosti za dalju valorizaciju imena i djela mnogih bošnjačkih pisaca i intelektualaca bošnjačke provenijencije, leži na savremenoj generaciji književnih kritičara, kao i na naučnicima u oblasti književnosti i drugih humanističkih kulturoloških disciplina.

Literatura:

- Alijanović, Edvin, *Život i djelo Murata Šuvalića*, Gradska biblioteka, Bosanska Krupa, 2014.
- Cerić, Salim, *Muslimani srpskohrvatskog jezika*, Svjetlost, Sarajevo, 1968.
- Duraković, Enes, *Antologija bošnjačke pripovijetke XX vijeka*, Alef, Sarajevo, 1995.
- Duraković, Enes, *Bošnjačke i bosanske književne neminovnosti*, Zenica, 2003.
- Džafić, Rizo, *Izabrana djela Murata Šuvalića*, Bosanska Krupa, 1997.
- Šuvalić, Murat, *Izabrane pripovijesti*, Prva muslimanska narodna knjižara, Sarajevo, 1942.

Interpretacija sunneta u djelima Tariqa Ramadana

Alen Duraković

student postdiplomskog studija na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu
e-mail: durakovicalen@gmail.com

Sažetak

U radu koji je pred vama analizirana je interpretacija sunneta u djelima Tariqa Ramadana (*Moje Uvjerjenje, Stopama Božijeg Posanika, Biti evropski musliman i Radiklana re-forma*). Rad ima za cilj da čitaocu približi kako i na koji način spomenuti autor shvata i interpretira praksu Poslanika u današnjem vremenu i okolnostima. Tekst čitaocu nudi analizu konkretnih primjera kada je u pitanju predstavljanje i praktikovanje sunneta u životu muslimana koji su nastanjeni na prostoru Evrope, ali i muslimana koji žive u muslimanskim zemljama. Rad nije prikaz knjiga objavljenih na bosanskom jeziku, već prikaz načina i interpretacije sunneta u djelima koja su dostupna čitaocima. Rad nudi analizu primjene i interpretacije sunneta od strane Tariqa Ramadana u djelima koja su popularna među čitaocima a posebno mlađom populacijom. U radu je predstavljeno na osnovu čega je u djelima spomenutog autora tako snažno izražena reformistička nota čitanja i shvatanja Kur'ana i sunneta i njihove primjene u današnjem vremenu i na različitim geografskim mjestima.

Ključne riječi: sunnet, interpretacija, reforma, obnova vjerske misli

Uvod

U toku nastajanja nekog djela, bez posebnog osvrta da li se radi o književnom djelu, tekstu, istraživanju ili je u pitanju kreiranje nečega od materije, na čovjeka u toku tog procesa utječu različite okolnosti, koje

on nekada svjesno a nekada nesvjesno uključuje u svoj rad, nekada to i sam primijeti a nekada mu na to drugi ukažu. Kako god, naša djela su sačinjenja iz naše unutrašnje pobude i našeg životnog iskustva prožetog stečenim znanjima. Nije rijetka konstatacija kada govorimo o stvarima vjere da se od ljudi čuju konstatacije i zaključci da je islam sveltremen da ima odgovore na sva pitanja, da je naljepša vjera... sve to islam jeste, ali shvatanje islama kao naše vjere vrlo često nije savremeno, adekvatno uvjetima i sredini u kojoj živimo, muslimani uslijed neznanja vrlo često islamu pripisuju stvari koje nisu od njega, okivaju islam u čvrsti oklop čineći ga tako stranim i teškim drugima. Naš iman i vjerovanje se oslikavaju u našim djelima, to treba biti sinhronizovano i kompatibilno.

Od današnjeg muslimana se ne traži da „izmišlja ibadete“ niti da odlučuje šta će i u kolikoj mjeri primijeniti u svom životu od vjere. To što ne postoji hilafet kao oblik upravljanja i vladavine ne znači da čovjek Šerijat i vjeru ne može osobno primjenjivati i u sredinama koje nisu muslimanske. Mi danas trebamo odgovor i rješenje kako artikulirati svoju vjeru i praksu kroz moderne i savremene naučno-tehnološke izume, ali i kroz društveno-politička uređenja i na taj način biti sudionikom društvenih zbivanja, ali u „našu“ korist i shodno našim principima vjere. To je proces koji zahtijeva angažiranje kompletnog bića ummeta, od najmlađeg do najstarijeg njegovog člana, uz iskreno vjerovanje i ispravno djelovanje.

Na stranicama koje slijede ukratko je predstavljena interpretacija sunneta i njegovo shvaćanje i primjena u savremenim okolnostima i dešavanjima. Interpretacija sunneta u djelima Tariqa Ramadana je njegovo osobno shvaćanje i primjena sunneta u životima današnjih muslimana koji žive širom svijeta. Ona nije obavezujuća za čitaoca, ali ona čitaoca navodi da ponovno razmišlja o porukama poslanika Muhammeda, a.s.

Djela koja su analizirana za ovaj rad su: *Moje uvjerenje; Stopama Božijeg Poslanika; Biti evropski musliman i Radikalna reforma.*

Karakter djela Tariqa Ramadana

Uopćeno govoreći sva djela koja su prevedena na bosanski jezik i koja su dostupna našoj čitalačkoj javnosti su obojena afirmacijom, kritikom,

progresom i nadom. Osim djela *Stopama Božijeg Poslanika*, koje je izričito posvećeno poslaniku Muhammedu, a.s., i njegovom životu i misiji, ostala njegova djela su ista po ideji, ali ne i po formi. Naime on redovito govori o potrebi preispitivanja našeg pogleda i odnosa spram islama, ponovnog tumačenja i shvatanja općih i univerzalnih principa koji su imanentni Kur'anu i sunnetu Poslanika.

Sunnet se u ovim djelima spominje povremeno i to u momentima u kojima je i sam Poslanik iskušan novim sredinama i okolnostima i bio prinuđen da promišlja poruke Kur'ana i da ljudima daje odgovore, jer su ashabi jedino od njega mogli da dobiju rješenja za nove situacije.

Tariq Ramadan, kada govori o sunnetu Poslanika, u svojim djelima uglavnom uzima hadise moralno-etičke prirode kojima želi pokazati (protumačiti na svoj način) čitatelju da je Poslanik u nekim momentima ostavio na slobodnu volju ashabima kako da postupe u novim situacijama. Za razliku od nekih autora on se ne ustručava da napravi direktnu paralelu danas naspram momenta u životu Poslanika, a.s.

Poseban je dio u knjizi *Stopama Božijeg Poslanika* kada opisuje situacije žena Poslanika, a.s., njihov odnos spram njega, odnos pojedinih ashaba prema svojim ženama, navodeći čitaoca da razmišlja o tom pitanju u okolnostima i izazovima današnjice. U jednom dijelu knjige o životopisu Poslanika kada govori o naredbi da žene Poslanika komuniciraju sa ostalim svijetom iza vela (hidžaba), on napominje i potcrtava da se to odnosilo samo na žene Poslanika a ne na sve žene. Možda i zbog nekih stavova koji na prvi pogled izgledaju liberalno on i jeste osuđen od strane jednog dijela muslimana kao inovator a ne reformator, kako on voli kazati za sebe.

Teme koje obrađuje Tariq Ramadan su u isto vrijeme, važne, inovativne a uz to i kontroverzne. Važne iz razloga što se muslimanima Evrope nije puno posvećivalo pažnje kada je u pitanju problem obredoslovlja i organizacije vjerskog života. Inovativne jer autor traži vezu i sponu u djelovanju Poslanika u novim situacijama u kojima su se nalazili i situacije u kojima se nalaze muslimani Evrope i kontroverzne - iz prostog razloga - što se ulema poziva na iste izvore a ima dijametralno različite stavove.

Dok u Saudijskoj Arabiji i muslimanskom svijetu razmišljaju o davanju prava glasa ženi, izdaju fetve o pukuđenosti vožnje automobila od strane žene, na drugom kraju se isti izvori shvaćaju u svjetlu progressa i općedruštvene koristi i angažiranja za zajednicu i društvo u cjelini, borbi za legitimnost i reprezentativnost. Njegovo pozivanje na položaj žene u vremenu Poslanika, a.s., kada govori o momentima da su žene učestvovalе u nekim vojnim pohodima navodi ga da uputi prigovor o statusu žene kod današnjih muslimana općenito, ali iz konteksta teksta vrlo direktan prigovor položaju žena u islamskom svijetu.

“Ulemi je također bilo jasno da njihovi muslimanski savremenici jednako kao i buduće generacije ne treba da se ograničavaju mišljenjima koja je ulema definirala u određenim vremenima i za određene kontekste, sa historijskog stanovišta, studije i mišljenje ove uleme bili su samo sredstva a nikako konačna rješenja.”¹

U njegovim djelima je (utjecaj njegovog izučavanja i bavljenja filozofijom) na momente prisutno i ono filozofsko pitanje zašto nešto? I zbog čega nešto? Kroz svoja djela spominje konstataciju društvenog konteksta i samog djelovanja Poslanika, ograničavajući nekada postupke Poslanika na upravo njegovo vrijeme kada je živio i djelovao. Napominje da je i sam Poslanik bio malo zatečen kada je došao u Jesrib i kada je iz “trgovačkog” društva došao na prostor “zemljoradnje, poljoprivrede”, ali i otvorenost žena u Jesribu da pitaju i da se bore za svoje mjesto u društvu.

“Sunnet, drugi izvor islamske pravne nauke, potvrđuje, specificira i mnogo rjeđe dodaje neke elemente onome što je već prezentirano u Kur'anu. Hadisi čiji je proces utvrđivanja vjerodostojnosti tokom vremena postao samostalna disciplina, dopušta ulemi da razumije Božansko učenje cjelovitije i dublje te oni dalje pomažu muslimanima na putu koji treba da slijede.”²

Tariqova interpretacija sunneta

1 Tariq Ramadan, *Biti evropski musliman*, Udruženje ilmije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini; Sarajevo, 2002., str. 63.

2 *Biti evropski musliman...*, op. cit., str. 84.

Pokušavajući razumjeti šta je za spomenutog autora sunnet i kako ga on tretira u svojim djelima, možemo primijetiti da se on prije svega, najvećim djelom poziva na Kur'an i situacije koje su tamo spomenute koje kasnije povezuje sa aktuelnim dešavanjima. Sunnet za njega ima potporu, i on želi naglasiti onima koji izučavaju hadise i sunnet radi sebe da obrate pažnju na socio-društvena kretanja i status kada su hadisi nastajali, šta je bio uzrok određenom hadisu, da li su neki od hadisa izrečeni u posebnim prilikama i kao takvi važe i danas, ali samo u posebnim i sličnim prilikama, da li su određeni hadisi zamijenjeni nekim drugim?

On nekada u djelima povezuje faze i stanja muslimana današnjice sa fazama i stanjem muslimana u doba Poslanika. Kod njega je primjetna ova konstatacija: da muslimani više ne mogu na svoje zemlje (koje su većinski muslimanske i sa islamskom upravom) gledati kao na daru-l-islam jer u njima život muslimana nije siguran, jer u tim zemljama se osnovna načela islama ne poštuju, pored sigurnosti kod njih je problem i shvatanje i primjena principa islama i onoga što je Poslanik oporučio i ostavio u emanet. Kod njega se nalazi nova klasifikacija i određivanje današnjeg stanja koje bi muslimani trebali da usvoje i da razlikuju u svojem daljnjem djelovanju, posebno učenjaci.

Kada govori o Poslaniku, a.s., napominje da je Poslanik kada bi se obraćao ashabima ili kada bi odgovarao na njihova pitanja uzimao u obzir njihove sposobnosti i osobenosti te na osnovu toga davao upute i odgovore.

U namjeri da današnjem muslimanu približi život poslanika Muhammeda, a.s., on napominje da današnji musliman treba da zna da je dužan promišljati vjeru u vremenu u kojem živi i da se ne treba zadovoljavati rješenjima koja su od "prije" kako ne bi došao u situaciju adaptacije i mirnog prihvatanja okolnosti i stanja bez namjere i želje za mijenjanjem.

Kada govori o hadisu Poslanika "Najbolji čovjek je onaj koji najviše koristi ljudima" Tariq upućuje muslimane na djelovanje, na rad, angažiranje, preduzetništvo, jer iskrena vjera ne može proći bez zapaženog djelovanja i stremljenja ka boljem i pravednijem društvu. Ajet u kojem Allah, dž.š., kaže *A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali* Tariq tu-

mači u svjetlu poziva nemuslimana u islam a nikako kao poziv na sukob i borbu.

Njegovo "reformističko" shvatanje vjere uopće, uslijed okolnosti u kojima se nalazi cjelokupan muslimanski svijet, vrlo često nailazi na osudu i negodovanje, ali Tariq očigledno "igra na kartu" mlađe populacije koja je željna novih "savremenih" interpretacija koje će muslimane prikazati u pravom svijetlu.

Ne može a da se ne primijeti da Tariq ima momenata u knjigama u kojima po cijelo poglavlje nema nikakvog pozivanja na praksu Poslanika, nema citiranih hadisa ni predaja, uglavnom je baziran na predstavljanju važnosti savremenog shvatanja načela i principa koji proistječu iz Kur'ana i sunneta te njihovog ssevremenog trajanja kao inspiracije za učenjake i pravnike. Zanimljivo je da u jednoj od knjiga objašnjava i upoređuje stanja u kojima se nalaze muslimani danas u Evropi sa stanjem u kojem su se nalazili muslimani Mekke nazivajući sadašnju Evropu i tadašnju Mekku prostorom daru-l-da'we, tj. prostorom pozivanja u islam, misionarstva, bez obzira što je Poslanik bio živ, jer i u njegovo vrijeme ona je bila naseljena ljudima koji nisu bili muslimani i koje je bilo potrebno pozvati u islam.

Kada Tariq govori o zajednici u vrijeme Poslanika daje opis iz kojeg se jasno vidi šta je Poslanik uspio uraditi za tadašnje društvo i šta je ostavio u naslijeđe svijetu a posebno muslimanima.

"U muslimanskoj zajednici, crnac je ezanom pozivao ljude na namaz, a sin roba zapovijedao vojskom, vjerovanje je oslobodilo vjernika zasnovanog na varljivoj vanjštini (povezаноj s porijeklom i društvenim statusom) koja stimulira nemudre strasti i dehumanizira.

Slušao je u svom društvu žene, kojima su obično negirana prava, koje su isključivo loše tretirane. Objava spominje ovo slušanje i ovu pristupačnost..."

"Njihovo prisustvo u društvu, javnom životu o društvenim, političkim, ekonomskim, pa čak i vojnim aktivnostima bilo je objektivna činjenica koju Poslanik nikada nije zanijekao ili odbacio, već ju je jasno podsticao."³

3 Tariq Ramadan, *Stopama Božijeg Poslanika*, Udruženje ilmije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini,

Zapravo naše shvatanje i interpretacija sunneta, na koju se svakodnevno pozivamo, obavezujuća je samo za nas jer smo mi u jednom momentu ti koji smo razumjeli na određeni način neke od poruka Poslanika, ali to naše razumijevanje je uveliko određeno našim poznavanjem islama i osobnim općim poznavanjem stanja i okolnosti u kojima živimo.

Ako se pitamo odakle dijametralno suprotni stavovi uleme o istom pitanju na osnovu istih izvora, vrlo vjerovatno da odgovor leži u ovom sveopćem poznavanju znanja, društva, nauke, različitih potreba i problema sa kojima se susreću muslimani svijeta. Nije islam i nisu muslimani samo u Arabiji pa da se iz pravca Kabe određuje i propisuje šta će i kako muslimani činiti i raditi, a da pri tome to radi ulema koja, možda, i ne zna na karti pokazati gdje je to.

Jednostavno, Tariq Ramadan teško da može sam ostvariti kod muslimana ideju transformacije nasuprot težnje za adaptacijom. Prosto, previše je taloga na suštinskim stvarima vjere i previše je interpretatora koji ni sami nisu razumjeli ono što nam je Allah, dž.š., rekao preko poslanika Muhammeda, a.s.

Knjiga *Moje uvjerenje* govori i daje ukratko prikaz o njegovim stavovima i pogledima na život muslimana i njihovu organizaciju i uređenje. Ukratko predstavlja i pogled na vjeru muslimana u Evropi koji su u jednom momentu uslijed stanja u njihovim matičnim državama bili zaboravljeni od strane uleme, i skoro niko nije obraćao pažnju na njihove probleme i pitanja.

Dok njegova knjiga *Radikalna reforma*, koja na prvi pogled ima kontroverzan naslov u kojem su sadržane dvije riječi koje se rijetko upotrebljavaju zajedno, prva radikalna koja se uglavnom koristi kao prijetnja ili nagovještaj daljih postupaka i reformi koja ukazuje na potrebu preispitivanja i obnavljanja nečega, u ovom slučaju autor govori o potrebi ponovnog čitanja izvora i pokušaja ponovnog shvatanja i primjene u današnjim vremenima kada su sve okolnosti promijenjene u odnosu na prošlost, a principi i načela ostala ista.

“Ustvari, ako bi se Ramadanova „radikalna reforma” mogla sažeti u jednu misao, onda bi to upravo bilo insistiranje na „transformacijskoj” umjesto „adaptacijske” reforme.

Prema njegovom objašnjenju, adaptacijska reforma “sadrži i ključni problem za savremenu vjerujuću svijest, jer ‘adaptiranje’ svjetskom poretku i naukama implicitno ima dvostruki stav prema stvarnosti. S jedne strane, priznaje se da se svijet mijenja i pristaje se na promjenu, ‘skupa sa svijetom’. Ali, s druge strane, ‘adaptacija’ na ono što svijet postaje doživljava se kao neminovnost, sudbina”. Zato postaje važno zaštititi etiku, suočenu sa razvojem, razvojem koji se prihvata, a da se niko i ne zapita kakva je njegova priroda.

„Transformacijska reforma” koju Ramadan zagovara je zahtjevnija, po tome što pravi novi korak, dodaje novi uvjet cijelom procesu. Njen je cilj promjena poretka stvari u ime etike kojoj pokušava biti vjerna. Drugim riječima, transformacijska reforma pravi novi korak od Teksta do konteksta – da se na kontekst djeluje i da ga se popravlja, a ne da se njegovi nedostaci i nepravda prihvate kao stvar sudbine (kojoj bi se, jednostavno, moralo prilagoditi). Taj dalji korak zahtijeva da se ispuni jedan temeljni uvjet: stjecanje obimnog znanja o kontekstu, potpuno ovladavanje svim naučnim područjima, uključujući humanističke i egzaktnu nauku. Jedino tako će biti moguće valjano djelovati na svijet i na njegov poredak. Dalji korak, u kasnijem toku procesa, otkrit će, vjeruje dr. Ramadan, jedan osnovni uvjet iz ranijeg toka procesa: reforma kojoj je cilj da promijeni svijet - kao i da osigura novo čitanje Tekstova - ne može se osloniti samo na stručnu analizu Teksta već zahtijeva punu i jednakopravnu integraciju sveg raspoloživog ljudskog znanja...”⁴

Zaključak

Svakako da zaključci mogu biti različiti shodno stanju i okolnostima u kojima se čitalac nalazi. Ali neupitna je činjenica da su djela Tariqa Ramadana prožeta reformističnom težnjom ka novim učenjima i shvaćanjima onih principa koji to dopuštaju, ali isto tako traži i dosljednu i

4 <http://www.preporod.com/index.php/vijesti/bih/249-radikalna-reforma-i-islamska-misao-za-21-sto-ljee.html> preuzeto na dan 21/04/2014. godine

iskrenu primjenu onih principa koji su nepromjenljivi i koji su univerzalni za svako vrijeme i mjesto. Redovito podsjeća čitaoca da je važno djelovati i raditi, društveno se aktivirati i preuzeti odgovornost za svoju zajednicu, društvo, ali isto tako napominje da ta odgovornost treba da bude iskrena i ispravna bez primjesa stvari i razmišljanja koja mogu nanijeti štetu zajednici.

U momentu kada kaže da su imigranti a samim tim i muslimani, energija koja teče industrijskom Evropom, i da bi nedostatkom te energije Evropa počela osjećati posljedice, dao je do znanja muslimanima, ali i svim imigrantima kakvu ulogu imaju u Evropi i na Zapadu. Ako je Evropi potrebna svježa energija za izgradnju, onda ona treba biti tolerantna na prisustvo islama i muslimana sa svim njihovim potrebama i osobenostima.

“U knjizi *Moje uvjerenje* Ramadan pokušava postaviti stvari na njihovo pravo mjesto, predstavljajući glavne ideje koje zastupa jasnim i pristupačnim stilom pisanja. On opisuje svoju knjigu kao pojašnjenje, namijenjeno običnim građanima, političarima, novinarima i drugima koji su radoznali (ili skeptični) prema njegovim stavovima.”⁵

Djela Tariqa Ramadana su po svojoj sadržini i snažno izraženoj reformističkoj noti, najvećim dijelom namijenjena mlađoj populaciji, generacijama tehnike i “brzine života”, imigrantima koji imaju problem sa identitetom i pripadnošću. Njegovo pisanje polazi u jednom momentu iz ugla imigranta, doseljenika i dalje se nastavlja sa mogućim modelima shvaćanja i prihvatanja Kur’ana i sunneta te njihove primjene u stvarnom svijetu.

Ramadanova djela koja smo spomenuli inspirisat će nas da iznova promislimo svoje shvatanje i interpretaciju prakse Poslanika Muhammeda, a.s., u današnjem vremenu i našem svakodnevnom životu.

Literatura

- Ramadan, Tariq, *Stopama Božijeg Poslanika*, Udruženje ilmije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2010.

5 <http://cns.ba/cns-izdanja/moje-uvjerenje-tarik-ramadan/> preuzeto na dan 21/04/2014.

- Ramdan, Tariq, *Biti evropski musliman*, Udruženje ilmiye Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini; Sarajevo, 2002.
- Ramdan, Tariq, *Radikalna reforma*, Centar za napredne studije i El-Kalem, Sarajevo, 2011.
- Ramadan, Tariq, *Moje uvjerenje*, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2011.
- <http://cns.ba/cns-izdanja/moje-uvjerenje-tarik-ramadan/>
- <http://www.preporod.com/index.php/vijesti/bih/249-radikalna-reforma-i-islamska-misao-za-21-stoljee.html>

آلن دوراكوفيتش

تفسير السنة النبوية في مؤلفات طارق رمضان

تأتي هذه المقالة بتحليل تفسير السنة النبوية الشريفة في مؤلفات طارق رمضان. أراد المؤلف أن يشرح للقراء كيف يفهم ويفسر طارق رمضان سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم في زمننا الحالي وظروفنا الحالية. ويقدم المؤلف للقراء تحليلاً لأمثلة معينة فيما يخص التعريف بالسنة النبوية وممارستها في حياة المسلمين المقيمين في أنحاء أوروبا وكذلك المسلمين الذين يعيشون في البلدان المسلمة.

Alen Durakovic

Interpretation of the Sunnah in the Works of Tariq Ramadan

In this paper, which is the analyzed interpretation of the Sunnah in the works of Tariq Ramadan (*My Belief*, *Footsteps of the Prophet*, *To be a European Muslim*, and *Radical Reform*), the author wants to clarify to his readers how and in what manner Tariq Ramadan understands and interprets the practice of the Prophet in the present times and given circumstances. The text offers a reader an analysis of specific examples when it comes to presenting and practicing the Sunnah in the life of Muslims residing in the territory of Europe, but also of Muslims living in Muslim countries.

Održivo i neodrživo u Dinerovim tumačenjima zaostalosti islamskog svijeta

Enes Karić

redovni profesor tefsira na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu
eneskarić@yahoo.com

(Kritički osvrt na djelo “Zapečaćeno vrijeme, O zastoju u islamskom svijetu“, *Versiegelte Zeit, Über den Stillstand in der islamischen Welt* Dana Dinera. Ovo djelo se treba pojaviti u izdavačkoj kući “Šahinpašić” u Sarajevu, u prijevodu prof. dr. Sulejmana Boste)

1.

Nekoliko je razloga za pobuđivanje naše ovdašnje, lokalne bosanske intelektualne radoznalosti što se na bosanskom jeziku pojavljuje knjiga “Zapečaćeno vrijeme” (*Versiegelte Zeit*) Dana Dinera u izvanrednom bosanskom prijevodu Sulejmana Boste. Prije negoli saopćimo barem neke od tih razloga, dobro je dati nekoliko tehničkih napomena o ovom djelu Dana Dinera.

Ova Dinerova knjiga pisana je izvorno na njemačkom jeziku (*Versiegelte Zeit, Über den Stillstand in der islamischen Welt*, “Zapečaćeno vrijeme, o zastoju u islamskom svijetu“)¹ djelo se ubrzo, nakon svog prvog iz-

¹ U svrhu pisanja ovog kritičkog komentara mi se koristimo sljedećim izdanjem: Dan Diner, *Versiegelte Zeit, Über den Stillstand in der islamischen Welt*, izd. List Taschenbuch, 3. Auflage, Berlin 2010.

danja na njemačkom jeziku 2005., pojavilo i na engleskom 2009. godine u izdanju Princeton University Pressa pod prilično ciničnim naslovom *Lost in the Sacred, Why the Muslim World Stood Still* ("Izgubljeni u svetom, zašto muslimanski svijet stoji nepomičan").² Sintagma iz naslova engleskog izdanja *Lost in the Sacred* ("izgubljeni u svetom") odnosi se na muslimane, oni su ti koji su se "izgubili" u svetom. Također, sintagma "zašto muslimanski svijet stoji nepomičan" ima pretenzije da ukaže na cijeli muslimanski svijet, bez ikakvih iznimki ili ostataka, kao da baš uopće nema nigdje nijednog muslimana, niti muslimanske zajednice koja nije usvojila barem neke koncepte "progres" i "napredovanja", ma šta se o "progresu" ili "napredovanju" može misliti, ili ma kako ih se moglo filozofski, etički, ekološki itd. tumačiti ili osporavati.

2.

Ali barem nekim dionicama ove knjige Dana Dinera vrtićemo se doma-lo kasnije. Na ovom mjestu smatramo uputnim da o ovom autoru kažemo nekoliko riječi. Prema podacima do kojih smo došli iz knjiga, websi-teova te kritičkih prikaza mišljenja i spisateljstva Dana Dinera, o njemu se, bio-bibliografski može kazati sljedeće. Dan Diner je rođen 1946. go-dine u Münchenu, profesor je moderne povijesti na vodećoj obrazovnoj instituciji Izraela sa svjetskom reputacijom, *Hebrew University* u Jerusa-lemu. Studirao je na Univerzitetu *Johann Wolfgang Goethe* u Frankfurtu na Majni. Tamo je doktorirao 1973. međunarodno pravo, 1980. je habiliti-rao. Od 1980.-1985. bio je profesor na katedri moderne arapske historije na Univerzitetu u Odense, Danska. Od 1988. bio je i profesor evropske povijesti na Univerzitetu u Tel Avivu, gdje je od 1994. do 1999. bio i di-rektor Instituta za njemačku povijest. Od 1999. je direktor Simon-Dub-now-Instituta za jevrejsku historiju i kulturu na Univerzitetu u Leipzigu. Dan Diner živi uglavnom na relaciji Njemačka-Izrael. Autor je brojnih objavljenih knjiga o političkoj povijesti 20. stoljeća, povijesti Bliskog istoka i jevrejske historije. Objavljeni naslovi ovog autora između ostalih su: *Razumjeti stoljeće; Općepovijesno tumačenje* (Zaprešić, 2013), *Beyond*

² Usp. Dan Diner, *Lost in the Sacred, Why the Muslim World Stood Still*, Princeton University Press, Prince-ton, 2009.

the Conceivable; Studies on Germany, Nazism and the Holocaust, Berkeley, 2000. i *Neprijatelj Amerika (Feindbild Amerika)*, Berlin, 2002). Prema ocjenama njegovih kritičara, koji su mu naklonjeni, Dan Diner u svojim radovima “povezuje tradicije evropske povijesti, povijesti Bliskog istoka i jevrejske povijesti”. Tako strukturirano analizira “kulturološke razlike, i to iz perspektive periferije – periferije u njenom prostornom i spoznajnom smislu”.

Njegov rad je posebno “prepoznatljiv po metodološkim pitanjima odnosa između povijesti i pamćenja”, prije svega u razdoblju nacional-socializma. Tako je, kako se tvrdi u brojnim izvorima, Dan Diner začetnik koncepta koji se naziva “slom civilizacije” (*Zivilisationsbruch*). Također, njegovi kritičari tvrde da njegovim istraživanjima trenutno “dominiraju dva glavna pitanja: Prvo, rekonceptualizacija jevrejske historije u modernom dobu. Drugo, važnost iskustva povijesti Židova kao seizmograf za previranje moderne”.³

3.

Nakon čitanja knjige “Zapečaćeno vrijeme” posve jasno se vidi da su dvije glavne stvari koje Dan Diner želi pokazati, to jest “teorijski objasniti” ovim svojim djelom.

Prvo, on (ponekada pod svaku cijenu) želi pokazati da tzv. islamskim ili muslimanskim svijetom, muslimanskim narodima i društvima, kao i muslimanskim institucijama, vlada “sveto” (*das Heilige*), muslimani su “zarobljeni svetim”, oni su robovi svetog, ili, kako to engleski prijevod knjige *Versiegelte Zeit* posve jasno kaže, muslimani su “izgubljeni u svetom” (*lost in the sacred*).

Drugo što Dan Diner uporno dokazuje u gotovo svakom poglavlju jeste to da se muslimani i muslimanski svijet u cjelini opiru modernosti, oni tvrdoglavo odbacuju da budu prosvijećeni i moderni. Ukratko, tzv.

3 Prema podacima koje smo mogli uzeti iz raspoloživih izvora, Dan Diner je više puta bio nagrađivan, naime on je 2006. godine dobio nagradu *Ernst-Bloch-Preis*, grada Ludwigshafen am Rhein “za vrednovanje glasa razumijevanja”, dok je 2007. godine uslijedila nagrada *Capalbio Preis*. Također, u akademskoj godini 2004/2005. Dan Diner je bio član *Institute for Advanced Study*, Princeton. Navodi se da je bio i gostujući profesor na raznim fakultetima i istraživačkim institutima u zemlji i inozemstvu, također je i član znanstvenih odbora. Godine 2013. dobio je nagradu *Leipziger Wissenschaftspreis*.

islamski i muslimanski svijet je kuća zaostalosti, prostor svake vrste natražnjaštva i opskurnosti.

Ovo su dvije glavne, ili noseće transverzale ove knjige Dana Dinera. Ma o čemu u ovoj svojoj knjizi Dan Diner govorio, on se vraća na te dvije pretpostavke. Ali kako ćemo se u ovom našem kritičkom osvrtu baviti podtemama knjige “Zapečaćeno vrijeme”, sad nam se čini podesnim da iznesemo nekoliko tehničkih napomena o samoj knjizi. Dinerova knjiga “Zapečaćeno vrijeme”, uz Uvod (*Einführung*) obuhvata i sljedeća poglavlja: “Znanje i razvoj” (*Wissen und Entwicklung*), “Geopolitika i svijet vjere” (*Geopolitik und Glaubenswelt*), Jezik i pismo (*Schrift und Sprache*), “Uspon i pad” (*Aufstieg und Niedergang*), “Vlast i dobit” (*Herrschaft und Nutzen*) i “Historija i zakon” (*Geschichte und Gesetz*), tako stoji naslov VI. poglavlja u njemačkom izvorniku, odnosno “Historijska misao i Božiji zakon” (*Historical thought and the Divine Law*) u prijevodu njegove knjige na engleski jezik.⁴ (Napominjemo da se engleski prijevod ove Dinero-ve knjige sadržajem mjestimice razlikuje od njemačkog izvornika. Samo možemo pretpostaviti da je Dan Diner, nakon što je čitao engleski prijevod svoga djela, sam “ublažavao” određene, inače veoma stroge, sudove o “zaostalosti” tzv. islamskog svijeta. Ali razlikama između njemačke i engleske verzije sada se ne možemo šire baviti).

U važnu tehničku informaciju u vezi s knjigom *Versiegelte Zeit* (“Zapečaćeno vrijeme”) spada i *Arab Human Development Report* (“Izveštaj o društvenom razvoju Arapa”), koji se pojavio 2002. godine, kao dokument Ujedinjenih nacija. Upravo ovaj dokument, to jest podaci donijeti u njemu (kao i podaci koji se u *Arab Human Development Report-u* javljaju u 2003), neposredno su, i inicijalno, poslužili Danu Dineru da izvede gotovo sve zaključke o “natražnjaštvu arapskog i muslimanskog svijeta”, o njegovom nerazumljivom i “tvrdoglavom” pridržavanju “svetog” u dobu nauke, napretka, progresa, sekularizma itd.

4 Gospodin Ajdin Šahinpašić mi je rekao da je autor Dan Diner tražio da se zadnje poglavlje *Geschichte und Gesetz* (Historija i zakon) ne prevodi iz njegove knjige *Versiegelte Zeit*, odnosno iz njemačkog izvornika, već iz prijevoda na engleski jezik (*Lost in the Sacred*, Princeton University Press, Princeton/Oxford, 2009). U engleskom prijevodu zadnje poglavlje je naslovljeno riječima: *Historical Thought and the Divine Law*. To je razlog da smo u zagradama stavili engleski tekst.

Djelo “Zapečaćeno vrijeme” Dana Dinera predstavlja jedan njegov, i njemu svojstven, pregled ili inventuru kretanja (ili “zastoja”) u muslimanskom svijetu (*die muslimische Welt*), mjerilo toga “kretanja” ili “zastoja” za Dana Dinera je uvijek Zapad (*der Westen*), to jest u cijeloj Dinerovoj knjizi *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)* vrhuni i stoluje ona Hegelova matrica o kretanju cjelokupne povijesti ka svojoj svrsi koja se utjelovljuje u onom najvišem, a za nas to treba danas biti Zapad. “Svjetski duh” osvijestio se kao svjetski baš na Zapadu, i, stoga, sve što se čovjek potrudio uraditi, ili usudio učiniti, u dosadašnjoj povijesti bilo je u funkciji pojave Zapada.

Naravno, legitimno je baviti se svim ovim temama kojima se Dan Diner bavi u svojoj knjizi “Zapečaćeno vrijeme”. To mu ni mi ne osporavamo u ovom kritičkom osvrtu na “Zapečaćeno vrijeme”. Legitimno je podvrgnuti intelektualnom istraživanju i propitivanju načine na koje muslimani prakticiraju svoju vjeru. Legitimno je istraživati do koje mjere su tzv. muslimanska društva i tzv. muslimanske ili “islamske zemlje” prihvatile demokratiju ili tzv. demokratske vrijednosti (za koje se smatra da ih je Zapad prihvatio!) Legitimno je istraživati, pa i izvrgnuti kritičkim sudovima, način na koji vlastodršci u tzv. islamskim zemljama vrše vlast. Legitimno je istraživati stanje toga što se naziva ljudskim pravima u tzv. islamskim zemljama. Također, legitimno je istraživati s kojom sporošću ili brzinom je tzv. islamski svijet prihvatao izum štamparija i štampanja, ili ga odbacivao. Legitimno je istraživati do koje mjere sveta riječ Kur’āna saodređuje obrazovne programe u tzv. islamskim zemljama. Legitimno je istraživati ulogu književnog arapskog jezika na javnoj sceni u arapskom svijetu, pa čak i to da li književni arapski jezik sprečava arapski svijet da se “sekularizira” i “građanizira”, kako to sugerira Dan Diner. Doista, to su neke “velike teme” koje u svojoj knjizi “Zapečaćeno vrijeme” pokreće autor Dan Diner.⁵

5 Podsjecam čitateljstvo da i ja, sa svoje strane i u okviru ovdašnjih bosanskohercegovačkih prilika, često pišem i objavljujem kritičke tekstove o različitim ružnim ili neprihvatljivim pojavama među nekim muslimanima, pa i o ružnim i neprihvatljivim pojavama među nekim muslimanima vjernicima. Objavio sam esej “Mošus hazreti Fatime, ali i mošus hazreti Aiše” (“Preporod”, 15. septembar, Sarajevo, 2013), gdje sam kritički govorio o savremenim međumezhebskim sukobima i krvoprolićima u Siriji, Iraku itd. Također sam objavio i esej “Čekajući muslimanski Greenwich” (“Muallim”, godište XIII, br.52 /zima/, Sarajevo, 2012), u njemu sam izvrkao kritici praksu u nekim tradicionalnim muslimanskim zemljama

Ono što mi u ovom osvrtu želimo uraditi jeste da kritički propitamo samo neke od načina kako Dan Diner obrađuje sve ove teme, kao i to da kritički ocijenimo mnoge njegove stavove i mišljenja.

Baš zbog načina tretiranja ovih tema Dan Diner u ovoj svojoj knjizi zapada u veliki broj nepreciznih, netačnih, pa i posve neistinitih generaliziranja, čak i ondje gdje se učini da ta njegova generaliziranja mogu izdržati kritiku. K tome, baš zbog selektivnog korištenja kako tema u svojoj knjizi, tako i argumenata, te samih primjera kojima ilustrira svoja dokazivanja i tvrdnje o onom što on naziva islamskim svijetom (*die islamische Welt*), itd., usuđujemo se kazati da ova njegova knjiga veoma često gubi na svojoj akademskoj razini i pada vrlo nisko na razinu pamfleta, ljutite polemike, nervoznog i mušičavog elaboriranja o čitavim stoljećima koja su posvjedočili muslimani na poljima kulture, obrazovanja, nauke itd.

4.

Na ovom mjestu želimo se osvrnuti na literaturu koju je Dan Diner čitao ili konsultirao dok je pisao ovo djelo. Naime, držimo veoma važnim makar usputno osloviti literaturu koju Dan Diner koristi za obilatu potkrepu svojih pogleda na "arapski i islamski svijet". U vezi s tom literaturom, kako arapsko-islamskom tako i evropskom i zapadnom, na koju je pao njegov izbor treba preliminarno kazati da je ova njegova knjiga uveliko oslonjena na izvore (knjige, eseje, članke, pamflete) uglavnom radikalnih zapadnih glasonoša i pronositelja svakojakih atavizama prema islamu, Arapima, muslimanima i onom što se, nikad dokraja definirano, naziva "islamskim svijetom". Tako vidimo da je najčešće konsultirani autor Bernard Lewis, također, njegove generalizirajuće poglede na islam i

oko kalendarskog ustanovljavanja početka ramazana itd. Također u svome eseju "Ko to doista vrijeda Božijeg poslanika Muhammeda, a.s.?" ("Preporod", br. 20. od 15. oktobra 2012) izvrkao sam kritici rušilačke demonstracije koje neki muslimani i njihova udruženja organiziraju u mnogim zemljama na Istoku ili u nekim svojim dijasporalnim zajednicama u Evropskoj uniji. Obično, te demonstracije se organiziraju nakon određenih medijskih provokacija usmjerenih protiv dostojanstva i digniteta Muhammeda, a.s. (npr. objavljivanje karikatura itd.). U eseju "Ko to doista vrijeda Božijeg poslanika Muhammeda, a.s.?" kazao sam da, prije svega, ima mnogo muslimana u tradicionalnim muslimanskim zemljama na Bliskom i Srednjem istoku koji vrijedaju Božijeg Poslanika zato što ne rade na ukidanju ekonomskog izrabljivanja u svojim sredinama, zato što ne rade na podizanju životnih, obrazovnih, kulturnih, pravnih, institucionalnih, demokratskih... standarda u svojim sredinama. Itd.

muslimane Dan Diner najčešće uvažava i nekritički podržava. Možda je to razlog pa je ova Dinerova knjiga ubogo oskudna izvornom arapskom i muslimanskom literaturom koja je nastala s kraja XVIII., te tokom XIX. i XX. stoljeća, a koja sama po sebi svjedoči da su Arapi (i kršćanski i muslimanski) raspravljali o velikim i važnim pitanjima moderne, svjetovnosti, građanskog društva, tradicije i njezinoga osavremenjivanja, odnosa prema Evropi, itd.

Ta bogata arapska i muslimanska literatura nastala je u krugovima kako arapskih tako i islamskih (muslimanskih) modernista i reformista, ona se umnogome bavi ovim čime se pokušava baviti i "Zapečaćeno vrijeme" Dana Dinera, ali u mnogome drukčije. Upravo izbjegavanje literature o savremenim kretanjima među muslimanima, one literature koja je nastala kako na Bliskom i Srednjem istoku tako i na univerzitetima Zapada, svjedoči dosta o Dinerovim metodološkim polazištima.

Naprimjer, Dan Diner ne spominje, a da i ne kažemo da se usudio da uopće ne konsultira, veliko trotomno djelo *The Venture of Islam* od američkog profesora Marshalla G. S. Hodgsona. Nažalost, nema djela *The Venture of Islam* u popisu literature kojom se koristio dok je pisao "Zapečaćeno vrijeme". Ako baš nije htio konsultirati ovo trotomno Hodgsonovo djelo (iz šest velikih cjelina), mogao je Dan Diner barem konsultirati Hodgsonovo djelo *Rethinking World History, Essays on Europe, Islam and World History*,⁶ koje je u samo jednom svesku, i koje se na visoko sofisticiran univerzitetski način bavi "usponom Zapada" od 1800. godine te, samim tim, i pitanjima pred kojima su se našli arapski i muslimanski intelektualni krugovi. Dan Diner ne spominje ni epohalno djelo *History of the Arabs* od arapskog kršćanina Philipa K. Hittija,⁷ slavnoga historičara. A recimo, tek uzgredno, i Hodgson i Hitti posvećuju mnoge stranice, i često pišu kritički, o arapskim i muslimanskim potragama za vlastitom savremenošću, modernošću, ili pak za savremenošću i modernošću koje bi bile usklađene ili saodređene vlastitim potrebama, ali i

6 Usp. Marshall G. S. Hodgson, *Rethinking World History, Essays on Europe, Islam, and World History*, izd. Cambridge University Press, Cambridge, 1993.

7 Djelo Philipa K. Hittija preveo je na bosanski (srpski, hrvatski) pokojni Petar Pejčinović, vidi drugo fototipsko izdanje, "Veselin Masleša", Sarajevo, 1988.

unekoliko profilirane sa idejama savremenosti i modernosti kako jesu promišljane na Zapadu itd.

Također, veliki nedostatak ove Dinerove knjige, na veliku žalost ozbiljnog čitateljstva, nahodi se i u tome što on ne konsultira ni djela profesora Univerziteta Chicago Fazlura Rahmana, koji je objavio nekoliko kritički intoniranih knjiga o samosvojnim muslimanskim potragama za savremenosti, reformizmom, modernosti itd.⁸ Sve ove Rahmanove knjige pisane su "sekularnim" jezikom, orijentirane su kritički (rekli bismo samokritički) prema ideološkim trendovima u tzv. islamskom svijetu. Sva djela Fazlura Rahmana spadaju u sam vrh sveučilišne literature o islamu u Evropi i na Zapadu. Dan Diner ta djela ignorira, ne spominje ih po svojoj prilici zato što ne odobrava način argumentiranja Fazlura Rahmana, ili ih ne spominje zato što za djela Fazlura Rahmana ne zna. Također, Dan Diner ne spominje ni djelo Wilfreda Cantwella Smitha *Islam in Modern History*,⁹ koje se smatra kritičkim brevijarom za glavne teme moderne i savremenosti u "današnjem islamu". Naime, Wilfred Cantwell Smith razložno (i na razini evropskog i zapadnog "sveučilišnog uma" i diskursa) piše o islamu i savremenosti, te islamu i modernosti. Dan Diner se ni za trenutak ne osvrće ni na tako poznata djela američkog profesora Ibrahima M. Abu-Rabi'a (npr. *Intellectual Origins of Islamic Resurgence in the Modern Arab World*,¹⁰ te *Contemporary Arab Thought, Studies in Post-1967 Arab Intellectual History*).¹¹

Oba djela Abu-Rabi'a bave se do u detalje (i kritički!) intelektualnim, ideološkim, islamističkim, fundamentalističkim i sekularističkim trendovima u onom što se naziva arapski svijet. Također, djela profesora Abu-Rabi'a jasno i razložno pokazuju da je arapska intelektualna (pa i ona tzv. islamska) scena uveliko pluralna, da se u arapskim prijestonicama i kulturnim središtima temeljito raspravlja o susretu tzv. islam-

8 Spomenimo ovdje, a u vezi s temom o kojoj govorimo, dvije iznimno važne knjige Fazlura Rahmana, prva je *Revival and Reform in Islam*, izd. Oneworld, Oxford, 2000., a druga je *Islam and Modernity*, izd. The University of Chicago Press, Chicago and London, 1982.

9 Usp. Wilfred Cantwell Smith, *Islam in Modern History*, objav. od The New American Library, New York, 1959.

10 Usp. Ibrahim M. Abu-Rabi', *Intellectual Origins of Islamic Resurgence in the Modern Arab World*, Albany, State University of New York Press, 1996.

11 Usp. Ibrahim M. Abu-Rabi', *Contemporary Arab Thought, Studies in Post-1967 Arab Intellectual History*, izd. Pluto Press, London (Sterling, Virginia), 2004.

skog svijeta i Evrope, kao i Zapada, i da o tome ima na hiljade i hiljade razložno objelodanjenih pogleda, mišljenja, stavova. Drugim riječima, ni u arapskom svijetu, kao ni u tzv. islamskom svijetu, nema unisonog i zabetoniranog stava o Evropi, Zapadu, modernosti, savremenosti, sekularizmu, građanskoj državi itd. Naprotiv, na sceni je mnoštvo odgovora, mnoštvo promišljanja, mnoštvo sagledavanja. A kad se čita ova Dinero-va knjiga, čitateljstvo stječe dojam da je arapski svijet, da je tzv. islamski svijet tako jedinstven kao da se radi o jednom masivnom granitnom bloku!

Međutim kako je jedna od zadaća "Zapečaćenog vremena" baš ta da njegov autor pokaže kako je "arapski i islamski svijet" opijen svetim, umrtvljen svetim, zaglupljen svetim, destruiran svetim, to onda Danu Dineru nije konveniralo da imalo konsultira izvore i literaturu koja drukčije analizira i sagledava savremenost i modernost na Bliskom i Srednjem istoku.

Štaviše, Dan Diner ne konsultira ni djela američkog profesora Akbara S. Ahmeda, npr. njegovu knjigu "Islam pod opsadom" (*Islam under siege*)¹², koja bi Danu Dineru, u nekim dionicama njegova argumentiranja u "Zapečaćenom vremenu", mogla čak i plodotvorno poslužiti, budući da prof. Akbar S. Ahmed ukazuje, premda rijetko, na uobičajene muslimanske kuknjave, dreku i jadikovke spram (ili protiv) Evrope i Zapada.

Kad smo kod važnog pitanja izvora i literature na koju se referira Dan Diner, moramo mu zamjeriti i na tome što on uopće ne spominje važno djelo Jacka Goodyja (Jack Goody) "Islam u Evropi" (*Islam in Europe*).¹³ Jack Goody je profesor emeritus na univerzitetu Cambridge, svjetski je autoritet za pitanja islama u savremenosti, a u svojoj knjizi *Islam in Europe* bavi se i pitanjima islama i terorizma, čak u par pasusa bavi se i talibanima itd. Dan Diner se referira na dva druga djela Jacka Goodyja, koja se bazno ne dotiču teme koja se fundamentalno oslovljava u "Zapečaćenom vremenu".

¹² Usp. Akbar S. Ahmed, *Islam Under Siege*, izd. Polity Press i Blackwell Publishing, Cambridge, 2003.

¹³ Usp. Jack Goody, *Islam in Europe*, izd. Polity Press, Cambridge, 2007.

Dan Diner ne spominje ni epohalna djela Hansa Künga o islamu, recimo ne spominje njegovo djelo "Islam, prošlost, sadašnjost, budućnost" (*Der Islam, Geschichte, Gegenwart, Zukunft*),¹⁴ a trebao ga je konsultirati ne samo Dan Diner, već svako onaj ko želi da napiše, na jedan ozbiljan način, djelo o navodnoj "zaostalosti muslimana" u savremenom dobu. Naime, ovo djelo Hansa Künga na mnogo stranica kritički raspravlja o proturječjima sa kojima se susreću muslimanski intelektualci i mislioci dok raspravljaju o islamu i savremenosti, ili o islamu i modernosti, islamu i sekularizmu itd. No, odmah treba reći da je upravo sama metodologija koja odiše sporazumijevanjem među judaizmom, kršćanstvom i islamom, a kojom je napisana ova knjiga Hansa Künga, to što, vrlo je moguće, odbija Dana Dinera pa on nipošto ne želi knjigu *Der Islam, Geschichte, Gegenwart, Zukunft* imati na svojim policama. Osim toga, Hans Küng ovu svoju knjigu posvećuje svojim muslimanskim prijateljima diljem svijeta (*Meinen muslimischen Freunden in aller Welt*,¹⁵ odnosno *To my Muslim friends all over the world*).¹⁶ Očito je da Dan Dinera u "Zapečaćenom vremenu" takvo što ne zanima.

S posebnom nelagodom otkrili smo da Dan Diner uopće ne konsultira francuskog islamologa Oliviera Roya, koji je napisao mnoga kritička djela i radove o savremenim kretanjima u arapskom i gibanjima u tzv. islamskom svijetu. Olivier Roy je naširoko pisao i kritički elaborirao mnogolika "banaliziranja islama" u političke svrhe. Argumenti Oliviera Roya izneseni su dostojanstveno i utemeljeno, a sam način kako Olivier Roy izlaže argumente nailazi na puno respektiranje i tada kad se sa njim ne slažete.

Ali daleko bi nas odvelo kad bismo analizirali odnos Dana Dinera spram mnoštva savremenih izvora i bogate literature koja govori o temi u koju se i on upustio raspravljati u svojoj knjizi "Zapečaćeno vrijeme". Šteta što se u bavljenju temom "zaostalosti" u arapskom svijetu nigdje ne

14 Usp. Hans Küng, *Der Islam: Geschichte, Gegenwart, Zukunft*, izd. Piper Verlag, München/Minhen, 2004. Englesko izdanje ovog djela Hansa Künga pojavilo se pod naslovom *Islam: Past, Present and Future*, izd. A Newworld Book, Oxford, 2007.

15 Hans Küng, *Der Islam: Geschichte, Gegenwart, Zukunft*, S. 19.

16 U engleskom prijevodu: Hans Küng, *Islam: Past, Present and Future*, p. v.

poziva na djela Annemarie Schimmel ili Katharine Mommsen. Podsjećamo, Katharina Mommsen je napisala jedno iznimno vrijedno djelo o odnosu Goethea i arapskog svijeta (*Goethe und die arabische Welt*). Slavni Goethe nije smatrao arapski svijet “zaostalim”.

Zanemarujući hiljade i hiljade arapskih i muslimanskih savremenih mislilaca, koji su odvažno i sa punom ozbiljnošću promišljali probleme moderne, sekularizma i tehničkog doba, Dan Diner se uglavnom referira na djela Abu l-Ala Mawdudija i Seyyeda Qutba, koji su označeni najvećim arhifundamentalistima i onima koji najozloglašenije odbacuju Zapad, Evropu, modernost itd. Metodološki bi bilo ispravno navesti same arapske i muslimanske kritike kako Mawdudija tako i Qutba, ima ih na desetine, stotine, pa i hiljade, ali to Dan Diner ne čini. On svekolika ideološka i intelektualna gibanja i rasprave na savremenoj arapskoj i muslimanskoj sceni reducira uglavnom na Mawdudija i Qutba. Sve to Dan Diner radi tako u želji da pokaže da su, navodno, muslimani, odbacujući modernost, napredak, Zapad itd., učinili sam islam jednom zaostalom vjerom, učinili su ga nečim anahronim i smetnjom “prosvijećenom Zapadu”.

Dan Diner otvoreno ignorira i arapske kršćane koji su tako angažirano, i na intelektualno zavidan način, pisali o projektima moderniziranja i sekulariziranja na Bliskom i Srednjem istoku. Vidjeli smo da uopće ne spominje Philipa K. Hittija, gorostasa savremenog arapskog mišljenja na planu povijesti i kulture Bliskog i Srednjeg istoka. Također, Dan Diner se sa Edwardom Saidom odmah obračunao kao s jednim Arapom koji je ucviljen i povrijeđen što se “Zapadnjaci bave islamom”, iako se u Saidovom djelu *Orientalism* ne radi ni o kakvoj povrijeđenosti, već se radi o kritici načina i metodologije kako se tumači, to jest kako se “izmišlja Orijent”.

Od istaknutijih Arapa kršćana Dan Diner konsultira Alberta Habiba Houranija, ali se vrlo malo oslanja na Houranijeve poglede o savremenosti i modernosti u arapskom svijetu. Da i ne spominjemo da Dan Diner uopće ne konsultira Nikolu Ziyadaha, slavnog arapskog kršćanina, koji je promišljao reformske i obnoviteljske ideje.

Šteta, velika šteta što Dan Diner potcjenjuje promišljanje arapskih kršćana na planu savremenosti i modernosti arapskog i tzv. islamskog svijeta.

5.

Prema ovoj Dinerovoj knjizi ima, i kao da on priznaje da može biti, samo jedna vrsta sekularizma, ona zapadna, ima, i samo može biti, jedna vrsta modernizma, ona zapadna. Naravno, mnogi arapski i muslimanski modernisti uveliko su tragali za raznolikim vrstama sekularizma i modernizma, kao i građanskog društva, nastojeći da ih domisle i primijene u kontekstu svojih kultur(al)nih i civilizacijskih zavičaja.

Ali na veoma mali broj tih autora referira se Dan Diner. Nije dovoljno na nekoliko mjesta u "Zapečaćenom vremenu" navesti Amīra Shakība Arslana ili, npr. Rifa'ata at-Tahtawīja i još nekoliko radikalnih arapskih autokritičara, pa na temelju takvoga referiranja kazati da je u arapskom i muslimanskom svijetu, usljed onipotencije sakralnog, bio mali broj ljudi koji su promišljali sekularizam, liberalizam, odvajanje vjere od države itd.

Postupajući tako kao da Dan Diner izdaleka sugerira da najveći broj intelektualnih krugova u arapskom i muslimanskom svijetu nije kadar misliti Zapad, da ti krugovi ne znaju na pravi način elaborirati savremene ideje "liberalizma", "progres", "sekularizma" itd.

Teme i podteme o kojima Dan Diner govori kao što su: "savremenost", "modernost", "progres", "napredovanje" itd., sve su redom koncipirane na "zapadni način", to jest u skladu sa onim šta Dan Diner smatra da jeste Zapad. Njegova generaliziranja o "zaostalosti muslimanskog svijeta" uvjetovana su jednim preduvjetom, a taj bi se preduvjet mogao sažeti ovako: "Islamski svijet treba stići Evropu, treba stići Zapad!" Nigdje u svojoj knjizi "Zapečaćeno vrijeme" Dan Diner jasno ne kaže od kada do kada se nešto tretira Zapadom! Također, nigdje u "Zapečaćenom vremenu" nemamo nabrojane neupitne vrijednosti Zapada, nekakvog Zapada koji je negdje odmakao, uznapredovao, pa ga sada "zaostali svjetovi" i "ljudi izgubljeni u svetom" treba da stižu, da mu se priključuju u bjeso-mučnom trčanju!

Naime, cijela ova knjiga "Zapečaćeno vrijeme" pisana je po jednoj metodologiji koju bih ja nazvao "sprint-metodologija". Dan Diner i ne krije da je inaugurator takve metodologije u pisanju svoga djela. Da objasnim šta Dan Diner hoće na mnogim stranicama "Zapečaćenog vremena": Zapad je nastao manje-više sa tzv. Industrijskom revolucijom, od tada je Zapad nametnuo utrkiivanje među svjetovima i civilizacijama, današnji islamski svijet je izgubljen u svetom zato što se najneuspješnije utrkuje sa Zapadom. To znači, na kraju krajeva, da islamski svijet nazaduje!!!

Naravno, velika ne samo metodološka slabost "Zapečaćenog vremena" nahodi se u tome što je na njezinim stranicama Zapad jedan esencijalizirani Zapad, to je Zapad za koji od Dana Dinera ne saznajemo da je glavni vinovnik dva užasna svjetska rata! To je Zapad za koji se od Dana Dinera ne može saznati da su baš ideologije koje su nikle na njegovom tlu počinile holokaust nad Jevrejima itd. Kad Dan Diner govori o sekularizmu, modernizmu, napretku, liberalizmu itd., pomislili bismo da te besjede Dana Dinera potiču iz nekih njegovih predavanja održanih u Raju. Pomislili bismo da se radi o sekularizmu koji nije doveo do fašizma i komunizma, koji nije porodilo atomske, hidrogenske i neutronske bombe itd. Ali, o svemu tome, srećom, u samoj Evropi i na Zapadu napisana je literatura koja uveliko drukčije (od onog kako se to čini u "Zapečaćenom vremenu") tretira ideju "napretka", "progres", epohu prosvjetiteljstva itd.

Šteta što se Dan Diner vrlo oskudno poziva na Theodora W. Adorna i Maxa Horkheimera, slavne kritičare "napretka", "prosvjetiteljstva" itd. Da ih je konsultirao češće, ne bi arapskom i tzv. islamskom svijetu zamjerio što jedan veliki dio njihovih mislilaca i intelektualaca ima rezerve spram tretiranja "ideje napretka" kao jednog neupitnog božanstva!

6.

Vjerovatno u ovom esencijaliziranom tretmanu Zapada postoje mnogi razlozi pa se Dan Diner, gotovo na prvim stranicama ove svoje knjige, obračunao sa Edwardom Saidom i njegovom knjigom "Orijentalizam" (*Orientalismus*), jer, navodno, Edward Said je debelo u krivu kad je htio pokazati i objelodaniti kako orijentalizam govori o islamu (i Orijen-

tu) iz vlastite (tj. zapadne) "slike o Drugom" (*in dem eigenen Bild vom Anderen*).¹⁷

Navodno, to djelo (*Orientalismus*) Edwarda Saida je, kako razumijemo iz Dinerova "Zapečaćenog vremena", samo po sebi dokaz o uvrijeđenosti Arapa i muslimana ako se neko drugi njima bavi osim njih samih! Naime, Dan Diner posve otvoreno kaže kako muslimani (i Arapi) ne daju da se njima iko bavi, on sa stranica svoje knjige "Zapečaćeno vrijeme" razgllašava sljedeće:

"Svako bavljenje Bliskim istokom, svjetovima života Arapa ili muslimana, postaje sumnjivim" (*In der Tat gerät jede Beschäftigung mit dem Vorderen Orient, mit den Lebenswelten der Araber oder Muslime in Verdacht*).¹⁸

Da stvari ne stoje kako to ustvrdi Dan Diner dokaz je i ova njegova knjiga koju se ne treba smatrati sumnjivom. Naprotiv, ona je samo jedna od hiljada i hiljada knjiga koje su se pojavile diljem bijeloga svijeta, posebno od druge polovine XX. stoljeća naovamo, a koje nimalo ne štede "muslimane i tzv. islamski svijet". Štaviše, upravo je ta literatura, koja na križ raspinje islam, Arape i tzv. islamski svijet, koncipirana tako da je sam Edward Said, kao sekularni intelektualac i kršćanski Arap, morao, dugo godina nakon što je objavio *Orientalizam*, objaviti i svoje remek djelo *Covering islam*, u kojem je pokazao jedan sve strašniji trend u mnogim krugovima na Zapadu, pogotovo onim medijskim, kojim se po svaku cijenu želi difimirati muslimane, islam i Kur'an kao najveće zavjerenike protiv "modernosti" i "napretka", kao ustanike protiv Evrope i Zapada. Upravo svojim mnogim knjigama Bernard Lewis sve čini da muslimane predstavi kao ljude koji odbacuju sve što nije muslimansko. Bernard Lewis često prikazuje muslimane kao one koji smatraju da su "sa svih strana opkoljeni izvanjskom tamom barbarizma i nevjerstva" ("*...surrounded on all sides by an outer darkness of barbarism und unbelief*").¹⁹ Drugim riječima, muslimani ne znaju ni za kakvu komunikaciju sa drugima, ni za kakvo susjedstvo ni prijateljstvo.

¹⁷ Usp. Dan Diner, *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 13.

¹⁸ *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 12. (Any concern about the Middle East and its inhabitants' lived experience arouses suspicion... Dan Diner, *Lost in the Sacred*, p. 2.).

¹⁹ Bernard Lewis, *The Muslim Discovery of Europe*, Phoenix Press, London, 2000., p. 39.

7.

Već smo spominjali da se Dan Diner u “Zapečaćenom vremenu” vrlo često poziva na *Arab Human Development Report*, koji je podnesen 2002. godine (kao i 2003.) u Ujedinjenim nacijama. On tvrdi da taj dokument iznosi vrlo sumornu sliku o stanju ekonomije, kulture, ljudskih prava, demokratskih institucija itd. u arapskom svijetu. Na jednom mjestu u “Zapečaćenom vremenu” Dan Diner kaže:

“Slika arapskog svijeta, koju u tom dokumentu sačinjavaju suhi statistički podaci, služi kao materijalni poticaj za historijska pitanja koja upućuju u daleku prošlost”. (*Das dort mittels trockener Statistiken gezeichnete Bild der arabischen Welt dient der Darstellung als materialer Anstoß für die historischen, in eine weitere Vergangenheit verweisenden Frage*).²⁰

Iz Dinerove knjige, koja se u više navrata poziva na ovaj *Arab Human Development Report*, ne možemo doznati ko su to sve intelektualni autoriteti koji su sastavljali ovaj izvještaj. U knjizi “Zapečaćeno vrijeme” nema njihovih imena sa biografijama, ne zna se koji su ga to Arapi pisali i sastavljali, da li sekularisti, liberali, fundamentalisti, alimi, univerzitetski profesori?! Ne zna se da li iza ovog *Arab Human Development Report* stoje arapske zemlje, članice Ujedinjenih nacija, ili su ga sastavljali arapski emigranti raštrkani diljem Evropske unije i Zapada?! Kad se Dan Diner poziva na *Arab Human Development Report* i na podatak da su arapske zemlje ostvarile 604 milijarde američkih dolara bruto društvenog proizvoda 2002. godine, mi ne saznajemo ništa o tome da li je u taj BD proizvod uračunato i obrtanje milijardi i milijardi naftnih dolara po zapadnim bankama (npr. kroz razne investicione fondove itd.).

Ovakvih nepreciznih podataka ima mnogo u Dinerovom “Zapečaćenom vremenu”. Naprimjer, slijedeći zaključke iz *Arab Human Development Report*, Dan Diner tvrdi da je cijeli arapski svijet zahvatila potrošnja, tu vlada čisti konzumerizam, zapravo princip: “Ko troši – taj

20 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 18. (This picture of the Arab World sketched in dry statistics may serve as a stimulus to tackle historical questions from the more distant past. *Lost in the Sacred*, p. 6.)

vrijedi!“ (*Wer ausgibt - gilt*).²¹ Slijedimo li činjenice u pogledu konzumerizma, ovdje se samo po sebi nameće da se ni savremeni Zapad mnogo ne razlikuje od bogatih naftnih arapskih zemalja. Prisjetimo se samo koliko su puta vatikanske pape u svojim govorima tokom XX. stoljeća kritikovale konzumerizam u savremenim zapadnim društvima.

S druge strane, Dinerov argument o konzumerizmu u arapskom svijetu ide protiv njegove generalne teze u “Zapečaćenom vremenu” o zaostalosti toga svijeta. Naime, taj ko troši, on najčešće troši zapadnu robu, pa time, na neki način, participira u svjetskim trendovima potrošnje i konzumerizma. Te tako i nije baš “zatucan” kako se misli da jeste!

Česti su Dinerovi argumenti koje iznosi neoprezno, a da nije računao da će njegovo djelo “Zapečaćeno vrijeme” neko, možda, ozbiljno pročitati. Tako, naprimjer, kad Dan Diner zaključuje o tome da su vlasti u arapskim zemljama apsolutističke, zaboravlja da se isto može kazati i za evropske (npr. Vladimir Putin) i za zapadne vlasti općenito. Naime, Dan Diner kaže:

“[U arapskom svijetu] važi apsolutizam vlasti – ma koliko prosvijećen bio.“ (*Es gilt ein Absolutismus der Herrschaft – und gebe sie sich noch so aufgeklärt*).²²

Dakako, bilo bi po čovječanstvo još i dobro kad bi “apsolutizam vlasti” bio odlika samo arapskih režima. I na Zapadu, čak ovom demokratskom i liberalnom, često dođe do izražaja “apsolutizam vlasti”. Svako se može prisjetiti vladavine predsjednika Busha mlađeg u njegova dva mandata itd. Poveo je rat protiv Iraka 2003. godine, svi su bili protiv tog rata, ali Bush je bio za rat. I do rata je došlo. Na Zapadu su milioni demonstrirali protiv rata u Iraku, među tim milionima bilo je na milione kršćanskih sekularista. Ali njihove su demonstracije bile uzalud.

Osim toga, na Zapadu, kao i na Istoku, danas vrijedi veoma česta pojava apsolutizma korporacija, ma koliko te korporacije bile prosvijećene.

Ovakvim proizvoljnostima vrvi cijela Dinerova knjiga. Tako on, na jednom mjestu, tvrdi da (u arapskim državama), navodno

21 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 56. (If you spend, you're somebody. *Lost in the Sacred*, p. 33).

22 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 59. (Rule is absolute – no matter how enlightened it might be. *Lost in the Sacred*, p. 35).

“uspjehu ne vodi uredan i transparentan postupak, koji slijedi mjerila ekonomičnosti, nego blizina vladaru.” (Nicht das ordentliche und transparente Verfahren, das den Maßgaben von Wirtschaftlichkeit folgt, führt zum Erfolg, sondern die Nähe zum Herrscher).²³

Ima ovoga u arapskom svijetu, naravno, gdje vladari svoje miljenike obasipaju “dukatima i dolarima”.

Ali da i na Zapadu, recimo u Evropskoj uniji, ima veoma čestih slučajeva kako upravo “blizina vladaru” sve rješava – pokazuje primjer nedavnih ekonomskih potresa i propasti banaka u Grčkoj, naprimjer. Milijarde su u Grčkoj propale, to svi znademo. Ali ni sam Dan Diner ne može kazati da su propale “kroz uredan i transparentan postupak”. Međutim blizina Grčke “velikom vladaru” (pretpostavljamo da je to Njemačka koja u Evropskoj uniji vodi glavnu riječ), spasila je Grčku od očitog bankrota!

Slične se paralele mogu povući i sa ne tako davnim ekonomskim i bankovnim potresima u Italiji, Španiji itd. Te zemlje će samo “blizina vladaru” spasiti da dobiju povoljne kredite i krenu dalje u oporavak svoje ekonomije. Dakle, slijedimo li činjenice, očito je da postupaka, koji nalikuju postupcima “orijentalnih despota”, ima na svim stranama svijeta, pa i usred liberalnih parlamentarnih demokratija Evrope i Zapada.

Arab Human Development Report iz 2002. (i iz 2003.) služi Danu Dineru za mnoge njegove zaključke koje ne provjerava, kao što ne provjerava ni podatke i zaključke iz samog *Arab Human Development Reporta*. Ali taj aspekt ove Dinerove knjige ostavljamo za drugo istraživanje.

8.

Očita slabost Dinerove knjige “Zapečaćeno vrijeme” nahodi se i u tome što ona obiluje iznimno velikim brojem proizvoljnih generaliziranja, nedokazanih općih sudova i zaključaka o onome što on naziva “arapskim” i “islamskim” svijetom. Dugo bi nas odvelo da ukazujemo na mnoštvo pasaža u “Zapečaćenom vremenu” koji su ispisani u velikoj nervози autora, a često i u otvorenom potcjenjivanju koje graniči sa atavizmom.

23 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 60. (It is not an orderly, transparent procedure in line with the norms of economic viability that brings success, but rather proximity to the ruler. *Lost in the Sacred*, p. 36).

Ovdje ipak treba ukazati makar na nekoliko primjera.

Tako Dan Diner tvrdi sljedeće:

"Ne postoji [u arapskom svijetu] duhovnoznanstveni ili društveno-znanstveni fah za istraživanje Zapada i toga šta ga sačinjava, dakle neka vrsta 'okcidentalizma'." (*Ein geistes - oder sozialwissenschaftliches Fach zur Erforschung des Westens und dessen, was ihn ausmacht, also eine Art von "Okzidentalismus", gibt es nicht*).²⁴

Ovo je netačno, grubo neistinito, potcjenjivački. Naravno da arapski svijet ima univerzitete, institute, pa i one koji se bave strateškim istraživanjima, među njima se mnogi bave i samim Zapadom. Doista, nepotrebno je dokazivati da arapski svijet ima i ovakve svoje institucije, pa i ove za istraživanje Zapada ili Okcidenta. Dokazivati postojanje tih institucija značilo bi dokazivati da čovjek udiše zrak! Dovoljno je da na običnom pretraživaču na Googleu na arapskom otipka arapsku riječ *ma'had* pa će dobiti iznimno puno podataka o mnogim arapskim institutima, među ostalim i onim za strategijska istraživanja, za planiranje, za razvoj, privredu itd.

Usprkos svemu šta proizvoljno iznosi o arapskom svijetu, Dan Diner, ipak, dopušta da bi i ti Arapi, eto, nešto mogli znati! Tako on, neuobičajeno za ozbiljan naučni diskurs, kaže:

"Sposobnosti obrazovanih ljudi u arapskom svijetu nisu ništa manje nego u drugim društvima. Kao pojedinci oni mogu odgovarati najvišem standardu." (*Die Fähigkeiten der Gebildeten in der arabischen Welt sind nicht geringer als die in anderen Gemeinwesen. Als Einzelne vermögen sie dem höchsten Standard zu entsprechen*).²⁵

Ovoj tvrdnji Dana Dinera ne treba nikakav komentar, naravno. Danas na univerzitetima Zapada ima na stotine sveučilišnih profesora Arapa, muslimana i kršćana, ili, pak, onih sa sekularnom kulturom. Oni postižu

24 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 47. (There is no department of humanities or social sciences dedicated to researching the West and its unique character – if you will, a kind of scholarly "Occidentalism". *Lost in the Sacred*, p. 27).

25 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 48. (The abilities of educated people in the Arab World are no less than elsewhere. On the individual level, they may meet the highest standards. *Lost in the Sacred*, p. 27.).

izvanredne rezultate u nauci, i tvrditi da, kao eto, i ti Arapi nešto mogu naučiti, izgleda posve potcjenjivački i smiješno.

Dan Diner iznosi i jedan sud o tome da je “nedostak sekularne kulture” u arapskim zemljama zapreka pa tamošnji naučnici “ne dobijaju Nobelovu nagradu”. Tako Diner kaže:

“Manje je vjerovatno da neki znanstvenik iz područja prirodnih znanosti iz neke arapske zemlje bude nagrađen Nobelovom nagradom.”

*(Dass ein Naturwissenschaftler eines arabischen Landes mit dem Nobelpreis ausgezeichnet wird, ist weniger wahrscheinlich).*²⁶

Dan Diner je ovdje u pravu, naravno. Svaka nagrada, pa i Nobelova ima dobar postotak političke i ideološke popudbine. Nije posrijedi “deficit sekularne kulture” koji, kako on tvrdi, onemogućava Arapima naučnicima da budu nobelovci, već se radi o politici dodjeljivanja koja stoji iza svake nagrade, pa i one Nobelove. Da li bi Malala Yousufzai dobila Nobelovu nagradu za mir da ju je ranio američki dron? Ne bi, naravno da ne bi. To su prava pitanja za sve nas, pa i za Dana Dinera, ukoliko želimo poštovati činjenice.²⁷

Daljnja proizvoljna ocjena Dana Dinera o arapskom svijetu, kazana njegovim riječima, glasi:

“U arapskom svijetu jedva da se može govoriti o demokratski reguliranom stjecanju vlasti.” (Von einem regulierten, gar von einem demokratisch geregelten Machterwerb kann in der arabischen Welt kaum die Rede sein).²⁸

26 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 48. (But that a scientist working exclusively in an Arab country might be awarded the Nobel Prize is less likely. *Lost in the Sacred*, p. 28).

27 Nedavno sam imao intervju sa Seyyedom Hosseinom Nasrom, profesorom na George Washington univerzitetu, pitao sam ga sljedeće: “Kako vidite moderni zapadni diskurs o muslimankama? Da li je on zasićen takozvanim “kompleksom spasitelja” u kojem su muslimanke objektivizirane i učinjene sredstvom za postizanje političkih ciljeva? Razmotrimo, npr., slučaj hrabre djevojke Malale Yousufzai, koja se bori za obrazovanje djevojaka u Pakistanu. Da li bi njezin slučaj bio na Zapadu uopće poznat da ju je ranila američka bespilotna letjelica? [How do you see the modern Western discourse on Muslim women? Is it saturated by the so called “saviour complex” in which Muslim women are objectified and made a tool for achieving political gains? Let us, for example, consider the case of the brave girl Malala Yousufzai, a fighter for education of girls in Pakistan. Would her case be known in the West if she was wounded by a US drone?]. Na ovo pitanje profesor Nasr mi je odgovorio: “Da, siguran sam da je Malalu Yousufzai povrijedila američka bespilotna letjelica – dron, ne biste ni čuli za njezino ime.” [Yes, I am sure that if Malala Yousufzai had been injured by an American drone, you would not have heard of her name.]. Ovaj intervju sa profesorom Nasrom objavio sam u listu “Preporod”, br. 12/1022., Sarajevo, 15. juni 2014.

28 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 50. (A regulated, let alone a democratically regulated, acquisition of power in the Arab world is not evident. *Lost in the Sacred*, p. 29).

Naravno, ovaj Dinerov sud je tačan, pa i istinit. Doista, u arapskom svijetu često nedostaje demokratska kultura, posebno kod prozapadnih elita koje su na vlasti. Međutim Dan Diner je, kao nepristran naučnik, trebao spomenuti kako su vojni udar u Alžiru nakon demokratske pobjede FIS-a (1990) sponzorirale Francuska i aminovale neke druge zapadne sile. O ovome treba čitati u brojnim knjigama, esejima i intervjuima Noama Chomskog. Standardi Noama Chomskog su itekako viši u ocjeni upliva Zapada u sprečavanje demokratije u arapskim zemljama, od standarda Dana Dinera. Također, Muhamad Mursi je prije dvije godine došao demokratski na vlast u Egiptu, ali je oboren demonstracijama i vojnom huntom koja je sponzorirana od strane zapadnih sila.

9.

Uskoro se Dan Diner u svojoj knjizi dotiče “arapsko-muslimanskog prostora” (*arabisch-muslimischer Raum*),²⁹ te kaže sljedeće:

“Osim toga, globalizirana tržišta, koja se široko otvaraju u znak slobode, vodila su ka izvanrednoj privrednoj dinamici.” (Zudem führten die im Zeichen der Freiheit sich weiter öffnenden globalisierten Märkte zu einer außerordentlichen wirtschaftlichen Dynamik).³⁰

Da li se “globalizirana tržišta” najčešće otvaraju “u znak slobode”, ili se otvaraju radi profita, interesa, širenja svojih korporativnih utjecaja itd., predmet je mnogih rasprava već od samih početaka ili lansiranja mnogolikih projekata globalizacije. Dovoljno je pročitati makar jednu raspravu Noama Chomskog posvećenu globalizaciji i uvidjeti da procesi globalizacije često imaju porobljivačke ciljeve, kao i česte destruktivne posljedice.

Domalo dalje Dan Diner tvrdi kako se globalizacijski procesi vide svuda, izuzetak je, navodno, samo taj “zaostali arapsko-muslimanski prostor!” Dan Diner tako, bez ikakvih dokaza i činjenica, kaže:

“Taj trend [globaliziranja] se mogao posmatrati posvuda – osim u

29 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 65. (the Arab-Muslim world. Lost in the Sacred, p. 39).

30 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 64. (Furthermore, the opening of a broader global market in the name of freedom unchained an extraordinary economic dynamic. Lost in the Sacred, p. 39).

arapsko-muslimanskom prostoru“.

(Dieser Trend war allenthalben zu beobachten – außer im arabisch-muslimischen Raum).³¹

Ko god želi biti objektivni posmatrač Bliskog i Srednjeg istoka, bezrezervno će zapaziti da su trendovi globalizacije (odobravali se oni ili ne) iznimno snažni, npr. u Kuvajtu, Kataru, Ujedinjenim Arapskim Emirati-ma, Turskoj, Egiptu itd. sve do zemalja Magreba. Globalizacija je itekako vidljiva u Maleziji, Singapuru, Indoneziji itd. Naftna industrija, kao i sve što uz nju ide, odavno su globalizirali zemlje Zaljeva, tamo su na stotine svjetskih predstavništava koje prate autoindustriju itd. Odveć je nepotrebno čak i spominjati da se, npr., u Rijadu, prijestonici Kraljevine Saudijske Arabije, nalaze blistave prodavnice i robne kuće "Hugo Boss", "Christian Dior" itd. Zemlje Bliskog istoka organiziraju sve ono što dik-tira globalizacija: sportska takmičenja svjetskog ranga, npr. Katar će za par godina ugostiti svjetsko prvenstvo u nogometu itd. Ugostio je neko-liko puta takmičenja iz tenisa itd. Također, u telekomunikacijama i medijima Bliski istok participira ne samo preko al-Jazeere, već i desetina i desetina drugih kako regionalnih tako i satelitskih TV stanica.

Naravno, kako glorifikatori globalizacije, tako i oni koji globalizaci-ju ne odobravaju, vide posvuda njezine snažne pečate diljem arapskog i tzv. islamskog svijeta. Naprimjer, američki profesor Ibrahim M. Abu-Rabi', posjećujući Džiddu (Jedda) prije nekoliko godina, kaže:

"[Stanovnici Džidde] ponosni su na svoj novi prostor, svoj postmo-derni aerodrom, na saudijsku zračnu kompaniju... U Džiddi vidim velike trgovačke molove, solitere i autoputeve. Moj Bože, jesam li ja ovo u New Yorku ili u San Franciscu?"

"[The people of Jedda] are proud of their new space, their post-mo-dern airport, and of Saudi Airlines... In Jedda, I see big shopping malls, highrises, and highways.

Oh my God, am I in New York or San Francisco?"³²

31 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 65. (The trend was ubiquitous – except in the Arab-Muslim World. *Lost in the Sacred*, p. 39).

32 Ibrahim M. Abu-Rabi', *Contemporary Arab Thought*, Pluto Press, London, 2004., p. 36.

Prema tome, ko hoće (i kome je stalo do vanjskih znakova globalizacije) sve ove ili slične prizore može vidjeti u Kazablanci, Tunisu, Bengaziju, Aleksandriji, Brunejima, Islamabadu, Lahoru itd.

Doista, nepotrebno je spominjati zašto to sve Dan Diner ne vidi, zašto pod svaku cijenu želi povezivati Bliski istok, pa čak i cijeli muslimanski svijet, sa onim što je on nazvao “zaostalošću” itd.

Naravno, posve je drugo pitanje sama kritika globalizacijskih procesa. Čak i odobravajući, pa i podržavajući, Dinerovu bezrezervnu vjeru u “globaliziranje tržišta”, te njegovo mišljenje da se to sve, navodno, odvija “u znak slobode” (dobro je ovdje opet podsjetiti da Noam Chomsky u globalizaciji vidi mnoge znakove porobljavanja slabijih i nemoćnih), potrebno je začuditi se makar malo nad tim da Dan Diner ne smatra i ne vidi da su Kuvajt, Katar, Ujedinjeni Arapski Emirati, pa, onda, Turska, Malezija, Indonezija... (da navedemo samo neke zemlje iz “arapsko-muslimanskog prostora”) uključene u bilo kakve procese globalizacije!!!

10.

Dan Diner se u ovoj knjizi pojavljuje, čak i predstavlja, kao historičar arapskog jezika, pa i kao veliki specijalista za taj jezik. Tako on, u namjeri da pokaže da su Arapi nesposobni da misle (ili razviju) slobodu na sekularan i moderan način, kaže:

“Ne radi se o tome da arapski jezik nema riječi za slobodu, ali arapska riječ *hurriyya* izvorno znači suprotnost od ropstva, a ne ono što se u zapadnoj tradiciji povezuje s *libertas* – pravo na sudjelovanje u nadležnostima vlasti.”

“Nicht, dass das Arabische kein Wort für Freiheit hätte, aber die ursprüngliche Bedeutung des arabischen Wortes *hurriyya* meint das Gegenteil von Sklaverei und nicht das, was in der westlichen Tradition mit *libertas* in Verbindung gebracht wird – das Recht, an den Angelegenheiten des Regierens beteiligt zu sein.”³³

33 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 52-53. (It is not that Arabic has no word for freedom, but the original meaning of the Arabic *hurriyya* is merely the opposite of slavery, not at all what is associated with *libertas* in the Western tradition – the right to participate in governmental affairs. *Lost in the Sacred*, p. 30).

Dan Diner bi, valjda, trebao znati ono što svaki bolji filozofijski (i ne samo filozofijski) rječnik ističe: riječi imaju svoju historiju, mnoge mijenjaju svoja značenja kroz protok velikih prostranstava vremena. Kao što latinska riječ *libertas* prije, recimo, sedam stotina ili pet stotina godina nije značila sve moguće građanske slobode u današnjoj Njemačkoj ili Francuskoj, tako ni arapska riječ *hurriyya* nije mogla značiti, recimo, moderno glasačko pravo i slobodu izlaska na izbore.

Konsultiramo li André Lalandea (1867-1963) i njegov višetomni "Vocabulaire technique et critique de la philosophie",³⁴ vidimo da učenik André Lalande kaže da je i riječ *liberté* izvorno imala ovo značenje (kojemu Dan Diner nalazi mnoge mahane u formi *hurriyyah*):

معنى قديم : الانسان الحرّ هو الانسان الذي لا يكون عبدًا أو سجينًا

"Staro značenje [riječi sloboda/*liberté*] jeste: Slobodan čovjek jeste onaj čovjek koji nije rob i nije zatvorenik."³⁵

Dakako, ovo što Dan Diner na ovom mjestu zamjera arapskoj riječi *hurriyyah* (ponižavajući tu riječ tako što tvrdi da je ona, na neki način, nedonošće i posve nezrela da ponese sva semantička, politička, demokratska i građanska značenja koja, navodno, riječ *libertas* ima u savremenoj zapadnoj upotrebi) samo je uvod u njegova razmatranja o književnom ili klasičnom arapskom jeziku (*al-fuṣṣḥā*) u knjizi *Versiegelte Zeit*. I o tome treba kazati barem nekoliko riječi.

Naime, posebna dimenzija ove Dinerove knjige jeste držanje lekcije "arapskom i muslimanskom svijetu" o tome da njih u mnogome koči, i od pravog razvoja sprečava, ne samo "svetost" (islama i Kur'āna), već i "svetost arapskog književnog jezika", pa i samog arapskog pisma!!!

Tako Dan Diner smatra da je za muslimane uvođenje latinice 1928. godine, kao i ukidanje arapskog pisma, značilo svetogrđe. On kaže:

"A kad je 1928. Republika Turska jednim potezom pera ukinula arapsko pismo, da bi ga zamijenila latinicom, laicističko svetogrđe izgledalo je potpuno."

34 Ovaj rječnik koristimo u trotomnom arapskom prijevodu, usp. André Lalande, *Mawsū'atu Lalande al-falsafiyah* (مَوْسُوعَةُ لَالَانْدِ الْفَلْسَفِيَّةُ), izdanje Manšūrātu 'Uwaydāt, Beirut/Paris, 1996.

35 André Lalande, *Mawsū'atu Lalande al-falsafiyah* (مَوْسُوعَةُ لَالَانْدِ الْفَلْسَفِيَّةُ), vol. II, §. 727.

"Und als im Jahr 1928 die türkische Republik das arabische Alphabet mit einem Federstrich abschaffte, um es durch das lateinische zu ersetzen, schien das laizistisch unternommene Sakrileg vollkommen."³⁶

Ovaj primjer o ukidanju arapskog pisma u Republici Turskoj, koji navodi Dan Diner, ide uveliko protiv općih teza ove Dinerove knjige.

Naime, cinik bi mogao reći kako ima muslimana koji prihvataju sekularizam, ali čak i pod tim sekularizmom preživi islam (kao što to pokazuje moderna povijest Republike Turske). Nadalje, nije nikakva muka znati da se sa uvođenjem latinice u Turskoj nije moglo prokrijumčariti nekakvo "ukidanje islama". Naprotiv, i latinica je, osim svega drugog što jeste, postala i "islamsko pismo". I to ne samo u modernoj Turskoj već i na Balkanu: među Albancima, Bošnjacima, Torbežima, Pomacima itd. Pa i diljem tradicionalnih zemalja islama, jer se tamo mnogi ljudi danas koriste engleskim, njemačkim, francuskim jezikom itd. Cinik bi također primijetio da u tom muslimanskom svijetu ima obilje primjera (među kojima je i ovaj latinice) koji pokazuju da su mnogi muslimani, ipak, u stanju iznaći *modus vivendi* sa modernizmom (iako, eto, žive u "zapečaćenom vremenu").

Naravno, sve ove zaključke Dan Diner ne izvodi, jer bi oni osujetili, pa i destruirali, mnoga neutemeljena generaliziranja u ovoj njegovoj knjizi.

Nadalje, usprkos bjesomučnim jurišima modernizma u tradicionalnim zemljama islama, i danas se arapskim pismom služe milioni u Iranu i, npr, u Pakistanu, pa i milioni onih Iranaca i Pakistanaca koji su, treba li to uopće spominjati, sekularni po svojim životnim nazorima. Arapsko pismo koje koriste nimalo ih ne sprečava da budu sekularni.

Ali Dan Diner ne odustaje da bude i neprikosnoveni stručnjak za lingvistička pitanja. Tako on, govoreći o tome da je "arapsko pismo teško", kaže:

"Dok su kršćanska i jevrejska djeca u Osmanlijskom carstvu u najkraćem vremenu naučila grčki ili hebrejski alfabet zbog njegove jednostavnosti, i tu rano stečenu sposobnost bila u stanju upotrijebiti za usvajanje

36 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 72-73. (When in 1928 the Turkish Republik did away with the Arabic Alphabet and replaced it with the Latin one, the secular attack on religion seemed to have reached its zenith. *Lost in the Sacred*, p. 45).

znanja, muslimanska djeca su se morala puno duže mučiti s kompleksnim arapskim alfabetom.“

“Während christliche und jüdische Kinder im Osmanischen Reich das griechische oder hebräische Alphabet seiner Einfachheit wegen in kürzester Zeit erlernten und diese früh erworbene Leseleistung rasch für die Aufnahme von Wissen einzusetzen vermochten, mussten sich muslimische Kinder viel länger mit dem komplexen arabischen Alphabet abmühen“.³⁷

Ni ovim tvrdnjama Dana Dinera ne treba nikakav komentar. Samo ćemo za čitateljstvo ovog našeg kritičkog osvrta na Dinerove opservacije o arapskom jeziku, kao i arapskom pismu, kazati da savremena lingvistika ne poznaje “teže” i “lakše” jezike, niti poznaje “teža” i “lakša” pisma.

Savremena lingvistika je davno raskrstila s takvim neumjesnim i nezrelim pitanjima. Razmišljati u kategorijama u kojima razmišlja Dan Diner uveliko je anahrono za domete i stavove savremene lingvistike. (Dodajmo ovdje da se danas arapsko pismo, jednako kao i latinica, ćirilica itd., koristi u kompjuterskim programima. Nismo čuli da su kompjuteri “poludili” ili da se “žale” na arapsko pismo, ili na arapski jezik kao “nešto komplicirano”, “teško”, “zaostalo”, “anahrono” itd.

Kad smo već kod Dinerovog zgražanja nad “kompliciranim arapskim alfabetom”, kažimo da on, na jedan krajnje neupućen način, izvodi i veoma slične zaključke o književnom arapskom jeziku (*al-fuṣḥā*). O tome Dan Diner ima veliki broj nekompetentno napisanih pasaža u “Zapečaćenom vremenu”, a među najvećim njegovim ničim dokazanim tvrdnjama jeste to da autor “Zapečaćenog vremena” smatra da je arapski književni (ili arapski klasični) jezik neka vrsta brane ili zida koji ne dopušta Arapima (pa ni muslimanima) “da se sekulariziraju!”

Naime, valjda bi Dan Diner (kao njemački i izraelski sveučilišni profesor) trebao znati da su Arapi - uz sve svoje zamršene odnose i svoju kompliciranu recepciju evropskog prosvjetiteljstva, sekularizma itd. –

37 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 82. (Whereas Christian and Jewish children in foreign schools in the Ottoman Empire quickly learned the Greek or Hebrew alphabets, because of their greater simplicity, as well as the Latin alphabet, and so were soon able to use them to gain knowledge, Muslim children had to struggle much longer with the complex Arabic alphabet. *Lost in the Sacred*, p. 52).

narod koji odavno ima prevedena vrhunska evropska književna djela od Šekspira, Dostojevskog, Tolstoja, pa do velikih savremenih imena evropske književnosti, npr. Franza Kafke. I sve te stotine, pa i hiljade evropskih "sekularnih" književnih djela arapski jezik je tako lijepo udomio, primio u sebe i, treba li to uopće dokazivati, izrazio njihov "sekularni" pogled na svijet!

Isto vrijedi i za prijevode savremenih evropskih filozof(ij)skih djela koja su, u stotinama i stotinama primjera, prevedena u književni arapski jezik. Mi se izvinjavamo čitateljstvu, ali, doista, moramo zamoliti Dana Dinera da samo posveti makar jedan sat listanju evropskih filozof(ij)skih djela (npr. u Kairskoj biblioteci) koja su prevedena u Bejrutu, i makar dva sata listanju evropskih filozof(ij)skih djela koja su prevedena u Kairu! Doista, degutantno je uopće podsjećati i spominjati tu bjelodanu činjenicu da su arapski intelektualci preveli na književni arapski npr. Špenglera, Hegela, Kanta, itd. itd.

Ako je arapski književni jezik "sklerotičan", "fosiliziran", "zaostao" itd., kako to za *al-fuṣṣu* tvrdi Dan Diner, pa zašto, onda, arapski intelektualci, ulema i arapski kršćanski svećenici ulažu, već dvije stotine godina, toliku mentalnu energiju da bi preveli evropljanske i zapadne knjige koje niko neće čitati, niti će ih iko ikada razumjeti?!

Naravno, kao i svugdje među mnogoljudnim narodima, i među Arapima postoje milionske mase seljaka, radnika i neobrazovanog svijeta koji ne znaju dobro, ili ne znaju nikako, arapski književni jezik! Oni govore tzv. narodne dijalekte (*'amiyyah*). Ali, zar to, za Boga miloga, njemački seljaci u Bavarskoj znadu besprijekorno čitati i razumjeti djela Martina Heideggera, pisana, dakako, na književnom njemačkom jeziku?! Ili djela Eugena Finka?! Ili Goethea?!

Dakako, nije nama nepoznato da je jaz između dijalekata njemačkog jezika, s jedne, i standardnog (ili pak književnog) njemačkog jezika, s druge strane, mnogo uži/tješnji negoli je slučaj sa jazom koji mnogo šire razdvaja narodne arapske dijalekte od arapskog književnog jezika. Ali postoji jedan općerazumljivi književni arapski jezik od Iraka do Maroka. Kao što postoji i "jedan opći arapski dijalekt za obrazovane ljude" (tzv. *'amiyyatu l-muthaqqafīn*) koji se lahko razumije diljem arapskog svijeta.

Mi nemamo vremena da se u ovom našem kritičkom osvrtu na "Zapečaćeno vrijeme" bavimo onim na ničemu utemeljenim mišljenjima Dana Dinera o tome da, navodno, današnji Arapi ne razumiju književni arapski jezik. Pa zašto onda Arapi imaju na hiljade televizijskih i radio-ostanica na kojima se program emitira, u ogromnim vremenskim dionicama, upravo na arapskom književnom jeziku?! Ili, pak, zašto imaju na stotine i stotine dnevnih listova, sedmičnih časopisa, naučnih i umjetničkih magazina itd., svi su odreda pisani na književnom arapskom jeziku?!

Čemu Arapima sva ta produkcija na književnom arapskom jeziku ako je ne razumiju?!

Naravno, to što stoji iza Dinerovih nervozno iznesenih teorija o književnom ili klasičnom arapskom jeziku jeste Dinerova posvemašnja muka spram statusa koji ima/uživa Kur'an u tradicionalnim muslimanskim društvima, pa i onim arapskim. Dakako, ne treba ni spominjati da je upravo Kur'an temeljno štivo koje bdije nad očuvanjem književnog, tj. klasičnog arapskog jezika. Upravo i Philip K. Hitti to ističe u vezi s Kur'anom:

"Njegov književni utjecaj može se ocijeniti pri pomisli da se samo zahvaljujući njemu razni dijalekti arapskog jezika nisu raspali u posebne jezike kao što je bio slučaj sa romanskim jezicima. Dok danas Iračanin samo uz malu poteškoću potpuno razumije govor Marokanca, a, s druge strane, ne osjeća nikakve poteškoće da razumije njegov pisani jezik, jer se i u Iraku i u Maroku, jednako kao i u Siriji, Arabiji i Egiptu, klasični jezik, koji je izrađen po uzoru na Koran, svugdje vjerno čuva i njeguje."³⁸

"Its literary influence may be appreciated when we realize that it was due to it alone that the various dialects of the Arabic-speaking peoples have not fallen apart into distinct languages, as have the Romance languages. While today an 'Iraqī may find it a little difficult fully to understand the speech of a Moroccan, yet he would have no difficulty in understanding his written language, since in both al-'Iraq and Morocco

³⁸ Philip Hitti, *Istorija Arapa*, izd. "Veselin Masleša", II. fototipsko izdanje, Sarajevo, 1988., str. 128.

– as well as in Syria, Arabia, Egypt – the classical language modelled by the Koran is followed closely everywhere.”³⁹

Evo jednog njegova mišljenja o Kur’ānu iz “Zapečaćenog vremena”, i to jednog od mnogih, koje je Dan Diner izrekao a da prethodno nije ni svjestan da li je te svoje riječi izgovorio u stanju elementarne budnosti:

“U temeljne islamske dogme ubraja se to da se pored Kur’āna ne dopušta pojava nikakve druge knjige, da se s one strane Božije riječi ne dopušta nikakvo daljnje tekstualiziranje. Kao što osim Boga ne može biti drugog božanstva, tako pored Kur’āna ne smije biti nikakve druge knjige.”

“Es gehört zum Gründungsdogma des Islam, neben dem Koran kein zweites Buch aufkommen zu lassen, jenseits von Gottes Wort keine weitere Verschriftlichung zuzulassen. So wie es außer Gott keinen Gott geben kann, darf es neben dem Koran kein anderes Buch geben.”⁴⁰

Neupućenim mrziteljima islama ove Dinerove riječi mogu izgledati efektne, mogu potvrđivati njegove teze o “zaostalosti muslimana” i njihovoj “posvemašnjoj zatucanosti i bigotizmu”, itd. Ali, ali, posve je drugo to što su ove Dinerove riječi u debelom neskladu sa elementarnom istinom. Naime, po islamskoj dogmi ne vjeruje se isključivo samo u “jednu Božiju knjigu”, već se vjeruje u “Božije knjige” (*wa kutubihī*)! To prvo.

A drugo, svako ko je u svome životu imao makar večernji kurs iz islama znade da je stroga dogmatska dužnost muslimana da vjeruju u Tewrat, Zabur, Inġil i Kur’ān, da vjeruju u Ibrahimove/Abrahamove Listove, kao i u Mūsāove/Mojisijeve Listove itd. Dakle, riječ je o knjigama, a ne knjizi!

Treće, muslimani su od samog praskozorja islama pristupili pisanju svojih vlastitih knjiga, današnje biblioteke (pa i one na Zapadu) imaju hiljade i hiljade starih i drevnih islamskih i muslimanskih rukopisa o najrazličitijim temama, od teologije, filozofije, prirodnih nauka, mističizma, pa do rukopisa koji se, npr., bave “bjesnilom pasa”, kako to spominje Umberto Eco u svome genijalnom romanu “Ime ruže”. Izgleda li

39 Philip K. Hitti, *History of the Arabs*, izd. Palgrave Macmillan, deseto izdanje, Hampshire, New York, 2002., p. 127.

40 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 115. (It is one of Islam’s founding dogmas that no book can enter into rivalry with the Koran; beyond God’s word, no other scripture can be admitted. Just as there can be no God but God, so there can be no book but the Koran. *Lost in the Sacred*, p. 75).

to, ako konsekventno pratimo zaključke Dana Dinera, da su muslimani počinili svetogrđe, jer su pisali svoje knjige, a, za Boga miloga, zna se da "pored Kur'āna ne smije biti nikakva druga knjiga!" Nadalje, halife iz vremena dinastije Abbasija ustanovili su u Bagdadu veliku prevodilačku školu, posebno je intenzivno radila od 813 – 833. po Isusu Kristu, kad je vladao halifa Al-Ma'mūn. Tada su na arapski prevedena brojna djela iz grčke filozofije itd. (Trebamo li posebno spominjati i to da su glavni prevoditelji knjiga sa grčkog, sirijanskog, pahlavijskog... jezika u tadašnjem Bagdadu bili kršćani i jevreji?!) Ako konsekventno pratimo Dana Dinera, halifa Al-Ma'mūn je "počinio svetogrđe" jer, je, eto, dopuštao da pored Kur'āna ima još knjiga! I to onih mrskih "nevjerničkih", grčkih, paganskih!!!

11.

Posebno su žalosni pasusi u ovoj Dinerovoj knjizi u kojima se on odvažio da kaže štagod o tome kako su, navodno, moderni naučni izumi uzdrмали muslimansku vjeru u "suverenost Božiju i u vječni karakter Kur'āna kao Knjige Objave". Ali navedimo jednu od tih Dinerovih tvrdnji u cjelovitij formi:

"Te novine [naučni izumi] su promijenile i olakšale ne samo svakodnevnici nego su i potakle sumnju u suverenost Božiju i u vječni karakter Kur'āna kao Knjige objave. Islamistički puristi su na takve sprave gledali kao na đavolja sredstva koja su izazivala Božiju vlast nad vremenom."

"Diese Neuheiten veränderten und erleichterten nicht nur den Alltag, sondern ließen auch an der Souveränität Gottes und dem ewigen Charakter des Korans als dem Buch der Offenbarung zweifeln. Islamistische Puristen sahen diese Gerätschaften als Teufelszeug an, das Gottes Herrschaft über die Zeit herausforderte."⁴¹

Ovaj ulomak iz "Zapečaćenog vremena" tipičan je primjer Dinero-va upinjanja iz petnih žila da pokaže kako su, navodno, tehnički izumi "prepali" i "prestravili" te "zaostale Arape i druge zatucane muslimane"

⁴¹ *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 91. (These novelties not only changed everyday life and made it easier, but they also aroused doubts about God's sovereignty and the eternal character of the Koran as the book of revelation. Islamic purists saw these modern machines as works of the devil challenging God's control over time. *Lost in the Sacred*, p. 58).

diljem svijeta, te kako su ti “đavolji tehnički izumi” u tako širokim razmjerama poljuljali muslimansku vjeru u Boga, kao i u njihovu vjeru u božansku narav Kur’ana!

Logično pitanje koje se nameće, glasi: Pa, ako je zapadna tehnika krajem XIX. i u prvoj polovini XX. stoljeća tako preplašila te “zaostale Arape i muslimane”, kako to, onda, da nisu svi postali nevjernici?! Jer, eto, nauka im je dala odgovore na sve, pa i na najveće metafizičke tajne!

Kako to da baš Dan Diner ima potrebu da u prvoj deceniji Trećeg milenija piše knjigu o tome kako su Arapi i muslimani veoma “zaostali” i kako su i dalje “izgubljeni u svetu”, jer su i dalje, pored (i usprkos!) ovalikih silnih brda tehnike na planeti Zemlji, ti Arapi i muslimani još uvijek nekako pobožni, idu u džamije, recitiraju Kur’an itd?! Odnosno kako to da ih moćni tehnički Zapad nije do sada svojim mašinama ateizirao i izveo iz islama, ili okrenuo protiv Kur’ana?!

U ovakvim i sličnim dionicama “Zapečaćenog vremena” posve jasno se vidi gdje je Bernard Lewis toliko snažno utjecao na Dana Dinera da se, islamskim rječnikom rečeno, Dan Diner treba tretirati *muqallidom*, to jest onim koji slijepo oponaša svoga šayha Bernarda Lewisa.

12.

U “Zapečaćenom vremenu” postoje pasusi koji su do te mjere netačni da teško optužuju Dinerovu specijaliziranost da se uopće bavi islamom.

Ovdje ćemo navesti samo jedno mjesto, gdje on, na veliku žalost njegove nauke, tvrdi sljedeće:

“Kur’an u izdanju Univerziteta El-Azhar je za muslimane jedini obavezujući kur’anski tekst.”

“Der Azhar-Koran ist der einzige für Muslime verbindliche Korantext.”⁴²

Ovo je gruba, surova neistina, da ne kažemo nešto teže. Kur’anski original na arapskom ne štampa se i ne objavljuje samo u konsonantskim i vokalizacijskim sistemima svojstvenim samo ovom al-Azharskom izdanju, već se diljem arapskog (i tzv. islamskog) svijeta kur’anski original do

42 *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 133. (For Muslims, the Azhar Koran is the authoritative text. *Lost in the Sacred*, p. 88).

sada na desetine puta objavio (štapao!) i u drugim konsonatskim i vokalizacijskim sistemima. Podsjećamo, istine radi, da su zemlje Magreba sklone objavljivati (to jest printati, štapati) kur'anski original po vokalizacijskom, konsonatnom i interpunkcijskom sistemu autoriteta Warša (*bi riwāyati Warš*), ali i po drugim sistemima čitanja Kur'ana (*readings of the Qur'ān*). Do sada ima nekoliko izdanja. U Siriji se pojavilo nekoliko izdanja kur'anskog originala po konsonantskom i vokalizacijskom sistemu autoriteta Qālūna (*bi riwāyati Qālūn*). Nadalje, u arapskom svijetu široko cirkuliraju i kur'anski originali čiji su konsonantni i vokalizacijski sistemi dati po predanju od Halafa (*bi riwāyati Ḥalaf*) itd. itd. Napominjemo, tek usputno, da je velika štamparija (tzv. "Kompleks kralja Fahda") u Medini objavila u stotinama hiljada primjeraka kur'anski original po konsonantnim i vokalizacijskim sistemima datim u predajama Qālūna, Warša, Šu'be, Dūrīja itd.

Trebalo bi nam ovdje dvadeset stranica da pobrojimo sva štampana izdanja Kur'ana u XX. i XXI. stoljeću koja su se pojavila u *različitim sistemima* vokalizacije, konsonantizacije i interpunkcije kur'anskog originala.

Ima mnogo mjesta u "Zapečaćenom vremenu" gdje autor Dan Diner i njegova obrazovanost zaslužuju posebno žaljenje, i to baš zbog njegovih neukih i naivnih zaključaka o statusu pismenosti u tradicionalnim zemljama islama. Ali njegove tvrdnje o tome da muslimani moraju koristiti samo al-Azharsko izdanje Kur'ana (*"Der Azhar-Koran ist der einzige für Muslime verbindliche Korantext."*) doista devalviraju njega kao ozbiljnog naučnika. Pa, molim vas lijepo, Njemačka ima veoma obrazovane orijentaliste! Ima Rudija Pareta! Ima Theodora Nöldekea! Ima Annemarie Schimmel! Umrli su, ali postoje njihove knjige! U Njemačkoj je nedavno objavljeno NA ARAPSKOM Nöldekeovo klasično djelo njemačke orijentalistike o Kur'anu, *Povijest Kur'āna (Tārīḥu l-Qur'ān)*,⁴³ koje je prevedeno sa njemačkog originala *Die Geschichte des Qorans*. Kad već želi "gradu i svijetu" objelodanjivati svoja mišljenja o Kur'anu, zašto se Dan Diner nije potrudio da se iz ove Nöldekeove knjige barem elementarno obavijesti šta su to "čitanja Kur'ana" (*readings of the Qur'ān*)?!

43 Vidi: Theodor Nöldeke, *Tārīḥu l-Qur'ān*, izd. Al-Kamel Verlag, Köln, 2008.

Mi se čudimo kako to može biti da Dana Dinera baš niko (od toliko učenih živih akademskih ljudi u današnjoj Njemačkoj, koji djeluju na području arabistike i islamistike) nije upozorio na to da njegova knjiga "Zapečaćeno vrijeme" zorno pokazuje da on ne zna samu abecedu o Kur'ānu?! Pitamo se zašto ga na ove njegove bedastoće o Kur'ānu nije upozorila profesorica Angelika Neuwirth, koja je upućena u kur'anske studije?!

Toliko što se tiče toga da li su muslimani slobodni objavljivati kur'anske originale u neazharskim sistemima konsonantiziranja, vokaliziranja i interpunkcije. A ovdje treba dodati i komentare Kur'āna, napose one na arapskom jeziku, gdje se navodi na hiljade i hiljade varijantnih čitanja kur'anskoga originala. U islamskoj kulturi i civilizaciji smatra se da si dobar komentator Kur'āna ako si, između ostalih disciplina, posebno upućen u varijantna čitanja Kur'āna.⁴⁴

13.

Ove naše kritičke komentare o "Zapečaćenom vremenu" trebamo privoditi kraju. Nemamo vremena baviti se Dinerovim, doista ni na čemu utemeljenim, zaključcima kako su muslimanski tradicionalni učitelji bili usmeni učitelji, kako su, navodno, zabranjivali da se upotrebljava papir i da se išta piše itd., itd. Odakle onda tolike slavne i velike biblioteke po islamskome svijetu, koje se spominju tokom svih stoljeća islama, sa stotinama hiljada knjiga, ako su stvari sa "preziranjem pisane riječi" u islamu stajale tako kako Dan Diner tvrdi?! Pa, sam Kur'an u tako lijepom kontekstu spominje knjige, pisanje, pero, listove itd., itd.

Ipak, premda moramo završavati ovak kritički osvrt, moramo spomenuti kako se Dan Diner posebno bavi štamparstvom i izumom štamparske prese, spram kojih su se muslimani pokazali, prema njemu, posebno zaostalim, neukim, zadržim, ukratko arhibigotima, jer, kao, muslimanski odnos prema svetom spriječio ih je da usvoje štamparije tada kad ih je usvojila i Evropa.

44 Dan Diner se usuđuje da piše čitave pasuse o Kur'ānu a pritom ne zna elementarne stvari iz hermeneutike i egzegeze Kur'āna. Također, nije upućen u štampana izdanja Kur'āna u XX. stoljeću itd.

Stvari, naravno, ne stoje onako kako Dan Diner tvrdi. Čak je u pogledu štamparija i njihova uvođenja u tradicionalne zemlje islama zaboravio da slijedi svoj glavni autoritet - Bernarda Lewisa. Naime, Bernard Lewis tvrdi da su Jevreji koji su bježali iz Evrope u Osmansko carstvo uveli štamparije krajem XV. stoljeća, štamparije su otvorene u Istanbulu, Solunu i drugim gradovima.⁴⁵ Ovo jasno pokazuje da Osmanske vlasti nisu bile "zaostale", niti su na štamparije gledale kao na "sotonski izum". Nadalje, po Bernardu Lewisu Jevreje su u pogledu otvaranja štamparija slijedili Ermeni i Grci, koji su otvorili štamparije i štampali djela na svojim jezicima u osmanskim gradovima.⁴⁶ Nadalje, Bernard Lewis dodaje da se ovim jevrejskim, ermenskim i grčkim štamparijama naložio strogi uvjet da neće štampati nijednu knjigu na turskom i na arapskom jeziku.⁴⁷ Prema Bernardu Lewisu ova zabrana je potrajala do početka XVIII. stoljeća, kad je ukinuta..⁴⁸

Kao što se vidi iz tvrdnji islamu i muslimanima nenaklonjenoga Bernarda Lewisa, Osmanska imperija nije bila bez štamparija. Ako je u redu pripisivati izum štamparije Johannesu Gutenbergu, i ako taj izum treba vezivati za 1450. godinu, onda se vidi da Osmanska imperija nije mnogo "zakasnila" za Evropom u ovom pogledu. Radi se o svega četiri decenije.

Naravno, ono što na ovaj ili onaj način u "Zapečaćenom vremenu" sugerira Dan Diner u vezi navodnog muslimanskog odbacivanja štamparija jeste njegova želja da pokaže svekoliku "zaostalost i retrogradnost" muslimana. Umjesto da, u vezi štamparija, pohvali Osmanske vlasti jer su Jevreji, Ermeni i Grci otvarali štamparije i širili svoju kulturu, Dan Diner takvo što nema namjeru ni spomenuti. Drugo, i Dan Dineru je posve jasno da su tradicionalni muslimanski krugovi smatrali da se ni kur'anski tekst, kao ni hadiski tekst, ne treba trpati u mašinu i tako "ponižavati" njihovu svetost. I šta u tom tradicionalnom muslimanskom

45 "Printing presses had been introduced to Turkey from Europe by Jewish refugees before the end of the fifteenth century, and Jewish presses established in Istanbul, Salonika, and other cities." (Bernard Lewis, *The Muslim Discovery of Europe*, Phoenix Press, London, 2000., p. 50).

46 "The Jews were followed by the Armenians and the Greeks, who also set up presses in their own languages in Ottoman cities." (*The Muslim Discovery of Europe*, p. 50).

47 "These were, however, authorized on the strict condition that they did not print any books in Turkish or Arabic." (*The Muslim Discovery of Europe*, p. 50).

48 "This ban remained in effect until the early eighteenth century when it was abandoned..." (*The Muslim Discovery of Europe*, p. 50).

stavu ima loše?! Nadalje, tradicionalne muslimanske sredine imale su svoje "štamparije" kao što su ih imale i tradicionalne kineske sredine. Dovoljno je pogledati u muzejima diljem svijeta desetke i desetke rekvizita kojima su se pisali i prepisivali, te potom brzo umnožavali arapski, perzijski, turski... rukopisi, pa će se vidjeti da ni muslimani, a ni Kinezi, nisu bili "zaostali" u pogledu širenja knjiga i pisane riječi. To što neko izum Guttenbergov smatra *mašinom*, a, istovremeno, neće za mašine prihvatiti stotine "muslimanskih" i "kineskih" rekvizita za umnožavanje rukopisa, sasvim je drugo pitanje.

14.

Recimo na kraju da se slažemo sa Dinerom kad god u "Zapečaćenom vremenu" govori o potrebi razvijanja demokratske kulture u arapskom svijetu, te potrebi pridržavanja demokratije i građanskog vršenja vlasti u arapskim i tzv. islamskim zemljama.

Ipak, "Zapečaćeno vrijeme" Dana Dinera je knjiga koja je sama po sebi jedan siže onog što dio desničarskih medija u Evropi, i na Zapadu općenito, konstantno piše o islamu i muslimanima. Opća karakteristika tog i takvog predstavljanja islama, muslimana i onog što oni nazivaju "islamskim svijetom" jeste generaliziranje. A generaliziranje vodi krivom govoru ili krivom izvještavanju o islamu. Već smo spomenuli, Edward Said je o tome napisao djelo koje tretira "medijsko pokrivanje islama" (*Covering Islam*) na Zapadu. U Zagrebu je to djelo prevedeno na hrvatski pod naslovom "Krivotvorenje islama".⁴⁹ Na hrvatskom nisu bolji naslov mogli izabrati!

Ipak, dobro bi bilo da se Dan Diner, umjesto što izvrgava kritici muslimansko poštivanje Svetog i vjere, zapita da li time muslimani, milioni i milioni muslimana, čuvaju u svojim njedrima ono što će, možda, trebati čovječanstvu? Jer sve je manje nade da atomske, hidrogenske i neutronске bombe neće eksplodirati i poletjeti na sve gradove našeg zajedničkog čovječanstva. "Samo nas jedan Bog može spasiti!" – rekao je Martin Heidegger (*Nur noch ein Gott kann uns retten.*)⁵⁰ Muslimani, veliki broj

49 Usp. Edward W. Said, *Krivotvorenje islama*, s engleskoga prevela Suzana Sesvečan, izd. VBZ, Zagreb, 2003.

50 Der Spiegel-Interview 23 September 1966 in: Der Spiegel 23, 31 May 1976, str. 193-219.

njih danas, "opijeni su Svetim", ali, nije li to, pored svega drugog, i njihov način sublimiranja i predupređenja katastrofe pred kojom se nalazi današnji svijet i svi vjernici i nevjernici u njemu?!

Dobro bi bilo da se i među kršćanima, posebno onim na Zapadu, još intenzivnije jave težnje za oživljavanjem odnosa prema Svetom. Pa i među drugim vjernicima, na drugim stranama svijeta.

15.

Englesko izdanje "Zapečaćenog vremena" (koje se pojavilo 2009.) mjestimice se razlikuje od njemačkog izvornika. Kao da je engleski prevodilac prethodno poslao Danu Dineru svoj prijevod, i kao da je Dan Diner vidio da tu ima prenamaglo izvedenih stavova u njegovim radikalnim sekularističkim preoravanjima po područjima koja su za tradicionalne muslimane sveta i dragocjena. Smatramo da se, upravo iz tih razloga, englesko izdanje posebno razlikuje u šestom poglavlju.⁵¹

Recimo, sasvim na kraju, da tu, upravo u tom šestom poglavlju, Dan Diner govori o jednoj skupini "proislamskih Jevreja", zapravo kolosalno značajnih evropskih i svjetskih naučnika koji su, barem u nekim dionicama svoga života, blagonaklono proučavali islam. Nemajući kud nego da ih spomene, Dan Diner o njima kaže sljedeće:

"Očita bliskost između judaizma i islama navela je neke Jevreje koji traže rješenje za svoje dileme *vis á vis* modernosti da "otkriju islam". To se može vidjeti u radovima nekih jevrejskih naučnika iz 19. i 20. stoljeća koji su proučavali muslimansku misao i život."

"Die offenkundige Nähe von Judentum und Islam hat dazu beigetragen, dass Juden ihr eigenes Dilemma in und mit der Moderne – das Dilemma von Gesetz und Geschichte – in ihrer Beschäftigung mit dem Islam abarbeiteten. Dies lässt sich an den Werken jüdischer Islamforscher im 19. und 20. Jahrhundert nachvollziehen."⁵²

⁵¹ "Historija i Zakon" (*Geschichte und Gesetz*), tako stoji u njemačkom izvorniku, odnosno "Historijska misao i Božiji zakon" (*Historical thought and the Divine Law*) u prijevodu Dinerove knjige na engleski jezik.

⁵² *Versiegelte Zeit (Über den Stillstand in der islamischen Welt)*, S. 247. (The evident proximity of Judaism and Islam has impelled some Jews working out their dilemmas *vis á vis* modernity to "discover" Islam. This can be seen in the works of certain nineteenth- and twentieth-century Jewish scholars of Muslim thought and life. *Lost in the Sacred*, p. 168).

Tu je riječ o Ignazu Goldziheru, Leopoldu Weissu, Abrahamu Geigeru (slavnom njemačkom rabinu koji je upozoravao Evropu: “Prestanite govoriti o Muhammedu kao o šarlatanu!”), tu su i Paul Kraus, Klod Levi Stross (Claude Lévi-Strauss) itd., itd. Svaki ovaj čovjek ponaosob imao je dionica u svome životu u kojima je poštovao načine na koje islam “insistira na čovjekovoj potrebi za božanskim prosvjetljenjem”.

Svi mi, pa i ja i Dan Diner, nad tim stavovima spomenute jevrejske uleme trebali bi se danas ozbiljno zamisliti. Daj, dragi Bože, da nam Sve-to u budućnosti ustreba kao prosvjetljenje, a ne samo kao puka utjeha pred prijetnjom ratova i bombi najrazličitijih vrsta.⁵³

53 U ovoj napomeni podsjećamo i na to da Dan Diner selektivno koristi *Arab Human Development Report* (“Izvješćaj o društvenom razvoju Arapa”) koji se pojavio 2002. godine (pa i one druge AHDR na koje se poziva). Naime, Dan Diner ne govori o tome, pogotovo ne elaborira činjenicu da AHDR kritički govori o državi Izrael te o problemima koje ta država izaziva na Bliskom i Srednjem Istoku. Bilo bi pošteno, barem metodološki, da je Dan Diner u svojoj knjizi analizirao šta to arapski intelektualci koji pišu AHDR govore o praksi i ponašanju države Izrael.

Službeni dio

Izveštaj o radu Rijaseta za 2014. godinu kojeg je usvojio Sabor će biti objavljen i javno dostupan u elektronskoj formi na web-stranici Rijaseta **www.rijaset.ba**

Broj: 03-03-2-56/15

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. h.g.
06. januar 2015. godine

U skladu sa odredbama člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u BiH je na svojoj 3. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 02. rebiu-l-evvela 1436. h. g., odnosno 24. decembra 2014. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o imenovanju Upravnog odbora Agencije za certificiranje halal kvalitete

Član 1.

Imenuje se Upravni odbor Agencije za certificiranje halal kvalitete u sastavu:

Dr. Osman Kozlić - predsjednik;

Dr. Midhat Jašić – član;

Mr. Faruk Mulabdić – član;

Prof. Ahmed Hatunić – član;

Dr. Suvad Isaković – član.

Imenovani odbor je dužan svoju dužnost obavljati u skladu sa Statutom Agencije za certificiranje halal kvalitete, normativnim aktima Islamske zajednice u BiH i drugim pozitivno-pravnim propisima.

Član 2.

Upravni odbor iz člana 1. ove odluke imenuje se na mandatni period od 4 godine.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Članovima od 1 do 5;
- Upravi za vjerske poslove;
- Sekretaru;
- a/a.

Broj: 03-02-1-358-1/15

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. h.g.

26. januar 2015. godine

Na temelju odredbe člana 34. stav 2. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na sjednici održanoj u Sarajevu dana 01. rebiu-l-ahira 1436. h.g., odnosno 22. januara 2015. godine, usvojio je

PRAVILNIK
o uslovima nabavke, održavanju i načinu korištenja
vozila u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini

Član 1.

(Predmet Pravilnika)

Ovim Pravilnikom reguliraju se uslovi nabavke, održavanje, broj i način korištenja službenih vozila Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, kao i prava, obaveze i postupanja uposlenih i lica koja upravljaju službenim vozilima.

Član 2.

(Definicija pojmova)

Službeno vozilo Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (Udaljem tekstu: službeno vozilo), u smislu ovog Pravilnika je svako vozilo koje je nabavljeno za službene potrebe Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i u njenom je vlasništvu ili posjedu, a koristi se za obavljanje prevoza radi vršenja poslova i zadataka rukovodstva organizacione jedinice, te obavljanje službenih, administrativnih i kurirskih poslova institucije iz nadležnosti organizacione jedinice.

Član 3.

(Klase službenih vozila)

Službena vozila iz člana 2. ovog Pravilnika razvrstavaju se u sljedeće klase:

- a. Osnovna klasa putničkih vozila;
- b. Srednja klasa putničkih vozila;
- c. Viša klasa putničkih vozila;
- d. Visoka klasa putničkih vozila.

Rijaset i druge organizacione jedinice Islamske zajednice mogu imati službena vozila za posebnu namjenu prema potrebi i opisu poslova.

Član 4.

(Obavezni uslovi nabavke službenih vozila)

Nabavka službenih vozila se provodi u skladu sa važećim Pravilnikom o nabavkama i drugim dokumentima koja uređuju procedure nabavke sredstava u Islamskoj zajednici.

Uz uslove propisane članom 3. ovog Pravilnika, prilikom utvrđivanja uslova nabavke, obavezni kvalifikacioni kriterijumi su:

Obavezna garancija za što duži vremenski period,

b) Postprodajni paket održavanja vozila za što duži period uključujući plan održavanja do zamjene, prodaje ili otpisa.

Član 5.

(Broj službenih vozila)

Ukupan broj i klasu službenih vozila kojim raspolaže organizaciona jedinica naveden je u Tabeli 1. koja je sastavni dio ovog Pravilnika.

Organizaciona jedinica koja može biti formirana za posebne potrebe ili u posebnim slučajevima a nakon stupanja na snagu ovog Pravilnika broj službenih vozila po klasama određenim ovim Pravilnikom, odobrava Rijaset, odnosno, Reis-u-l-ulema posebnom odlukom u skladu sa ovim Pravilnikom.

Član 6.

(Korištenje službenih vozila)

Službena vozila koriste se za službene potrebe organizacionih jedinica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na osnovu pisanog naloga za službeno putovanje u svrhu prevoza lica, stvari i drugog tereta.

Službenim vozilom u pravilu upravlja uposlenik na radnom mjestu vozača ili drugo lice u svojstvu uposlenog, koje ima odgovarajuću vozačku dozvolu i ispunjava druge uslove predviđene propisima o sigurnosti saobraćaja.

Uposlenik koji koristi, odnosno upravlja službenim vozilom, lično odgovara za zaduženo službeno vozilo, njegovo pravilno i namjensko korištenje u skladu sa tehničkim uputstvima proizvođača. U tu svrhu je obavezan prije početka korištenja vozila, da vizuelnim pregledom utvrdi da je vozilo bez vidljivih nedostataka i da je snabdjeveno obaveznim priborom, alatom i opremom.

Po obavljenom službenom putu uposlenik koji upravlja službenim vozilom dužan je da, u pisanoj formi, ukaže na sva zapažanja tehničke neispravnosti vozila radi njihovog otklanjanja u Radni dnevnik vozila.

Način korištenja službenih vozila, disciplinsku odgovornost, te odgovornost za materijalnu štetu, regulira Uprava za pravne i administrativne poslove posebnim internim aktom koji je u skladu sa propisima koji reguliraju disciplinsku odgovornost i odgovornost za materijalnu štetu pričinjenu na imovini Islamske zajednice.

Član 7.

(Putni nalog)

Za korištenje službenog vozila koriste se obrasci putnog naloga PN-4, čiji je sadržaj i način popunjavanja i izdavanja, propisan važećim propisima donese-

nim od strane nadležnih organa za drumski saobraćaj u Bosni i Hercegovini, odnosno, nadležnih organa u sjedištu organizacionih jedinica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Lice koje upravlja službenim vozilom obavezno je da posjeduje odgovarajući obrazac putnog naloga, te da ga vodi i popunjava u skladu sa važećim propisima iz stava (1) ovog člana.

Uposlenik svojeručnim potpisom ovjerava unijete podatke u obrazac putnog naloga.

Uposlenik koji je upravljao vozilom, razdužuje popunjeni putni nalog i prateću dokumentaciju ovlaštenom licu u Upravi za pravne i administrativne poslove.

Uprava za pravne i administrativne poslove može da uspostavi elektronsku evidenciju preko koje prati izdavanje putnih naloga, kontrolu utroška goriva i izvještavanje o bitnim elementima korištenja vozila.

Član 8.

(Vođenja evidencija o korištenju službenih vozila)

Uprava za pravne i administrativne poslove će izraditi Upustvo kojim će regulirati način vođenja evidencije o korištenju službenih vozila, a koja će obavezno sadržavati sljedeće podatke:

- a. o planiranju i obavljanju tehničkih pregleda, servisa, popravki, zamjeni guma, kao i drugim intervencijama na službenim vozilima na mjesečnom nivou za svako vozilo,
- b. o načinu preuzimanja službenog vozila od uposlenog koji je prethodno koristio isto, da vizuelnim pregledom utvrdi da li je vozilo bez vidljivih nedostataka, te da li posjeduje obaveznu opremu,
- c. o pripremi i praćenju mjesečnog plana korištenja službenih vozila za službena putovanja i angažovanje vozača,
- d. o evidenciji izdatih putnih naloga,
- e. o godišnjem i polugodišnjem izvještavanju o korištenju službenih vozila i korisnicima službenih vozila sa analizom koje se dostavlja rukovodiocu organizacione jedinice radi uvida i kontrole.

Član 9.

(Nabavka goriva, održavanje i popravka službenih vozila)

Službena vozila moraju biti uvijek tehnički u ispravnom stanju, radi potpune sigurnosti u saobraćaju korisnika vozila.

Redovni tehnički pregledi, servisi, popravke, te zamjene guma obavljaju se u servisima odnosno vulkanizerskim radnjama, koji su izabrani u skladu sa propisima o nabavkama i ovim Pravilnikom.

Na osnovu zaključenog ugovora sa dobavljačem goriva za službena vozila preuzimanje se vrši upotrebom elektronskih kartica izdatim od dobavljača ili na drugi ugovoreni način.

Svi korisnici službenih vozila dužni su da dostave ovlašćenom licu ovjerene račune o obavljenim tehničkim pregledima, servisima i popravkama, radi ažurnog vođenja evidencije o potrošnji sredstava na održavanju i popravci službenih vozila.

Izuzetno od odredbi stava (3) ovog člana u slučaju službenog putovanja u inostranstvo ili drugo područje gdje upotreba elektronskih kartica za nabavku goriva od odabranog dobavljača nije moguća ista se može izvršiti gotovinskim plaćanjem.

Član 10.

(Parkiranje i čuvanje službenih vozila)

Organizacione jedinice Islamske zajednice, internim aktom propisuje način i mjesto parkiranja službenih vozila u sjedištu ili putem zakupa parking prostora od registriranih pravnih lica u skladu s mogućnostima.

Način uspostavljanja i organiziranja zajedničkog parking prostora za više organizacionih cjelina, a gdje uslovi i tehničke mogućnosti dozvoljavaju, obezbjeđuje Uprava za pravne i administrativne poslove.

Uprava za pravne i administrativne poslove će organizirati kontrolu upotrebe službenih vozila i sistema zaštite od otuđenja službenih vozila, uključujući i mogućnost ugradnje GPS uređaja (Global position system).

Član 11.

(Pravo na korištenje službenih vozila prema klasama vozila)

Korištenje vozila visoke klase:

- a. Reisu-l-ulema,
- b. druga lica po odobrenju Reisu-l-uleme

Korištenje više klase:

- a. Zamjenik Reisu-l-uleme
- b. Muftije
- c. druga lica po ovlaštenju Reisu-l-uleme

Korištenje vozila srednje klase:

- a. Direktori uprava
- b. Dekani
- c. druga lica po ovlaštenju Reisu-l-uleme

Korištenje vozila osnovne klase

- a. Direktori organizacionih jedinica Islamske zajednice
- b. Rukovodioci ureda
- c. Glavni imami
- d. druga lica po ovlaštenju Reisu-l-uleme

Korištenje vozila osnovne klase putničkih vozila koriste ostali uposlenici kojima rukovodioci ovo pravo dodjele u skladu sa članom 5. stav (1) ovog Pravilnika, o čemu rukovodilac organizacione jedinice donosi interni akt.

Raspodjela vozila i način korištenja za imenovane rukovodioce Reisu-l-ulema će urediti posebnom Odlukom.

Član 12.

(Prodaja službenih vozila)

Prodaja službenog vozila institucije vrši se u skladu važećim propisima, ugovorima o nabavci, zamjeni ili prodaji, provođenjem procedura licitacijskih prodaja rashodovanih sredstva.

Prodaja službenog vozila se vrši najkasnije kada su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

Za vozila visoke i više klase nakon pređenih 250.000 km ili 7 godina starosti,

Za ostale klase vozila nakon pređenih 250.000 km ili 7 godina starosti,

Za sve klase nakon štetnog događaja ili rashodovanja iz drugih razloga.

Prodaja službenog vozila se sprovodi javnim pozivom, odnosno oglašavanjem, uz prethodnu procjenu vrijednosti vozila od strane tročlane komisije za procjenu koju formira rukovodilac Uprave za pravne i administrativne poslove posebnim rješenjem ili putem angažovanja ovlaštenog procjenitelja.

Prodaja službenog vozila se može sprovesti u proceduri nabavke, staro za novo, kada vrijednost vozila nije manja od procijene Komisije.

Izuzetno od odredbi iz stava (2) ovog člana, kada je istekao garantni rok i kada procijenjeni troškovi popravke službenog vozila iznose više od 50 % od procijenjene vrijednosti službenog vozila, pokreće se postupak prodaje vozila u skladu sa stavom (3) ovog člana.

Član 13.

(Posebne situacije)

Broj vozila, uslove nabavke, način korištenja, održavanja te određivanje lica sa pravom korištenja službenih vozila u posebnim slučajevima koji nisu obuhvaćena ovim Pravilnikom reguliraće Rijaset posebnim dokumentom.

Odgovorni rukovodioci mogu pokrenuti proceduru za definiranje potreba iz prethodnog stava putem Uprave za pravne i administrativne poslove podnošenjem zahtjeva.

Član 14.

(Prelazne i završne odredbe)

Organizacione cjeline koje imaju službena vozila izvan normi utvrđenih ovim Pravilnikom dužni provesti procedure utvrđene u članu 12. ovog Pravilnika do kraja 2015. godine.

Organizacione cjeline koje raspolažu sa vozilima drugačije klase od propisane ovim Pravilnikom, prodaju istih će izvršiti kada se ispune uslovi propisani u članu 12. ovog Pravilnika.

Organizacione cjeline iz člana 13. dužne su u roku od 3 mjeseca od pojave posebne situacije ili uspostavljanja dostaviti prijedlog dokumenta o posebnoj potrebi i specifičnom načinu korištenja vozila.

Za realizaciju ovog Pravilnika zadužuju se sve organizacione jedinice Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 15.

(Usklađivanje internih akata sa Pravilnikom)

Obavezuju se sve organizacione jedinice Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini da donesu interne akte u skladu sa ovim Pravilnikom najkasnije 6 (šest) mjeseci nakon donošenja.

Član 16.

(Objavljivanje i stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik će biti objavljen u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja, a primjenjivat će se od 01. februara 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI RIJASET

Tabela 1: Prilog Pravilniku broj: 03-02-1-358-1/15

R/b	Organizacija	Klasa vozila	Napomena
1	Reisu-l-ulema	Visoka	
2	Zamjenik Reisu-l-uleme	Viša	
3	Muftije	Viša – Srednja	BiH i mešihati
4	Direktori uprava	Srednja	Rijaset
5	Dekani	Srednja	FIN i IPF
6	Direktori	Srednja – Osnovna	medrese/gimnazije
7	Rukovodioci organizacionih jedinica IZ-ce i Rijaset	Osnovna - Srednja	Udruženja, Uredi, instituti, agencije, centri i sl.
8	Glavni imami	Osnovna – Srednja	BiH i mešihati
9	Glasila-Mediji: Glasnik, Preporod, MINA, RTV-Bir, WEB portal	Osnovna	

Broj: 03-03-2-3566/14

Datum: 08. rebiu-l-evvel 1436. h.g.
30. decembar 2014. godine

U skladu sa odredbama člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u BiH je na svojoj 3. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 02. rebiu-l-evvela 1436. h. g., odnosno 24. decembra 2014. godine, donio sljedeću:

ODLUKU

o imenovanju Školskog odbora Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku

Član 1.

Imenuje se Školski odbor Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku u sastavu:

- Mr. Nusret-ef. Abdibegović, predstavnik osnivača - predsjednik;
- Dr. Ahmed-ef. Adilović, predstavnik osnivača – član;
- Kemal Avdagić, iz reda Nastavničkog vijeća – član;
- Lejla Porča, iz reda Nastavničkog vijeća – član;
- Meho Ohran, iz reda roditelja – član.

Imenovani odbor je dužan svoju dužnost obavljati u skladu sa Pravilima medrese, normativnim aktima Islamske zajednice u BiH i drugim pozitivno-pravnim propisima.

Član 2.

Odbor iz člana 1. ove odluke imenuje se na mandatni period od 4 godine, počev od 27. januara 2015. godine do 27. januara 2019. godine.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Elči Ibrahim-pašinoj medresi; - Članovima od 1 do 5;
- Upravi za obrazovanje i nauku;
- Sekretaru;
- a/a

Broj: 03-03-2-57/15

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. h.g.
06. januar 2015. godine

U skladu sa odredbama člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj 3. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 02. rebiu-l-evvela 1436. h. g., odnosno 24. decembra 2014. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU
o razrješenju predsjednika Školskog odbora

Član 1.

Razrješava se Seid-ef. Smajkić dužnosti predsjednika Školskog odbora Karađoz-begove medrese u Mostaru.

Član 2.

Odluka stupa na snagu danom donošenja

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Karađoz-begovoj medresi;
- Upravi za obrazovanje i nauku;
- Sekretaru;
- a/a.

Broj: 03-03-3-1217-1/15

Datum: 07. džumade-l-uhra 1436. h.g.
27. mart 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj 06. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 05. džumade-l-uhra 1436. h. g., odnosno 25. marta 2015. godine, rješavajući po prijedlogu Muftijstva mostarskog za imenovanje Povjereništva Medžlisa Islamske zajednice Gacko, broj: 03-3-157/15 od 16.03.2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU o imenovanju Povjereništva Medžlisa Islamske zajednice Gacko

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini imenuje povjereništvo Medžlisa Islamske zajednice Gacko u sljedećem sastavu:

- Enis Tanović – predsjednik Povjereništva;
- Aljoša Čampara – član;
- Ismail Čampara – član;
- Fehim Vukotić – član;
- Halid Čustović – član;
- Mirsad Husić – član;
- Sadet-ef. Bilalić – član po položaju.

Član 2.

Povjereništvo Medžlisa Islamske zajednice Gacko, djelovat će do osiguranja uvjeta za provođenje izbora na ovom području u skladu sa važećim aktima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:
Muftijstvu mostarskom;
MIZ Gacko;
Članovima 1-7;
Upravi za pravne i administrativne poslove;
Sekretaru Rijasetu;
GIK-i;
a/a.

Prilog Pravilniku broj: 03-02-1-358-1/15

Broj: 03-03-2-3567/14

Datum: 08. rebiu-l-evvel 1436. h.g.
30. decembar 2014. godine

U skladu sa odredbama člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj 3. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 02. rebiu-l-evvela 1436. h. g., odnosno 24. decembra 2014. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU
o imenovanju predsjednika Školskog odbora

Član 1.

Za predsjednika Školskog odbora Karađoz-begove medrese u Mostaru imenuje se Salem-ef. Dedović, muftija mostarski.

Član 2.

Imenovani će dužnost obavljati do isteka mandata Školskog odbora, 18. januara 2017. godine.

Član 3.

Odluka stupa na snagu danom donošenja

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Karađoz-begovoj medresi;
- Imenovanom;
- Upravi za obrazovanje i nauku;
- Sekretaru;
- a/a.

Broj: 02-08-2-1075-1/15

Datum: 28. džumade-l-ula 1436. h.g.

19. mart 2015. godine

Na osnovu člana 17. i člana 20., a u skladu s članom 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset Islamske zajednice, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na petoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 22. džumade-l-ula 1436. h.g., odnosno 12. marta 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o dopuni Odluke o donošenju Nastavnog plana i programa medrese

I

U Odluci o donošenju Nastavnog plana i programa medresa (broj: 02-08-2-3005-2/15 od 13. safera 1436. h.g., odnosno 05. decembra 2014. godine) iza člana II dodaje se novi član IIa koji glasi:

„Verificira se rad medresa Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini koje primjenjuju Nastavni plan od 2013/14. školske godine na osnovu Zaključka Rijaset broj:03-08-1-2283-1/13 od 17. septembra 2013. godine.“

II

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Upravi za obrazovanje i nauku; Reisu-l-ulema
- Kancelariji reisu-l-uleme;
- Medresama IZ-e;
- Sekretaru Rijasetu;
- a/a.

Broj: 03-03-1-1370-2/15

Datum: 27. džumade-l-uhra 1436. h.g.

16. april 2015. godine

Rijasat Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj 7. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 20. džumade-l-uhra 1436. h. g., odnosno 09. aprila 2015. godine, rješavajući po prijedlogu Muftijstva mostarskog za imenovanje Povjereništva Medžlisa Islamske zajednice Bileća, broj: 03-1-172/15 od 25.03.2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

o imenovanju Povjereništva Medžlisa Islamske zajednice Bileća

Član 1.

Rijasat Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini imenuje povjereništvo Medžlisa Islamske zajednice Bileća u sljedećem sastavu:

- Fadil Kusturica – predsjednik Povjereništva;
- Nazif Pervan – član;
- Bajro Pizović – član;
- Semir Avdić – član;
- Benjamin-ef. Bajrić – član po položaju;

Član 2.

Povjereništvo Medžlisa Islamske zajednice Bileća, djelovat će do osiguranja uvjeta za provođenje izbora na ovom području u skladu sa važećim aktima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Muftijstvu mostarskom;
- MIZ Bileća;
- Članovima 1-5;
- Upravi za pravne i administrativne poslove;
- Sekretaru Rijaseta;
- GIK-i;
- a/a.

Broj: 03-03-2-09/15

Datum, 22. džumade-l-uhra 1436. h.g.

11. april 2015. godine

Na osnovu člana 68. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst i člana 14. Poslovnika o radu, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na konstituirajućoj i prvoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 22. džumade-l-uhra 1436. h.g., odnosno 11. aprila 2015. godine, donio je sljedeći:

ZAKJUČAK

Usvaja se Izvještaj o radu Rijaseta Islamske zajednice za 2014. godinu.

Predsjednik Sabora
Hasan Čengić

Dostavljeno:

- Rijasetu;
- a/a.

Broj: 03-03-2-353/15

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. h.g.

26. januar 2015. godine

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na osnovu člana 17. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, a shodno Zaključku Rijaseta broj: 03-03-1-1682 od 02. jula 2014. godine, te u skladu sa tačkom 5.5.2 međunarodnog standarda EN ISO 9001:2008, na svojoj 04. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu 01. rebiu-l-ahira 1436. h. g., odnosno 22. januara 2015. godine, donio je sljedeću:

ODLUKU

Član 1.

Imenuje se Tim za uvođenje sistema upravljanja kvalitetom prema zahtjevima međunarodnog standarda EN ISO 9001:2008 u Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, u sastavu:

- Ismail-ef. Smajlović, direktor Uprave za pravne i administrativne poslove Rijaseta, menadžer kvaliteta /predstavnik rukovodstva za kvalitet / PRK/,
- Dr. Nezir Halilović, /Uprava za obrazovanje i nauku/
- Fatima Šišić, /Uprava za pravne i administrativne poslove/
- Muhedin Garanović, /Uprava za ekonomske i finansijske poslove/

- Medina Mulalić - Mehmedović, /Uprava za vanjske poslove i dijasporu/
- Elma Ćesir - Mahmutović, /Kancelarija reisu-l-uleme/
- Mr. Elnur Salihović, /Ured za zekat/,
- Rasim Brković, /Ured za hadž i umru/
- Hamed-ef. Efendić, /Ured za društvenu brigu/
- Aida Mujezin - Čolo, /IC El-Kalem/
- Dr. Selman Selhanović, /IIN Preporod/
- Armin Čaušević, /Web portal/

Član 2.

Osnovni zadaci i obaveze članova Tima za uvođenje sistema upravljanja kvalitetom jesu operativno provođenje procesa uvođenja i implementacije sistema upravljanja kvalitetom prema zahtjevima međunarodnog standarda EN ISO 9001:2008 u uprave, odnosno administrativno-upravne cjeline Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dostavljeno:

- Članovima Tima
- Upravama Rijasetu
- Konsultantu
- Sekretaru Rijasetu
- a/a

Dekreti o postavljanju glavnog imama

Broj: 02-07-1-3592-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2014. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva tuzlanskog br. 01-07-1-871/14. od 31. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljanju glavnog imama

Esmić (Abdulah) Asim, rođen 07. 03. 1987. godine u Vlasenici, profesor islamske teologije, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Kladanj na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine i važi do 31. 12. 2018. godine.

Husein ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-64-1/15.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2014. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva banjalučkog br. 01-07-324/14. od 26. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 12. i člana 47. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju glavnog imama

Omerčić (Salih) Mufid, rođen 06. 06. 1978. godine u Činovićima - Zavidovići, postavlja se na mjesto glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Banja Luka na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine i važi do 31. 12. 2018. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1169-1/15.

Datum: 27. džumade-l-ula 1436. god. po H.

18. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mostar br. 171/15. od 12. 03. 2015. godine, u predmetu postavljenja pomoćnika glavnog imama Medžlisa IZ Mostar, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju pomoćnika glavnog imama

Maksumić (Husnija) mr. Dino, rođen 09. 06. 1983. godine u Mostaru, magistar islamskih nauka u oblasti Fikha, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Carina-Musala, Tere Jahija-Maslina džamija, Medžlis Islamske zajednice Mostar, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 13. 03. 2015. godine i postavlja na dužnost pomoćnika glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Mostar, počevši od 14. 03. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Mostar i mr. Dino Maksumić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i pomoćnika glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove pomoćnika glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 14. 03. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

| Dekreti o postavljenju imama pripravnika

Broj: 02-07-1-601-1/15.

Datum: 20. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

10. 02. 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Teslić br. 07-01-02-58/15. od 04. 02. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat G. Teslić, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reis-u-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Jašić (Safet) Alen rođen 14. 08. 1991. godine u Doboju, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat G. Teslić, Medžlis Islamske zajednice Teslić, počevši od 01. 02. 2015. godine do 31. 01. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Teslić i Alen Jašić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 02. 2015. do 31. 01. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 02. 2015. godine i važi do 31. 01. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-670-1/15.

Datum: 22. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

12. 02. 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 07-3-18/2015. od 10. 02. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Vrse - Ždrimci, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Meškić (Sakib) Ahmet rođen 15. 01. 1987. godine u Doboju, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Vrse - Ždrimci, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, počevši od 01. 02. 2015. godine do 31. 01. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf i Ahmet Meškić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 02. 2015. do 31. 01. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 02. 2015. godine i važi do 31. 01. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-887-1/15.

Datum: 06. džumade-l-ula 1436. god. po H.

25. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Livno br. 60/15. od 18. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju muallime pripravnice

Mujić-Kevrić (Mujo) Šejla, rođena 22. 03. 1988. godine u Ljuboviji - Srbija, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost muallime u Medžlisu Islamske zajednice Livno, počevši od 01. 01. 2015. godine do 31. 12. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Livno i Šejla Mujić-Kevrić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i muallime pripravnice u vremenu od 01. 01. 2015. do 31. 12. 2015. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovana je dužna poslove muallime obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovana je dužna po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine i važi do 31. 12. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1167-1/15.

Datum: 27. džumade-l-ula 1436. god. po H.

18. 03. 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 01-07-1-106/15. od 10. 03. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Priluk, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Sakić (Avdo) Azaudin, rođen 11. 03. 1990. godine u Tuzli, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Priluk, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 03. 2015. godine do 29. 02. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Živinice i Azaudin Sakić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava

i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 03. 2015. do 29. 02. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 03. 2015. godine i važi do 29. 02. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1168-1/15.

Datum: 27. džumade-l-ula 1436. god. po H.
18. 03. 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 01-07-1-107/15. od 10. 03. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Džebari, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Kadrić (Ševal) hafiz Muamer, rođen 15. 10. 1989. godine u Dubrave G., Živinice, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Džebari, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 03. 2015. godine do 29. 02. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Živinice i hafiz Muamer Kadrić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 03. 2015. do 29. 02. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 03. 2015. godine i važi do 29. 02. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dekreti o postavljenju imama

Broj: 02-07-1-3570-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2308-1/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Đerzić (Džemal) Mirsad, rođen 04. 04. 1985. godine u Tuzli, profesor islamske teologije, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Višća, Medžlis Islamske zajednice Živinice, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 12. 2014. godine i postavlja na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Jarčedoli, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Mirsad Đerzić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-14-1/15.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-4/15. od 05. 01. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Višća, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima („Glasnik Rijaseta IZ u BiH“, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Memić (Abdulah) Amir, rođen 08. 02. 1968. godine u Glodima, općina Zvornik, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Priluk, Medžlis Islamske zajednice Živinice, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 12. 2014. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Višća, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Živinice i Amir Memić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-161-1/15.

Datum: 22. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

13. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Livno br. 03/15. od 07. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Sultanović (Enes) Adis, rođen 22. 08. 1985. godine u Bugojnu, profesor islamske teologije, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Vrse-Ždrimci, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 08. 01. 2015. godine i postavlja na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Topovi – Gornji Grad, Medžlis Islamske zajednice Livno, počevši od 09. 01. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Livno i Adis Sultanović će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 09. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3591-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.
06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Čapljina br. 97/14. od 26. 12. 2014. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bivolje Brdo, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mujanović (Nihad) Evelin, rođen 07. 08. 1990. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bivolje Brdo, Medžlis Islamske zajednice Čapljina, počevši od 01. 12. 2014. do 30. 11. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Čapljina i Evelin Mujanović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava

i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 12. 2014. godine do 30. 11. 2015. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2014. godine i važi do 30. 11. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3606-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-03-2/14. od 29. 12. 2014. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Zelinja Srednja, shodno odredbi člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Spahić (Abdurahman) Jasmin, rođen 12. 07. 1970. godine u Zelinji Donjoj - Gradačac, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Zelinja Srednja, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 07. 2014. do 30. 06. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Jasmin Spahić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 07. 2014. godine do 30. 06. 2015. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine i važi do 30. 06. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3568-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-2/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reis-u-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mašić (Hadžija) hafiz Elmir, rođen 29. 04. 1985. godine u Sarajevu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Prača-Hrenovica, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3571-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-3/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reis-u-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Dedović (Ibrahim) hafiz Rijad, rođen 19. 05. 1980. godine u Kalesiji, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kasindolska, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3572-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-4/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mahmutović (Zehrit) Dženan, rođen 18. 03. 1989. godine u Sarajevu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Misoča, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3573-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-5/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Balić (Edib) Suad, rođen 27. 12. 1985. godine u Doboju, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Nahorevo, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3574-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-6/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (Glasnik Rijaseta IZ u BiH, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Šehović (Nurdin) Amel, rođen 04. 08. 1987. godine u Bijeljini, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Srednje, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3575-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-7/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilni-

ka o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reis-u-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Aladžuz (Murat) Maid, rođen 12. 12. 1983. godine u Sarajevu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donji Hadžići, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3576-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-8/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reis-u-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Isaković (Dževad) Senaid, rođen 03. 05. 1988. godine u Sarajevu, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ahatovići, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3577-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-9/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Alić (Omer) Resul, rođen 11. 02. 1987. godine u Zvorniku, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Doglodi, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3578-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Salihović (Mehmed) Asmir, rođen 28. 04. 1977. godine u Bijeljini, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Podlugovi, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3590-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2319-10/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Džanko (Ferhat) hafiz Hikmet, rođen 23. 02. 1976. godine u Dortmundu - Njemačka, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donji Velešići, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3601-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-03-2/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Her-

cegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Fazlić (Kadir) Admir, rođen 23. 07. 1973. godine u Gradačcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Vučkovci Donji, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3602-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-03-2/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Biberkić (Abdulkadir) S Admir, rođen 28. 02. 1981. godine u D. Međidi - Gradačac, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Toke-Čuste, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovanom ostaje obaveza polaganja stručnog ispita pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3603-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-03-2/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Velagić (Ševalija) Mirsen, rođen 21. 09. 1983. godine u Gradačcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Srnice Gornje, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3604-2/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-03-2/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mehić (Šećo) Samir, rođen 12. 06. 1981. godine u Gradačcu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lukavac D. Pašin, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-3605-1/14.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-03-2/14. od 29. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Nezić (Husein) Muharem, rođen 08. 04. 1985. godine u Gradačcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lukavac Gornji – Donji džemat, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-255-1/15.

Datum: 29. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

20. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Derventa br. 07-06/15. od 16. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

cegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Abdurahmanović (Husein) Muris, rođen 11. 12. 1984. godine u Fojnici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ali-agine džamije Grad Derventa, Medžlis Islamske zajednice Derventa, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-311-1/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-28/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Krbuljić (Sakib) Samir, rođen 23. 11. 1984. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donja Lukavica, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-312-2/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-29/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mukinović (Husejn) Amel, rođen 30. 03. 1980. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ribac, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-313-2/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-30/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Čamdžić (Ramiz) Samed, rođen 02. 05. 1981. godine u mjestu Suha - Živini-ce, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Barice, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-314-2/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-31/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mulić (Ismet) Mirsad, rođen 01. 03. 1985. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Djedino, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-315-2/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-32/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice

u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Čičkušić (Nermin) Merim, rođen 13. 12. 1983. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Stara džamija Đurđevik, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-316-1/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-33/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Agić (Salkan) Muhamed, rođen 25. 11. 1986. godine u Lukavici Gornjoj - Živinice, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Zelenika, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-317-1/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-34/15. od 21. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Avdić (Jusuf) Nermin, rođen 08. 03. 1984. godine u Gračanici - Živinice, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Strašanj, Medžlis Islamske zajednice Živinice, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-386-1/15.

Datum: 05. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
26. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Žepa br. 01-05-1-87/14. od 24. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Šljivar (Salko) Edin, rođen 03. 11. 1983. godine u Kiseljaku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Žepa, Medžlis Islamske zajednice Žepa, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-405-1/15.

Datum: 07. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

28. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-182/14. od 27. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Isaković (Šaban) Mustafa, rođen 02. 04. 1987. godine u Zenici, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hrasno Brdo - Milinkladska, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-404-1/15.

Datum: 07. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

28. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Brčko br. 02-07-41/15. od 24. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hasanović (Refik) Emir, rođen 02. 05. 1986. godine u Brčkom, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Brezovo Polje, Medžlis Islamske zajednice Brčko, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-402-1/15.

Datum: 07. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

28. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Brčko br. 02-07-42/15. od 24. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fazlović (Etem) Hariz, rođen 07. 11. 1989. godine u Brčkom, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čan-de, Medžlis Islamske zajednice Brčko, počevši od 01. 11. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-465-1/15.

Datum: 12. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

02. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 05-GI-08-95/15. od 28. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o

imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Čavak (Dževad) Amir, rođen 15. 08. 1983. godine u Bugojnu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Veliki Lug, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 02. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 02. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-468-1/15.

Datum: 12. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

02. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-49-01/15. od 26. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Mujakić (Muhamed) Mevludin, rođen 21. 08. 1983. godine u Velikoj Kladuši, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Marjanovac, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-469-3/15.

Datum: 14. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

04. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-50-01/15. od 26. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Dizdarević (Meho) Asim, rođen 03. 01. 1983. godine u Mrazovcu – Bosanska Krupa, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Polje, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-466-2/15.

Datum: 14. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

04. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-48-01/15. od 26. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bajrektarević (Bećir) Jasmin, rođen 09. 02. 1984. godine u Bužimu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Johovica, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-515-1/15.

Datum: 14. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

04. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 51/2015. od 29. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hebibović (Emin) Adis, rođen 08. 10. 1990. godine u Konjicu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Glavatičevo, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 01. 01. 2015. do 31. 12. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. do 31. 12. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-516-1/15.

Datum: 14. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

04. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 53/2015. od 11. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hondo (Nijaz) Almir, rođen 15. 10. 1981. godine u Konjicu, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čaršijske džamije, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 01. 01. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 01. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-542-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-25/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fatić (Džemail) Nevres, rođen 29. 04. 1979. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Mahala, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-546-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-29/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Jahić (Osman) Muhamed, rođen 06. 08. 1982. godine u Kalesiji, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Memići Centar, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-543-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-26/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kamerić (Mehmed) Muamer, rođen 01. 09. 1983. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Miljanovci, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-551-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-34/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Malić (Behadil) Elvir, rođen 02. 05. 1984. godine u Sebiočini - Vlasenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Memići Stara džamija, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-554-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-37/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice

u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Pjanić (Muharem) Miralem, rođen 01. 04. 1979. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Rainci Gornji, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-544-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-27/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Sakić (Omer) Enes, rođen 01. 01. 1979. godine u Kikačima - Kalesija, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gornje Vukovije, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-549-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-32/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Suljanović (Osman) Elsad, rođen 22. 09. 1980. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lipovice – Stara džamija, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-550-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-33/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Sakić (Alija) Mirsad, rođen 11. 01. 1983. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Gornje Hrasno, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-545-2/15.

Datum: 19. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

09. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kalesija br. 03-07-1-28/15. od 02. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhri 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Sakić (Sakib) Rijad, rođen 10. 08. 1981. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Šeher, Medžlis Islamske zajednice Kalesija počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-603-1/15.

Datum: 20. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

10. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Teslić br. 07-01-02-60/15. od 04. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice

u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Muminović (Kemal) Amir, rođen 12. 02. 1977. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hranković, Medžlis Islamske zajednice Teslić počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-602-1/15.

Datum: 20. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

10. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Teslić br. 07-01-02-59/15. od 04. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Mahmutović (Ismet) Edin, rođen 15. 05. 1985. godine u Zavidovićima, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Barići, Medžlis Islamske zajednice Teslić počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-747-2/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Puračić br. 04-07-1-25/15. od 13. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Dautović (Dževad) Džemal, rođen 29. 08. 1980. godine u Gračanici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kruševica, Medžlis Islamske zajednice Puračić, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-748-2/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Puračić br. 04-07-1-26/15. od 13. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čekić (Ibrahim) Samir, rođen 23. 06. 1978. godine u Duisburgu - Njemačka, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Babice, Medžlis Islamske zajednice Puračić, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-749-2/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Puračić br. 04-07-1-27/15. od 13. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mujić (Rizo) Mirnes, rođen 23. 09. 1983. godine u Ljuboviji - Srbija, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Orahovica-Jaruške, Medžlis Islamske zajednice Puračić, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-750-2/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Puračić br. 04-07-1-28/15. od 13. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice

u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Huskanović (Mehmed) Mersad, rođen 01. 08. 1982. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Tabaci, Medžlis Islamske zajednice Puračić, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-751-2/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Puračić br. 04-07-1-29/15. od 13. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Žbanić (Husein) Fahrudin, rođen 09. 01. 1977. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Poljice-Ugar, Medžlis Islamske zajednice Puračić, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-752-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Puračić br. 04-07-1-30/15. od 13. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Aganović (Rasim) Tarik, rođen 16. 11. 1986. godine u Tuzli, profesor islamske teologije, postavlja se na dužnost drugog imama, hatiba i muallima u džemat Lukavac Grad, Medžlis Islamske zajednice Puračić, počevši od 01. 04. 2013. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 04. 2013. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-742-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-48/2015. od 12. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Meštrovac (Ramiz) Šekib, rođen 07. 04. 1983. godine u Lendićima - Jajce, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Pivnice, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 01. 12. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-743-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-49/2015. od 12. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Begić (Mustafa) Sabahudin, rođen 01. 10. 1985. godine u Miostrahu - Cazin, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bajramovići, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 01. 02. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 02. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-744-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-45/2015. od 12. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice

u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Ćoralić (Sulejman) Nijaz, rođen 22. 04. 1983. godine u Cazinu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ćoralići, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-745-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-46/2015. od 12. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (Glasnik Rijaseta IZ u BiH, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima („Glasnik Rijaseta IZ u BiH“, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Ćehić (Derviš) Ale, rođen 18. 09. 1982. godine u Ostrožcu - Cazinu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Glogovac, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-746-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-47/2015. od 12. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ljubijankić (Esad) Vahid, rođen 25. 05. 1979. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Pećigrad, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-741-1/15.

Datum: 27. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
17. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Teslić br. 07-01-02-75/15. od 12. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima („*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*“, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mujčinović (Šaban) Enes, rođen 19. 04. 1976. godine u Tesliću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Rajševa, Medžlis Islamske zajednice Teslić, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-812-1/15.

Datum: 01. džumade-l-ula 1436. god. po H.

20. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 88/2015. od 16. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Petrovac (Mustafa) Senad, rođen 07. 02. 1974. godine u Rakovčanima - Prijedor, profesor islamskih nauka - Muderis, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Orahovica, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-898-1/15.

Datum: 06. džumade-l-ula 1436. god. po H.

25. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Janja br. 02-07-1-27/15. od 24. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Gutić (Ibrahim) Kemal, rođen 27. 10. 1981. godine u Bijeljini, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima Džedid džamije u Janji, Medžlis Islamske zajednice Janja, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1053-2/15.

Datum: 15. džumade-l-ula 1436. god. po H.

06. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-GI-127-1-03/15. od 05. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Vardo (Sabir) Enver, rođen 14. 07. 1980. godine u Vardi - Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čobe, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1052-2/15.

Datum: 15. džumade-l-ula 1436. god. po H.
06. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-GI-127-03/15. od 05. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Zahirović (Mujo) Mahir, rođen 21. 10. 1979. godine u Bradići Donji - Maglaj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kopice, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1088-2/15.

Datum: 19. džumade-l-ula 1436. god. po H.
10. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bijeljina br. 02-07-1-076/15. od 05. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Grabčanović (Safet) Irfan, rođen 23. 09. 1981. godine u Zvorniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Atmačići, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1115-3/15.

Datum: 20. džumade-l-ula 1436. god. po H.

11. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-GI-127-2-03/15. od 05. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fetić (Ramo) Kasim, rođen 19. 04. 1968. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Jablanica, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1195-2/15.

Datum: 27. džumade-l-ula 1436. god. po H.

18. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Gradiška br. 04/07-41-2/2015. od 14. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske

zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Ramljak (Omer) Abduahmed, rođen 04. 04. 1984. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čikule, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Gradiška, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1194-2/15.

Datum: 27. džumade-l-ula 1436. god. po H.

18. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Gradiška br. 04/07-40-1/2015. od 14. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Duvnjak (Ibrahim) Armin, rođen 10. 02. 1987. godine u Bosanskoj Gradišci, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Obradovac, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Gradiška, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1296-1/15.

Datum: 05. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

25. mart 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Rogatica br. 01-07-1-39/15. od 24. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kozlić (Fikret) Amel, rođen 20. 09. 1981. godine u Zenici, diplomirani imam, hatib i muallim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Šudžauddinove džamije u Rogatici, Medžlis Islamske zajednice Rogatica, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1371-2/15.

Datum: 07. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

27. mart 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 47/15. od 26. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Alajbegović (Enver) Mahir, rođen 06. 05. 1982. godine u Kaknju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Desetnik, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1510-1/15.

Datum: 14. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

03. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 56/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Zahirović (Idriz) Ermin, rođen 16. 12. 1982. godine u Kaknju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Obre, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1509-1/15.

Datum: 14. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

03. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 55/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

cegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Subašić (Fahrudin) Nedim, rođen 27. 03. 1983. godine u Kaknju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Papratnica, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1508-1/15.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

06. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 54/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Odobasić (Sabit) Selim, rođen 13. 02. 1986. godine u Hrastovcu – Kakanj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hrastovac, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1507-1/15.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

06. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 53/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Halilović (Vehab) Mufid, rođen 24. 08. 1984. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Nažbilj, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1506-1/15.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

06. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 52/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čeliković (Muradif) Amir, rođen 12. 02. 1976. godine u Kaknju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kujavče, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1504-2/15.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

06. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kotor Varoš br. 09-07-1-48-4/15. od 01. 04. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Skopljak (Kasim) Asmir, rođen 16. 05. 1982. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Vranić, Medžlis Islamske zajednice Kotor Varoš, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1503-1/15.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

06. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kotor Varoš br. 09-07-1-48-3/15. od 01. 04. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Sofić (Ferid) Ibrahim, rođen 06. 08. 1982. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ravne, Medžlis Islamske zajednice Kotor Varoš, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1502-2/15.

Datum: 17. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

06. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kotor Varoš br. 09-07-1-48-2/15. od 01. 04. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Muslić (Šaćir) Muharem, rođen 12. 08. 1982. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Hrvaćani, Medžlis Islamske zajednice Kotor Varoš, počevši od 01. 07. 2014. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1560-2/15.

Datum: 18. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

07. april 2015. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Čajniče br. 01-03-1-16/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bakal (Mirsad) Emin, rođen 29. 11. 1984. godine u Čajniču, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima Mir Muhamedove džamije u Čajniču, Medžlis Islamske zajednice Čajniče, počevši od 01. 07. 2014. godine, zaključno do 30. 04. 2015. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine i važi do 30. 04. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-956-1/15.

Datum: 12. džumade-l-ula 1436. god. po H.

03. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 11-GI-08-183/2015. od 26. 02. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Kulen Vakuf, shodno odredbi člana 8 i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. Rebiu-l-ahira 1431.. h.g., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Sadiković (Redžep) Emsad, rođen 16. 11. 1985. godine u Velikoj Kladuši, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kulen Vakuf, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 03. 2015. do 29. 02. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Emsad Sadiković će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 03. 2015. godine do 29. 02. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 03. 2015. godine i važi do 29. 02. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-957-1/15.

Datum: 12. džumade-l-ula 1436. god. po H.

03. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 11-GI-08-184/2015. od 26. 02. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Pritoka, shodno odredbi člana 8 i člana 12. Pravilnika o imamima (Glasnik Rijaseta IZ u BiH, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. Rebiu-l-ahira 1431. h.g., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Rekanović (Ifet) Izet, rođen 20. 08. 1983. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Pritoka, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 03. 2015. do 29. 02. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Izet Rekanović će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 03. 2015. godine do 29. 02. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 03. 2015. godine i važi do 29. 02. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-958-1/15.

Datum: 12. džumade-l-ula 1436. god. po H.

03. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 11-GI-08-185/2015. od 26. 02. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Ružica, shodno odredbi člana 8 i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. Rebiu-l-ahira 1431.. h.g., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Halilagić (Ale) Jasmin, rođen 06. 03. 1979. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Ružica, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 03. 2015. do 29. 02. 2016. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Jasmin Halilagić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 03. 2015. godine do 29. 02. 2016. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 03. 2015. godine i važi do 29. 02. 2016. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1089-2/15.

Datum: 25. džumade-l-ula 1436. god. po H.

16. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bijeljina br. 02-07-1-077/15. od 05. 03. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Glinje, shodno odredbi člana 8 i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 8. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima, donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. Rebiu-l-ahira 1431.. h.g., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hrustić (Muhamed) Alan, rođen 03. 05. 1988. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Glinje, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, počevši od 01. 07. 2014. do 30. 06. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bijeljina i Alan Hrustić će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 07. 2014. godine do 30. 06. 2015. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2014. godine i važi do 30. 06. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-681-1/15.

Datum: 22. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.

12. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 03-03-111/15. od 06. 02. 2015. godine, u predmetu postavljenja drugog imama Husejnije džamije u Gradačcu, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) te člana 5. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Huskić (Džemal) Raif, rođen 02. 01. 1953. godine u Mionici, općina Gradačac, do sada raspoređen na dužnosti mujezina Husejnije džamije u Gradačcu, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 01. 2015. godine i raspoređuje na dužnost drugog imama, hatiba i muallima Husejnije džamije u Gradačcu, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 01. 02. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Raif Huskić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugo-

vor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžliša i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove drugog imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 02. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1091-1/15.

Datum: 19. džumade-l-ula 1436. god. po H.

10. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 02-104-03/15. od 06. 03. 2015. godine, u predmetu postavljenja imama u džematu Velika Kladuša – centar, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čatić (Suvad) Muamer, rođen 20. 01. 1988. godine u Bihaću, profesor islamske teologije, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Krivaja, Medžlis Islamske zajednice Cazin, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 01. 2015. godine i postavlja na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Velika Kladuša – centar, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 01. 02. 2015. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Muamer Čatić će, u skladu sa odredbama člana 11. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 02. 2015. godine.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

| Dekreti o premještanju imama

Broj: 02-07-1-65-1/15.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bratunac br. 02-03-1-007-1/15. od 06. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imama (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Esmić (Abdulah) Asim, rođen 07. 03. 1987. godine u Vlasenici, profesor islamske teologije, imam u džematu Konjević Polje, razrješava se dužnosti imama u džematu Konjević Polje, Medžlis Islamske zajednice Bratunac, zaključno sa 31. 12. 2014. godine, radi odlaska na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Kladanj.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-63-1/15.

Datum: 15. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.

06. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva banjalučkog br. 01-07-324-1/14. od 26. 12. 2014. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti glavnog imama

Spahić (Hajrudin) Muris, glavni imam medžlisa Islamske zajednice Banja Luka, profesor islamske teologije, razrješava se dužnosti glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Banja Luka zaključno sa 31. 12. 2014. godine, radi preuzimanja obaveza na poslovima koordinatora za vjeronauku Muftijstva banjalučkog.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-138-1/15.

Datum: 22. rebiu-l-evvel 1436. god. po H.
13. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Brčko br. 02-07-8/15. od 08. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Tursunović (Omer) Enver, rođen 23. 12. 1980. godine u Brčkom, diplomirani pedagog - psiholog, imam u džematu Maoča Stara, razrješava se dužnosti imama u džematu Maoča Stara, Medžlis Islamske zajednice Brčko, zaključno sa 31. 12. 2014. godine, radi odlaska na dužnost direktora obdaništa Evlad.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-273-1/15.

Datum: 01. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
22. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-24/15. od 19. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Đulović (Hamdija) Šaban, rođen 27. 08. 1951. godine u mjestu Suha - Živinice, imam u džematu Suha, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Suha, Medžlis Islamske zajednice Živinice, zaključno sa 10. 12. 2014. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-274-1/15.

Datum: 01. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
22. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Živinice br. 02-07-1-25/15. od 19. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Habibović (Meho) Himzo, rođen 07. 07. 1951. godine u mjestu Crijevčici - Kladanj, imam u džematu Džebari, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Džebari, Medžlis Islamske zajednice Živinice, zaključno sa 10. 12. 2014. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-387-1/15.

Datum: 07. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
28. januar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tuzla br. 01-07-1-47/15. od 26. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Spahić (Smajo) Hasan, rođen 01. 03. 1951. godine u mjestu Rainci - Kalesija, imam u džematu Behram-begove (Šarene) džamije, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Behram-begove (Šarene) džamije, Medžlis Islamske zajednice Tuzla, zaključno sa 31. 12. 2014. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-489-1/15.

Datum: 13. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
02. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kozarac br. 02-26/2015-01 od 28. 01. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Džaferović (Salih) Sakib, rođen 29. 07. 1949. godine u mjestu Kevljani - Prijedor, imam u džematu Kozaruša, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kozaruša, Medžlis Islamske zajednice Kozarac, zaključno sa 31. 12. 2014. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-633-1/15.

Datum: 20. rebiu-l-ahir 1436. god. po H.
10. februar 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mostar br. 80/15. od 04. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti pomoćnika glavnog imama

Puce (Ibro) Ilham, rođen 09. 04. 1985. godine u Mostaru, profesor islamske teologije, razrješava se dužnosti pomoćnika glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Mostar, zaključno sa 31. 01. 2015. godine, radi prelaska na drugo radno mjesto u Mostarsko muftijstvo.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-973-1/15.

Datum: 12. džumade-l-ula 1436. god. po H.

03. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jablanica br. 01-43/15. od 25. 02. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Lepara (Ramiz) Semin, rođen 01. 07. 1951. godine u Lisičićima - Konjic, imam u džematu Ostrožac, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Ostrožac, Medžlis Islamske zajednice Jablanica, zaključno sa 28. 02. 2015. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1392-1/15.

Datum: 10. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

30. mart 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi br. 02-07-4/15. od 12. rebiu-l-ahira 1436. god. po H., shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T
o razrješenju dužnosti imama

Kauković (Dževad) Nedžad, rođen 15. 09. 1982. godine u Bosanskoj Krupi, imam u džematu Hozići, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Hozići, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Novi, zaključno sa 28. 02. 2015. godine, radi prelaska na drugo radno mjesto.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-1452-1/15.

Datum: 12. džumade-l-uhra 1436. god. po H.

01. april 2015. god.

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-667/15. od 31. 03. 2015. godine, shodno odredbi člana 40. Pravilnika o imamima (Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, br. 5-6/2008.), donesenom na IX redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj 11. 04. 2010. godine u Sarajevu, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Čorbo (Uzeir) Huso, rođen 26. 02. 1950. godine u Jeleču - Foča, imam u džematu Kijevo, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kijevo, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, zaključno sa 28. 02. 2015. godine, radi odlaska u penziju.

Husein ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijaseta Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službeni akta organa Rijaset Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijaset IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna tran-

skripcija primjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ lektura: TARIK JAKUBOVIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija BLICDRUK, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.